

ARTHUR CONAN DOYLE

A BERILL FEJÉK

TARTALOM

- A tarka pöttyös szalag**
- A mérnök hüvelykujja**
- A King's Gyland-i rejtély**
- A berill fejék**
- A hampshire-i nyaraló**
- Az utolsó feladat**

A tarka pöttyös szalag

Ha az utolsó nyolc év alatt naplómban feljegyzett hetven esetre gondolok, amelyek egytől egyig érdekesnél érdekesebb tanúságot tesznek az én külön barátom, Sherlock Holmes zseniális módszeréről; igen sokat találok közöttük, amelyek nagyon szomorúan, nem egyet, amely komikusan; de egyet sem, amely mindennapi módon végződött volna; mert ő nem pénzért, hanem szenvedélyes érdeklődésből adta magát a magándetektív szolgálatára, s minden olyan esetet, amely nem volt rendkívüli, sőt fantasztikus, egyenesen visszautasított. De ezek között a különleges esetek közt sincs egy sem, amely a Roylott-család történetével összehasonlítható lenne. Ez az eset még abból az időből való, mikor Sherlock Holmessel együtt laktam a Baker Streeten. Ha nem lettem volna titoktartásra kötelezve - ami alól csak az illető úrnő váratlanul bekövetkezett halála mentett fel -, már régebben közrebocsájtottam volna; így azonban nem tehettem. Különben is sokkal jobb, ha a tényekről most rántják le a leplet, mikor Roylott doktor halálára vonatkozólag még a valódinál is rettenetesebb kommentárok jöttek forgalomba.

1883 április első napjaiban történt, hogy amikor kora reggel felébredtem, Holmes barátomat ágyam lábánál láttam, mégpedig teljesen felöltözve, ami annál is inkább meglepett, mert bizony ökelme későn szokott kelni, s az óra még csak hetet mutatott. Midőn alig titkolható kellemtelen meglepetésemet - mivel szokásaimban én is nagyon pontos voltam -, észrevette, így szólt:

- Nagyon sajnálom, hogy felkeltettem, kedves Watson. De ez már közös sorsunk. A gazdasszonyt felzavarta egy idegen; ő engem, én pedig önt.

- Talán bizony tűz van? - kérdeztem bosszúsan.

- Nem, hanem egy kliens. Egy fiatal hölgy, aki szörnyen izgatott. Az ebédelőben vár rám. Bizonyára nem mindennapi ügy miatt jött ide, mert fiatal nők ebben az időben szívesebben alszanak, semmint egyedül futkossanak az alvó metropolis elhagyott utcáin. S ha - amint hiszem -, az eset megérdemli az érdeklődést, azt gondoltam, jó lenne, ha ön is jelen lenne, mindjárt a kezdet kezdetén.

- Ez már beszéd - feleltem, s magamra rántva öltönyömet, siettem, hogy Holmessel egyszerre lépjek a nappaliba, ahol az ablakfülkébe vonultan egy mély gyászba öltözött és sűrűn lefátyolozott nő ült, aki beléptünkör felállt.

- Jó reggelt, nagyságos asszonyom - mondta barátom szívélyesen. - Nevem Sherlock Holmes. Ez pedig itt a barátom, dr. Watson, aki előtt egészen nyíltan beszélhet. Milyen jó, hogy befűtöttek. Kérem, tessék a tűz mellé telepedni, mert látom, hogy fázik. Mindjárt rendelek egy kis meleg kávét is.

- Köszönöm - válaszolt a nő, helyet változtatva - de nem a hidegtől reszketek.

- Hát mitől?

- A félelemtől, Holmes úr. A borzadálytól.

S mikor fátylát felemelte, arcáról tényleg olyan ijedtség tükröződött, mint mikor valakit üldöznek. Vonásai ernyedtek voltak, szeme beesett, s a haja - noha nem látszott többnek harminc évesnél - egészen szürke. Sherlock Holmes rávetette átható tekintetét.

- Semmitől se féljen - mondta gyöngéden, kezét vállára téve. - Mindent rendbe hozunk hamarosan. Amint látom, vonattal jött ide ma reggel...

- Hogyan, ön tudja, ki vagyok?

- Nem. De hiszen ott a retúrjegy egyik fele a bal kesztyűjében. Ugyancsak korán kellett félkelnie, mert meglehetősen hosszú és rossz utat kellett megtennie az állomásig, mégpedig lovasszekéren.

A hölgy összerezzen, s rémülten tekintett barátomra.

- Nincs abban semmi boszorkányság - mondta Holmes mosolyogva. - Kabátkájának bal ujjja egészen össze van fröccsentve sárral. Márpedig ebből tisztán látom, hogy szekéren tette meg az utat, mert csak az fröccsenti a sarat így, ha az ember a kocsis bal oldalán ül.

- Már hiszen, akár honnan látja - bólintott a nő - de tisztán lát. Mert tényleg hat előtt indultam hazuról, hat óra húsz perckor az állomáson voltam, s az első vonattal érkeztem a waterloo-i pályaudvarra... Uram! Én nem bírom tovább ezt az izgalmat! Ha még tovább tart, megőrülök. Senkim sincs, egyvalakit kivéve, de ő nem tehet semmit. Farintoshnéől hallottam ön felől, akit ön nehéz óráiban támogatott; ő tőle tudtam meg lakcímét is, így jöttem ide. Ha sehol, de itt talán találok egy kis megnyugvást, gondoltam; ön az egyedüli ember, aki egy kis világosságot deríthet abba a rettenetes éjszakába, amely engemet körülvesz... Ez idő szerint nincs módomban önt érdeme szerint megjutalmazni; de egy-két hónap múlva férjhez megyek, s akkor lesz annyim, hogy a szívességét meghálálhatom.

Holmes íróasztalához ment, s kinyitva egyik fiókját, kivette jegyzetfüzetét.

- Farintosh... emlékszem már. Egy opál ékszerrel volt összefüggésben. Még abban az időben történt, mikor önt nem ismertem, Watson. Asszonyom, legyen nyugodt; épp olyan odaadással fogok ügyében eljárni, mint a barátnőjében... Ami a honoráriumot illeti, az én foglalkozásom magában hordja jutalmát. Költségeimet megtérítheti, amikor önnek tetszik. És most halljunk mindent, hogy véleményét alkothassunk, mit tehetek önért.

- Isten nevében tehát! - fogott hozzá látogatónk. - De a dolog szörnyősége éppen abban rejlik, hogy az én félelmeimnek nincs semmi megfogható alapjuk, s még az is, akitől egyedül várhatnék tanácsot és segítséget, nem tekinti azokat egyébnek, mint egy ideges nő agyrémeinek. Szóval ugyan nem mondja, de látom a magatartásából. Ön azonban, Holmes úr, azt hallom, ismeri az emberi szív legrejtettebb gonoszságait is; ön tehát tanácsot adhat nekem, mit tegyek az engemet fenyegető veszélyekkel szemben?

- Ismétlem, legyen nyugodt - mondta Holmes -, s kérem, folytassa.

- Nevem Helen Stoner. Egyedül lakom mostohaatyámmal, aki utolsó élő ivadéka a híres Stoke Mozani Royleft nemzetségnek Jurrey-ben.

Holmes igenlőleg bólintott.

- A név ismerős nekem.

- A család egykor Anglia leggazdagabb főuraihoz tartozott. Birtokuk észak felé Berkshire-ig, nyugat felé Kamphshire-ig terjedt; a múlt században azonban egymás után olyan pazarló és tékozló tagjai lettek a családnak, hogy csaknem mindennek a nyakára hágtak. Az egész dicsőségből nem maradt egyéb, mint pár száz hold föld s egy kétszáz éves ódon ház, az is adóssággal terhelt. Ebben éldegélte le mostohaatyám apja, a tönkrement nagyúr, senkitől sem irigyelt életét; míg nem fia, későbbi mostohaapám egy távoli rokona rábeszélésére, belátva, hogy a boldoguláshoz az egyetlen mód végleg szakítani az ósdi előítélettel s henye életmóddal; az orvosi pályára lépett, kiment Calcuttába, s ott ügyessége s jelleme révén igen szép praxisra tett szert. De ez sem tartott soká. Mert egy ízben feldühödve pincemestere arcátlan fösztö-

gatásain, agyonütötte őt, ami miatt hosszú börtönbüntetést szenvedett, és mint magába zárkózott s a világgal meghasonlott ember tért vissza hazájába.

Anyámmal, Stoner vezérőrnagy özvegyével Indiában ismerkedett meg, s ott is vette el. Julia nevű ikertestvéremmel két éve már távol voltunk a szülői háztól, mikor ez történt.

Anyánk szép vagyonnal rendelkezett, aminek évi jövedelme tizenkétezer forinttal felért, s aminek kezelését teljesen mostohaapánkra bízta, csupán azt kötve ki, hogy egy bizonyos összeg részünkre, ha férjhez megyünk, megtakaríttassék. Alighogy Angliába visszatértünk, anyánk egy vasúti szerencsétlenség következtében - most nyolc éve - meghalt. Mostohaapánk ekkor elhatározta, hogy Londonban orvosi praktizálásba kezd, s velünk együtt bevonult az ősi kúriába. Az anyánk után hátramaradt jövedelem elég kényelmes életmódot biztosított nekünk, s úgy látszott, semmi sem áll boldogságunk útjába. De mostohaapánkon ez idő tájt olyan változást vettünk észre, amely megrémített. Ahelyett, hogy a szomszédokkal barátkozott volna, kerülte őket, bezárkózott szobájába, s ha kiment, mindenkibe belekötött, akit a véletlen útjába vetett. Öröklött tulajdonság volt a család férfi tagjainál az erőszakosság; de mostohaapánknál már az örökséggel volt határos, amit én annak tulajdonítok, hogy ez a hajlam a trópusi éghajlat alatti tartózkodása közben fejlődött ki. Többrendbeli, felette kellemetlen összezördülés után, melyből kettő a rendőrség előtt fejeződött be, az egész környék rettegett figurája lett, akit már messziről elkerültek az emberek, mert meg kell jegyezniem, hogy mostohaapám óriási erejű ember, s ha haragszik, nem tud uralkodni magán.

Múlt héten a helység kovácsát beledobta a folyóba, s a nyilvános feltűnést csak úgy kerülhettük el, hogy az összes pénzt, amit összekapartam, odaadtam kárpótlásul. Barátja ilyen körülmények közt, természetesen nincs, kivéve a vándor cigányokat, akiknek azért a nem mindennapi szerencséért, hogy hetekig társaságukban bolyonghat, megengedi, hogy ami még az ősi birtok parlagon levő földjein terem, elhordhatják. A cigányokon kívül különös előszeretettel viseltetik indiai állatok iránt. Egy odavaló barátja nemrég két páviánt küldött neki, amelyet a környék lakossága éppúgy tisztel, mint őt.

Mindebből látható, hogy sem nekem, sem szegény nővéremnek nincs valami irigylésre méltó helyzetünk. Cseléd jó ideig egyáltalán nem akadt, s a legdurvább házi munkát is magunknak kellett végezni. Nővérem alig volt harmincéves, mikor meghalt, s a haja éppoly fehér volt, mint az enyéem most.

- Nővére eszerint meghalt?

- Éppen most két éve. Majd rátérek annak leírására is. De már az elmondottakból is elgondolhatja, hogy hozzánk hasonlóan kellemetlen helyzetben, korunkbeli nő nemigen volt. Senkink se volt kerek e világon, egy nagynéninket, anyánk hajadon nővérét Honoria Westphailt kivéve, akit néhanapján, rövid időre meglátogathattunk. Nővérem két évvel ezelőtt odament a karácsonyi ünnepekre. Megismerkedett egy őrnaggyal a haditengerésztől, s jegyese lett. Erről mostohaapám csak akkor értesült, mikor nővérem visszatért, s nem tett semmi kifogást a házasság ellen, csakhogy két héttel az esküvő előtt olyasvalami történt, amely megfosztott egyetlen társamtól.

Sherlock Holmes az egész elbeszélés alatt becsukott szemmel ült karszékében, mintha aludna, de mikor az elbeszélő idáig ért, félig kinyitotta a szemét, és így szólt:

- Nagyon kérem, hogy a részletekből semmit se hallgasson el, mert minden fontos lehet.

- Annak az iszonyatos időszaknak minden apró részlete annyira bevésődött emlékembe, hogy akarva sem tudnám elhallgatni. Az ősi kúria, mint már említettem, nagyon régi és nagyon tágas, úgyhogy mi csak az egyik szárnyát laktuk. Itt a hálószobák a földszinten vannak, a fogadó-

termek azonban az emeleten. A hálósobák közül az elsőt mostohaapám lakja, a középső a nővéremé volt, az utolsó az enyém. Ezekből a szobákból nem lehet egymásba átjárni, de mind a három ugyanarra a folyosóra nyílik. - Érthetően adom elő a dolgot?

- Tökéletesen érthetően.

- Az ablakok a mezőre nyílnak. Azon a bizonyos végzetes napon, mostohaapám a rendesnél korábban ment szobájába, de nem feküdt mindjárt le, mert a nővérem még jó ideig érezte az erős indiai szivar füstjének a szagát, amit rendszerint szívni szokott. Miután nem szerette ezt a illatot, bejött hozzám, s közelgő esküvőjéről csevegett. Tizenegy óra lehetett, amikor aludni ment, de a küszöbön megállt, s visszanézett.

- Mondd csak, Helen - így szólt -, te sohase hallasz éjjelente sziszegést?

- Soha - feleltem.

- Hát te nem szoktál álmodban sziszegni?

- Úgy tudom, nem. De miért kérded?

- Mert az utóbbi napokban úgy hajnali három óra tájban tisztán hallottam valami sziszegést. Halk sziszegés volt, de mivel nagyon könnyű álmú vagyok, felébredtem rá. Azt sem tudtam kivenni, honnan jött: a mellettem levő szobából-e, vagy pedig a mezőről, s azért elhatároztam, hogy megkérdezlek téged.

- Én nem hallottam. De bizonyára azoktól a kóbor cigányoktól ered.

- Lehetséges. De ha a mezőről jönne, neked is hallani kellene.

- Csakhogy én sokkal mélyebben alszom, mint te.

- Különben egyáltalán nem jelent semmit - mondta mosolyogva, majd becsukta az ajtót, s pár perc múlva hallottam, amint a kulcsot megfordította a zárban.

- Úgy? - kérdezte Holmes. - Általában maguk szokták az ajtókat bezárni?

- Igen.

- És miért?

- Említettem már, hogy a doktornak van egy páviánja és egy vadmacskája. Ha az ajtókat nem zártuk be, sose lettünk volna tőlük biztonságban.

- Azt elhiszem. Kérem, folytassa.

- Akkor éjjel a szememet se tudtam lehunyni. Valami megmagyarázhatatlan félelem lopódzott a szívembe. Úgy éreztem, hogy valami nagy szerencsétlenség van készülöben... Mert ne tessék elfelejteni, hogy én és nővérem ikrek voltunk, s mint ilyenek a rendes testvéri szeretet kötelékeinél sokkal gyöngédebb érzelmi láncokkal voltunk egymáshoz fűzve. Viharos éj volt, amiről beszélek. A szél csak úgy süvített, s az eső csapkodta az ablakokat. De a vihar tombolása közepette is kivehettem egy halálra rémült nő jajkiáltását. A nővérem hangja volt. Felugrottam tehát, vállamra rántottam egy kendőt, s ki a folyosóra. Amint a küszöböt átléptem, tisztán hallottam a nővérem említette halk suttogást, s mindjárt utána valami zuhanást, mint amikor nehéz fémtárgyat ejtenek le. Nővérem ajtajához érve, látom, ahelyett, hogy kulccsal lenne bezárva, félig nyitva van. Időm sincs, hogy az iszonyattól felkiáltssak, mikor a folyosólámpa fényében egyszerre csak előtűnik nővérem ingadozó alakja, halálra vált arccal, kezét az égre emelve segítségért kiált. Én hozzá rohanok, át akarom ölelni, de térdei összecusklanak, s elesik. Látszott, hogy iszonyatosan szenved, mert minden tagja remegett és rángatózott. Eleinte azt hittem, nem ismer meg; de amint fölé hajoltam, olyan hangon, amit soha se fogok

elfeledni, így kiáltott: „Nagy ég, Helen! A tarka pöttyös szalag!...” Még akart valamit mondani, s a doktor szobája felé mutatott, de egy újabb roham megfosztotta hangjától. A folyosóra rohantam, hogy mostohaapámat hívjam; de ő már éjjeli köntösében éppen felém sietett. Mikor nővéremhez ért, az már elvesztette eszméletét, s minden élesztgetési kísérlet hiábavaló volt: meghalt anélkül, hogy magához tért volna...

- Egy pillanatra kérem - szakította félbe Holmes. - Egészen biztos abban, hogy suttozást hallott s valami fémtárgynak a hangját, mikor éppen lezuhan? Meg merne rá esküdni?

- Ugyanezt kérdezte az ügyész is a kihallgatásnál... Én szentül meg vagyok győződve róla, hogy hallottam; de lehet, hogy az ódon kastély recsegése, ropogása közben tévedtem.

- Fel volt öltözve a nővére?

- Nem, pongyola volt rajta. Jobb kezében egy elhasznált gyufaszálat, baljában pedig egy gyufaskatulyát szorongatott.

- Ami azt jelenti, hogy világosságot akart, hogy lássa mi történik. Ez fontos. És mindebből mire következtetett az ügyész?

- Nagy buzgalommal látott a dologhoz, de annak ellenére, hogy a doktor viselkedése már régóta gyanús a környéken, nem talált semmi kézzelfoghatót. Én meggyőződtem róla, hogy az ajtó belülről be volt zárva, s az ablaktáblák is erősen el voltak reteszelve. Megvizsgáltuk a falakat is, a padlót is, de szintén minden eredmény nélkül. A kályha nyílása sokkal kisebb, semhogy azon egy ember átférjen; nővérem tehát minden kétséget kizáróan egyedül volt a szobában, mikor a katasztrófa történt. Erőszaknak se látszott semmi nyoma.

- És méreg nem lehetett?

- Az orvosok ezt is megvizsgálták, de szintén eredmény nélkül.

- Mit gondol tehát, mi lehetett halálának az oka?

- Szerintem pusztán az ijedelem okozta a halálát. De azt, hogy mitől ijedhetett annyira meg, elgondolni se tudom.

- Cigányok voltak abban az időben a birtokon?

- Igen. Egynéhány csaknem mindig van.

- És mi a véleménye arról a célzásról, amit a pöttyös szalagra tett?

- Néha azt hiszem, nem volt egyéb, mint delírium; máskor azt gondolom, hogy a cigányokra gondolt, aminek van is némi alapja, mert, amint tudjuk, sokan hordanak fejükön babos kendőt.

Holmes úgy vonogatta a vállát, mint aki egyáltalán nincs meglepedve.

- Még mindig nagyon zavarosban halászunk. Kérem, menjünk tovább.

- Két év telt el azóta, s életem magányosabb lett, mint valaha volt. Most azonban egy hónap óta sorsomban változás áll be, mert egy régi barátom, akit több éve ismerek, megkérte a kezemet. Neve Armitage - Percy Armitage - Mr. Armitage-nek Crane Waterban Reading mellett a második fia. Mostohaapám semmi akadályt nem gördített frigyünk elé; így hát tavasszal egybekelhetünk. Két nappal ezelőtt azonban az épület jobb szárnya inogni kezdett, hálósobám fala bedőlt, s kénytelen voltam nővérem szobájába átköltözni, s az ő ágyában aludni. Elgondolhatja rémületemet, mikor tegnap éjjel, amint éppen szegény nővérem tragikus vége felett gondolkoztam, egyszerre csak ugyanaz a halk sziszegés üti meg a fületem, ami az ő halálának is előhírnöke volt. Felugrottam, lámpát gyújtottam, de a szobában nem volt semmi különös

láttnivaló. Mivel azonban annyira izgatott voltam, hogy elaludni úgyse bírtam volna, kora hajnalban kocsit béreltem, hogy egyenesen önhöz jöjjenek tanácsot kérni.

- Azt bölcsen cselekedte. De mondja csak, nem hallgatott el semmit?

- Mindent elmondtam.

- Kérem. Ön, úgy látszik, mentegezni igyekszik mostohaapját.

- Hogy érti ezt?

Holmes válasz helyett felemelte látogatóknak térdére fektetett kezéről a gyászfátyolt, s az őt fekete pontra - egy erős kéz fogásának nyomára mutatva így szólt:

- Önnel kegyetlenül bántak.

A hölgy elvörösödött, s elrejtve kezét, mentegezőve mondta:

- Hirtelen haragú ember, s talán maga se ismeri rettentő erejét.

Hosszabb szünet követte a hölgy válaszát, mialatt Holmes állát kezére fektetve némán bámult a kandalló tűzébe.

- Mondhatom, hogy szörnyű bonyolult eset. Még száz meg száz részletet kell megismernem, mielőtt magamat valamire elhatározhatom. Pedig egy pillanat elvesztegetni való időnk sincs. Teszem azt, ha ma kimennék Stoke Moranba, megnézhetnénk a szobákat úgy, hogy mostohaapja ne tudjon róla?

- Azt mondta, hogy felette fontos ügy miatt be kell jönnie a városba, s valószínű, hogy egész nap el lesz foglalva. Ebben az esetben semmi sem zavarná önt. Van ugyan egy vén, bolond gazdasszonyunk, de őt könnyen eltávolíthatom.

- Pompás. És mit szól hozzá ön, Watson, nem volna a kirándulás ellenére?

- Semmi esetre sem.

- Akkor mindketten megyünk. És mit fog kegyed tenni?

- Elintézem egy-két dolgomat a városban, ha már itt vagyok - de a tizenkét órás vonattal feltétlenül kimegyek, hogy az urakat már várhassam, ha jönnek.

- Nekem is van még néhány teendőm, de azért a legelső délutáni vonattal jövünk. Nem kíván velünk reggelizni?

- Köszönöm, de sietek. Egészen megkönnyebbültem, mióta aggodalmaimat önnel közöltem. A viszontlátásra, tehát a legelső délutáni vonatnál.

Sűrű gyászfátyolát arcára húzva, kisietett a szobából.

- És mit gondol ön az egésze, kedves Watson? - kérdezte Sherlock Holmes, székében hátradőlve.

- Nekem úgy tűnik, hogy szörnyen bonyolult és szörnyen gyászos ügyről van szó.

- Bonyolult és gyászos - ismételte Holmes, mintegy magához beszélve.

- És mégis, ha igaz, amit ez a hölgy mondott, hogy a szoba fala áthatolhatatlan: ajtón, ablakon, kályhalyukon pedig ember be nem mehet - kétségtelen, hogy a nővére egyedül volt, mikor a halál meglepte.

- Hát mit jelentenek akkor azok az éjjeli sziszegések és a haldokló végső, nagyon is különös szavai?

- Az már előttem is talány.

- Igen, de ha ezeket az éjjeli sziszegéseket is a doktornak a kóbor cigányokkal való összeköttetésével hozzuk kapcsolatba, a rejtély már sokkal kevésbé tűnik megoldhatatlannak; hát még ha ehhez hozzávesszük a haldokló célzását egy bizonyos szalagra, s végül, hogy Helen Stoner valami fémes hangot hallott, amit minden valószínűség szerint a vas ablaktábla becsapódása idézett elő, alapos okunk lehet hinni, hogy ez a vén doktor minden áron meg akarja akadályozni mostohaleánya férjhezmenetelét.

- De hogyan csinálták a dolgot a cigányok?

- Azt már magam sem tudom.

- Éppen azért még igen sok ellenvetést lehetne az ön elmélete ellen felhozni.

- Kétségkívül. Magam is tudnék nem egyet. De azért megyünk Stoke Moranba, hogy a homályt eloszlassuk. Meg akarok győződni róla, hogy a végzettel állunk-e szemben, vagy pedig emberi gátsággal. - De mi az ördög...

Ez a felkiáltás barátomból akkor tört ki, amikor az ajtó hirtelen feltárult, s a küszöbön egy borzasztó alak jelent meg. Öltözete keveréke volt a gazdasági intéző és egy hivatalnok ruházkozásának. Fekete kalapot és ugyanolyan színű kabátot, hosszú, térden felül érő csizmát viselt, s kezében lovaglóstort tartott. Olyan magas volt, hogy fejét le kellett hajtania, amikor az ajtón belépett. Széles, naptól cserzett arcát ezernyi ránc fedte. Szeme mélyen fekvő hiúszem, orra kampós és vékony, mint a ragadozó madaré. Egész arckifejezése arról tett tanúságot, hogy ez az ember minden rosszra képes.

- Melyik önök közül Holmes? - kérdezte a kellemes látogató.

- Én vagyok - mondta barátom nyugodtan. - De mindenekelőtt azt szeretném tudni, ön kicsoda?

- Én doktor Grimesby Roylott vagyok, Stoke Moranból.

- Örvendek - felelte Holmes, gúnyosan - tessék helyet foglalni.

- Azt már nem teszem. De nyomára bukkantam, hogy mostohalányom itt volt. Mit mondott önnek?

- Hogy aránylag egy kissé hüvös az idő - így Holmes.

- Mit mondott? - ordította a vén ember dühösen.

- Pedig én azt hallottam, hogy a sáfrán szépen áll - folytatta Holmes hidegvérrel.

- Ön gúnyolódik - látogatónk magán kívül, egy lépést tett előre, s vadászostorát suhogtatta. - De én ismerem önt, tudom, milyen gazember. Beleártja magát mindenbe hívatlanul.

Barátom mosolygott.

- Holmes, a senkiházi.

Barátom már kacagott.

- Holmes, a híres Köblam-yardi detektív.

Barátom már a hasát fogta.

- Társalgása igazán mulattat, de azért kérnem kell, hogy tegye be *kívülről* az ajtót, így erős a légjárás.

- Ön nekem nem parancsol, majd elmegyek, ha nekem tetszik... Tudom, hogy Stoner kisasszony itt volt. Minden lépését követtem. De jegyezze meg, hogy én veszedelmes ember vagyok, ha dühbe hoznak. Ide nézzen!

S felkapván a tűzkaparó lapátot, rettenetes erejű kezével meghajlította.

- Vigyázzon, hogy ne kerüljön kezem közé, mert ön is így jár - mondta az örült, kirohanva a szobából.

- Igazán szeretetreméltó fickó - nevetett Holmes. - Én ugyan nem vagyok olyan víziló, mint ő, de ha még tovább itt marad, megmutattam volna neki, hogy az én fogásom se gyengébb. - Mire felvette a meghajlított vaslapátot, és alig észrevehető erőfeszítéssel egyenesre hajlította.

- Mit szól ahhoz a hallatlan szemtelenséghez, hogy engem is hivatalos rendőrkémmek néz?... Ez az incidens kissé megzavarja eljárásunkat; de a mi kis kliensünk csak nem lesz olyan ügyetlen, hogy ez előtt a vadállat előtt elárulja magát... És most, Watson, reggelizünk. Azután pedig én elszaladok doktor Commonshoz, akitől remélem, adatokat kapok erről a szörnyetegről.

Közel egy óra volt, mikor Holmes kirándulásáról visszatért. Kezében egy egész csomó kék papirost tartott, mely tele volt írva és rajzolva.

- Láttam a halott nő végrendeletét. Hogy megtudjam, mit ér a hátrahagyott birtok, meg kellett előbb állapítanom a befektetések értékét. A nő halála idejében közel 1100 frankot jövedelmezett, ma, a gabonaárak csökkenése miatt 750-et. Mindegyik lányra 250 font jut, ha férjhez mennek. Ha mind a kettő férjhez megy, alig marad az öregnek valami. Természetes tehát, hogy útját akarta állni a férjhezmenetelüknek. Mivel pedig tudja, hogy mi is bele akarunk szólni az ügyeibe, sietnünk kell. Kocsit kell tehát bérelnünk, hogy a Waterloohoz hajtson. Nagyon jó lenne, ha revolverét zsebre tenné. Biztonságot ad, olyan emberekkel szemben, akik a vasat is meghajlítják. Ez és egy fogkefe minden amit magunkkal viszünk.

Olyan szerencsések voltunk, hogy Waterloonál éppen elcsíptünk egy vonatot, amely Letherhead felé indult, ahol az állomáson kocsit fogadva, három-négy mérföldet kellett még célpontunkig megtenni, de amit egy cseppet sem bántunk meg, mert a törődésért bőven kárpótolt a remek surrey-i rózsák s az azúrkék ég, amelyen egyetlen báránnyelű felhő sem úszott. A fák éppen rügyeztek, s a fakadó füvek édes illattal töltötték meg a levegőt. Szörnyű ellentétet jelentett a nyíló tavasznak ez a bájos igézete s a borzasztó titok, amelynek megfejtésére jöttünk. Barátom összefonott karokkal gubbasztott, szemére húzott kalappal, mellére ejtett állal, legmélyebb gondolatokba temetkezve. Egyszerre azonban feltekintett, vállamra ütött, s a rét felé mutatva, így szólt:

- Nézzen oda!

Sűrű fák árnyékából a rét legmagasabb pontján egy épület fehérlett elő, amely első pillanatra is elárulta, hogy századokat látott.

- Ez Stoke Moran? - kérdezte barátom.

- Igen, uram - mondta a kocsis - Roylott orvos háza.

- Ez az út odavisz?

- Nem, ez a faluba visz, de ha az urak odatartanak, legjobb lesz, ha leszállnak, s gyalog folytatják útjukat azon a csapáson ott, amelyiken az a nő megy.

- Annál is inkább - helyeselt Holmes, szemöldökét ráncolva -, mert, ha jól látom, az a hölgy nem más, mint Stoner kisasszony.

Leszálltunk tehát, kifizettük a kocsist, aki rögtön visszafordult, és sietve ügetett vissza Letherhead felé.

- Azt hiszem - mondta Holmes -, jobban tettük, hogy leszálltunk. Hadd gondolja a kocsis, hogy mérnökök vagyunk, mert nem szeretnék feltűnést kelteni... Jó napot Miss Stoner - szólította meg az előttünk haladó hölgyet. - Ön éppen olyan pontos volt, és megtartotta a szavát, mint mi.

Leírhatatlan volt a hölgy öröme, mikor minket meglátott.

- Kimondhatatlanul örülök - mosolygott melegen kezét szorítva velünk -, hogy találkozunk. Minden a legjobban összevág. Rojlott bement a városba, s nem valószínű, hogy este előtt hazaérjen.

- Volt szerencsénk hozzá - mondta Holmes, röviden elbeszélve a reggeli jelenetet.

Stoner kisasszony elsápadt, mikor ezt hallotta.

- Nagy ég! - kiáltotta rémülten -, hiszen akkor követett.

- Valószínűleg.

- Olyan körmönfont, hogy sohase vagyok biztonságban tőle. De mit fog mondani, ha visszatér, s az urakat itt találja.

- Őrizkedni fog attól, hogy számárságot kövessen el, mert különben megtanítjuk, hogy mi még körmönfontabbak vagyunk, mint ő. Ön el fog zárkózni előle ma éjjelre. Ha erőszakoskodik, magunkkal visszük nagynénjéhez Starrow-ba... Most pedig fel kell használni az időt. Kérem tehát, mutassa meg nekem otthon azokat a bizonyos szobákat.

Az épület hamvasszürke kőből épült. Homlokzata közepén kiemelkedett, jobb- és balszárnya előremeredt, mint a rák ollója. Az egyik épületszárny ablakai be voltak törve, vad szederinda futott fel rajtuk: egy valóságos rom. A homlokrész egy kissé jobb állapotban volt; a jobbszárnyban füstölgő kémények azt jelezték, hogy ez a család lakosztálya. Úgy tűnt, hogy itt valami kerti falat szándékoztak emelni, de munkás nem volt látható. Holmes a tőle megszokott buzgósággal vizsgálta az ablakokat kívülről.

- Ez itt, azt hiszem, az ön volt szobájának ablaka; ez a középső szegény nővééréé, s ez itt ettől balra a doktoré.

- Pontosan úgy van. De én most a középsőben alszom.

- Igen, azt is tudom. De mondja csak, mi szükség van erre az új falra?

- Azt már én is kérdeztem magamban... Valószínűleg azért, hogy el kelljen hagynom a szobámat.

- Valószínűleg... A folyosó az ajtók előtt húzódik. Vannak a folyosón ablakok?

- Vannak, de azok olyan keskenyek, hogy azokon ember nem férhet át.

- Ha tehát éjjelre bezárkóztak, betörés nélkül arról az oldalról nem voltak megközelíthetők, ugye?... Most pedig legyen szíves, menjen be a szobájába, s zárja be az ablaktáblákat.

Miss Stoner úgy tett, s miután Holmes a legalaposabban megvizsgálta a betett vastáblákat, kijelentette, hogy azokon át ember be nem mehet.

- Ez egy kissé megnehezíti elméletemet. De most nézzük meg belülről. Talán ott is látunk valamit, ami világosságot vet erre a homályos ügyre.

Keskeny mellékajtó vezetett a folyosóra, amelyre a három hálószoza ajtaja nyílt. Holmes nem akarta a harmadikat megnézni, így hát mindjárt abba nyitottunk be, amelyikben a hölgy mostanában aludni szokott, s amelyikben a nővére olyan gyászos véget ért. Kedves, otthonos kis szoba volt, alacsony földémmel s ásitó tűzhellyel, régi, falusi házak mintájára. Minden bútorzata egy barna ruhásszekrény, egy nagyon szűkre szabott ágy s az ablaktól balra egy pipereasztal; végül két rozoga karosszék. A falakat faburkolat fedte, de ennek színehagyott fakósága mutatta, hogy éppen olyan régi, mint a ház maga. Holmes beleült az egyik karosszékbe, s szemével fürkészve siklott végig a szobácska minden zeg-zugán.

- Hol szól ez a csengő? - kérdezte végül, szemügyre véve annak az ágy szélére lógó zsinórját.

- A gazdasszonyhoz.

- Újabbnak látszik, mint a többi bútor.

- Alig pár éve, hogy felszerelték.

- A nővére használta?

- Soha. Mi mindig magunk szolgáltuk ki magunkat.

- Így hát nyilvánvaló, hogy egészen felesleges volt ez az új csengő... És most megbocsájt, ha kíváncsiságomat a padlót illetően is kielégítem - mondta Holmes végigterülve egész hosszában a földön, s lencséjével figyelmesen vizsgálva a repedéseket a deszkákban. Ugyanazt tette azután a faburkolattal is a falon. Végül az ágyat és a mellette levő falat vette szemügyre, majd megfogta a csengő zsinórját, s erősen megrántotta.

- Mi a manó? Hát ez néma? - kérdezte.

- Hogyhogy? Nem akar szólni?

- Hiszen nincs semmi összeköttetése. Ez igazán érdekes. Nem látja, hogy a szelelő mellé van csak úgy ahogy odaerősítve?

- Milyen butaság! De én még eddig ügyet se vettem rá.

- Pedig bizony-bizony megérdemelte volna - mormogta Holmes. - Különböznél egyéb furcsaságok is vannak ebben a szobában, így például micsoda fajankónak kellett annak az építőnek lenni, aki a szelelőt nem a szabadba, hanem egy másik szobába vezeti ki?

- Ezt is csak nemrégiben csinálták - mondta a hölgy.

- Amikor a csengőt felakasztották - dörmögte Holmes.

- Igen. Akkor több ilyen kisebb változtatást eszközöltek.

- Néma csengőket; szelelőket, friss levegő nélkül. Igazán nagyszerű... De most, engedelmével a többi szobát is megnézzük.

Roylott doktor szobája jóval nagyobb volt, mint mostohalányáé, de éppoly siváran bútorozva.

Egy tábori ágy, egy kis könyvállvány, többnyire műszaki művekkel; egy karosszék az ágy mellett; egy közönséges faszék a falnál, egy kerek asztal s egy vasláda tette ki az egész bútort. Holmes mindent figyelmesen megvizsgált.

- Mi van ebben? - kérdezte a vasládára mutatva.

- Mostohaapám üzleti papírjai.

- Látta kinyitva?

- Egyetlenegyszer, néhány évvel ezelőtt. Úgy emlékszem, hogy tele volt csomaggal.

- Úgy?... hát például egy macskát nem látott benne?

- Micsoda ötlet!

- Nézzen csak ide! - s felvett egy tejes ibriket a láda tetejéről.

- Tudtommal nincs is macska a házban. De van egy pávián meg a vadmacska.

- No hiszen, az is csak macska, de nagyobb. Azt azonban nem lehet tejjel kielégíteni. Ez a kérdés tehát tisztázandó.

Lehajolt a faszék felé, s ülökéjét a leggondosabban megvizsgálta.

- Köszönöm. Ez rendben van. De mi ez? - kérdezte szemét egy kis kutyakorbácsra irányítva, amely az ágy felett az egyik sarokban lógott.

- Mit szól ehhez, Watson?

- Egész közönséges kutyakorbács, csak azt nem értem, miért van összebogozva?

- Nem olyan közönséges, mint hiszi... Ha ebben a gazemberekkel teli világban eszes ember gázságra adja magát, az az elképzelhető legrosszabb... Eleget láttam, nagyságos asszonyom, most szíves engedelmével kimegyünk a mezőre.

Soha életemben nem láttam barátom arcát olyan komornak és szemöldökét úgy összehúzva. Szótlanul sétáltunk fel és alá, s egyikünk se merte őt gondolataiban háborgatni.

- Felette fontos, hogy utasításaimat a legaprólékosabban teljesítse.

- Efelől legyen nyugodt.

- Habozni nem szabad, az élete függ tőle. Elsősorban is, én is, barátom is az Ön szobájában kell, hogy az éjszakát töltsük.

Mindketten megdöbbenve néztünk Holmesra.

- Feltétlenül így kell lenni. Mindjárt megmagyarázom, miért. Nemde velünk szemben az a ház a falu csárdája?

- Igen. A Korona vendéglő.

- Helyes. Lehet onnan az ön ablakaira látni?

- Kétségkívül.

- Ha a mostohaapja megjön, azzal az ürüggyel, hogy fáj a feje, maradjon a szobájában. Ha ő is lefekszik, tegye jelként a lámpát az ablakba, s azután menjen át régi szobájába. Egy éjszakát ott is el lehet tölteni.

- Persze.

- A többit pedig bízza ránk.

- Mi az éjszakát az ön szobájában fogjuk tölteni, így talán sikerül megtudni a titokzatos sottogások okát.

- Azt hiszem, Holmes úr, ön már tisztában van a dolgokkal?... Ha igen, az isten szerelmére kérem, mondja meg, mi volt nővérem halálának az oka?

- Biztosabb adatokra van szükségem, mielőtt erre felelek.

- Akkor legalább azt mondja meg, helyes-e az én feltevésem, hogy tisztán a rémülettől halt meg?

- Azt nem hiszem. Sőt ellenkezőleg, sokkal kézzelfoghatóbb okának kellett lennie. De most el kell válnunk, mert, ha Roylett doktor visszatérne, s minket itt látna, egész idejövételünk kárba veszne. Isten önnel tehát. Tartsa magát szigorúan utasításomhoz, s akkor remélem, hogy az önt fenyegető veszélyt hamarosan elhárítjuk.

A *Koronában* nem ütközött nehézségbe, hogy egy háló- és egy társalgószobát kapjunk. Még pedig az emeleten, ahonnan egészen jól láthattuk a Stoke Moran kastélyt, s különösen a lakott szárny ablakait. Alkonyatkor láttuk a doktort hazahajtatni, rettenetes alakja mellett egészen eltörpült az átlagos magasságú kocsis. A szegény fiú alig bírta kinyitni a nehéz vaskaput, s mi hallhattuk vad szitkait, s láthattuk, amint lovaglóostorát suhogtatja. Alig távozott el a kocsis, a fák között nyomban előtört egy fénysugár, jeléül annak, hogy a doktor a szobájában van.

- Tudja, kedves Watson - mondta felém fordulva Holmes -, hogy alig merem magammal vinni. Itt még a levegőben is veszély leselkedik ránk.

- Az a kérdés: lehet-e rám szüksége?

- Jelenléte esetleg megfizethetetlen lehetne.

- Akkor feltétlenül megyek.

- Ez igazán szép öntől.

- Annál is inkább megyek, mert veszélyről beszél. De hát akkor ön sokkal többet látott azokban a szobákban, mint ami látható volt?

- Egy hajszálnyival se láttam többet, mint ön, de a látottakból többet következtettem.

- Nos, én megvallom, hogy semmi különösét nem láttam, kivéve a csengettyűt, de, hogy miért nem szól, azt már nem tudom felfogni.

- A szelelőt is látta, nem?

- Igen. De mit lehet abból következtetni, mikor egy egér se férne át rajta.

- Én pedig már otthon tudtam, hogy Stoke Moranban ventillátort fogunk találni.

- Kedves Holmes!

- Már hiába mosolyog; tudtam. Vagy nem emlékszik, mit mondott Stoner kisasszony?... Hogy érezte a doktor szivarfüstjének szagát? Amiből következtetni lehet, hogy a két szoba között összeköttetés van. Nem? Természetesen olyan kicsi, hogy az ügyész se vette figyelembe. De én mindjárt tudtam, hogy szelelőről van szó.

- De micsoda veszély lehet abban?

- A véletlenek csodálatos összetalálkozása. Néma csengettyű, szelelő, amire nincs szükség, s a leány, aki az ágyban fekszik, meghal. Nem döbben meg ezen?

- Én még mindig nem látom semmi okozati összefüggést.

- Hát az ágy körül szintén nem látott semmi különösöt?

- Nem.

- Oda van erősítve a padozathoz. Hallott már életében ilyent?

- Soha.

- Természetes tehát, hogy a hölgy el sem mozdíthatta az ágyát. Mindig ugyanabban a helyzetben kellett lennie, a néma csengettyű és a szelelő közt... Még most se lát oksági viszonyt?

- De most már kezdem homályosan sejteni, hogy miről van szó: egy remekül kiesztelt iszonyatos bűntényről, amit meg kell akadályoznunk.

- Azért mondtam, hogyha eszes ember rosszra adja magát, akkor az isten legyen irgalmas. Hát még hozzá egy orvos! Akinek idegzete és tudománya is van hozzá, hogy a legrettenetesebbet hidegvérrel elkövesse. Palmer és Pritchood voltak ezek közt az elsők. Dr. Roylott ezeknél is körmönfontabb, de én azt hiszem, túljárunk az eszén... s mivel sok borzalmas dolog vár még ránk ma éjjel, szíjunk el egy pipát, s csevegjünk egyébről.

Kilenc óra tájban kialudt a fák közötti fény, s az ódon kúria koromsötétségbe merült. Pontban tizenegykor, tehát két órával később, megjelent velünk szemben egy fénysugár.

- Ez a mi jelünk - mondta Holmes felugorva -, a középső szobából jön.

A vendéglőt elhagyva, Holmes pár szóval megmagyarázta a kocsmárosnak, hogy valami jó ismerőshöz megyünk, ne legyen tehát nyugtalan, ha egész éjjel se jönnénk haza. Az elhagyatott utcára érve, hideg szél csapott arcunkba, s ha az ablak fénye nem mutat irányt, azt se tudjuk merre menjünk a sötétben.

Semmi nehézséget nem okozott bejutni az udvarra, mert a rozoga fal több helyen le volt dőlve.

Mikor a fák között a ház előtti nyílt térre értünk, hogy az ablakon át a szobába menjünk, hátunk mögött valami undorító, gyermeksíráshoz hasonló nyávogást hallottunk, s nyomban rá valaki leugrott egy fáról, s elfutott.

- Istenem - suttogtam Holmes fülébe - mi lehetett ez?

Holmes egy pillanatra maga is éppúgy meg volt döbbenve, mint én. Azután elkezdett halkan nevetni.

- Igazán remek egy kis háztartás. A pávián volt.

Most még csak az volt hátra, hogy a vadmacska meg a vállunkra ugorjon... Megvallom, szinte jobban éreztem magamat, mikor bent voltunk a hálósobában.

Holmes csöndesen betette a táblákat, a lámpát az asztalra helyezte, s szemét körüljártatta a szobában. Minden úgy állt benne, mint ahogy nappal láttuk. Azután tölcseért csinálva kezéből, alig hallhatólag a fülembe súgta:

- A legkisebb zaj, s tervünk meghiúsult.

Fejemmel intettem, hogy megértettem.

- El kell oltani a lámpát, különben észreveszi a szelelőn át.

Ismét intettem.

- El nem aludjék. Élete függhet tőle. Kéznel van a revolvere, ha szükség lenne rá? Én az ágy szélére ülök, ön meg abba a székbe.

Holmes egy hosszú, vékony nádpálcát hozott magával, amit háta mögött az ágyra helyezett. Amellé a gyújtót s egy darabka gyertyát. Azután lecsavarta a lámpát, s koromsötétség vett körül minket.

Soha életemben nem fogom elfelejteni ezt a borzalmas virrasztást... Még a lélegzetvételét sem hallottam barátomnak, de tudtam, hogy mellettem van, s ez megnyugtató. A szabadból egy éjjeli madár visítása s macskanyávogás hallatszott, jelezve, hogy a vadmacska éjjeli sétáját végzi. Messze távolból alig hallhatóan a templomtorony órája ütötte a negyedeket, melyek egy-

egy évszázadnak tűntek. Már az éjfélt is elütötte. Azután még egyet, kettőt hármát, s mi még mindig némán lestük, mi fog jönni.

Egyszerre csak a szelelőn át fény villant meg, s nyomban rá égetett olaj és tüzesített vas szagát éreztük. A doktor gyújtót gyújtott, valami zaj ütötte meg fülünket, de csakhamar ismét csöndes lett minden, csak az olaj és vas szagát éreztük erősebben. Mintegy félóraig ülhattunk így lélegzetet is visszafojtva. Egyszerre csak Holmes világot gyújtott, s örülten kezdett csapkodni a csöngettyű felé.

- Nem látja, Watson - kiáltotta -, nem látja?

De én nem láttam semmit, mert abban a percben, mikor Holmes gyertyát gyújtott, hallottam ugyan egy gyöngye sziszegő hangot, de a sötétséghez szokott szememmel a fény miatt nem vehettem ki, mi felé csapkod barátom olyan dühösen, csupán azt láttam, hogy halásápadt, s arca iszonyatos rémületet fejez ki.

Mikor a csapkodást abbahagyta, s szemével a ventilátorra meredt, a csöndes éjszakába egyszerre olyan rémült felkiáltás hasított bele, amelyet még soha életemben nem hallottam.

Lassan-lassan halt el ez a vérfagyasztó, halálos rémülettel, fájdalommal és haraggal kevert hang. Később megtudtuk, hogy erre a hangra nemcsak a falu, de a távoli paplak lakói is felreztentek álmukból. Szó nélkül bámultam barátomra, míg a hang végleg elhalt a néma éjszakában.

- Mit jelenthet ez? - kérdeztem.

- Azt jelenti, hogy a cselszövő beleesett a maga ásta verembe - felelte Holmes. - S talán így a legjobb. Vegye barátom a revolverét, s menjünk be a doktor szobájába.

Holmes meggyújtotta a lámpát, s előre ment. Kétszer is megzörgette a doktor ajtaját, de mivel semmi neszt nem hallottunk, belépett, én kibiztosított revolveremmel utána.

Sohasem felejttem el a szemünk elé tárult jelenetet. Az asztalon tolvajlámpa állt, megvilágítva a vasládát, amelynek teteje nyitva volt. Az asztal mellett egy faszéken Roylott doktor ült lecsüngő karokkal, sűrű éjjeli köntösben: lábán sarok nélküli török papuccsal. Ölében ugyanaz a rövidnyelű, de hosszú csapóval ellátott korbács feküdt, amelyet reggel láttunk nála. Álla le volt esve, s szemöldöke felett, homlokán egy sárga, barna pettyes szalag volt lazán megkötve. Üveges szeme a földem egyik sarkára meredt. Beléptünkre meg se mozdult.

- A szalag, a pettyes szalag! - suttogta Holmes.

Egy lépést előre tettem, s abban a pillanatban a doktor homlokán, a pettyes szalag megmozdult, s ránk meredt a legveszedelmesebb mérges kígyó szeme.

- Ez a pöttyös bestia - mondta Holmes -, India legmérgeesebb kígyója. Marása tíz másodpercen belül feltétlenül halálos. Szeget szeggel. Aki másnak vermet ás, maga esik bele. Dobjuk bele ezt a dögöt a ládába, azután vigyük valahová Stoner kisasszonyt, s értesítsük a falu rendőrségét.

Ezt mondva, gyöngéden kivette a halott öléből a kutyakorbácsot, s a kígyó nyaka köré tekerve, bedobta a vasládába, majd rázárta a tetőt.

Így fejezte be áldatlan életét Stoke Moran utolsó ura, dr. Grimesby Roylott.

Szükségtelen, hogy ezt az ügyis hosszúra nyúlt elbeszélést azzal is megtoldjam, hogyan értesítettük Stoner kisasszonyt a történetekről; hogyan szállítottuk át nagynénjéhez Harrowba; miképpen járt el a helybeli rendőrség, nagy bölcsen kisütve, hogy a doktor vigyázatlanul játszott kedvenc kígyójával, s így lelte halálát; csak azt kell még megemlítenem, amit Holmes barátom az esetre vonatkozólag hazafelé utaztunkban mondott.

- Látja, kedves barátom, most én is bakot lőttem. De így jár az ember, ha elégtelen előzményekből akar következtetést levonni. Tudva azt, hogy a ház körül cigányok tanyáznak, s ismerve a haldokló leány célzását a szalagra, egészen hamis ösvényre tévedtem. Csak azt az érdemet nem tagadhatom meg magamtól, hogy a helyszínen rögtön tisztában voltam azzal, hogy veszedelem se az ajtó, se az ablak felől nem fenyegeti. Mihelyt szemembe ötlött a szelelő, s a csengőzsinór, ami az ágy felett lógott, végül az odaerősített ágy, nyomban tudtam, hogy azon a zsinóron kell a veszedelemnek az ágy felé közelednie, mégpedig tudva azt, hogy a doktor indiai állatokkal veszi magát körül - kígyó képében. Csakis egy Keleten járt orvostól származhatott az az ötlet, hogy olyan méreggel öl, amit a vegyészek fel nem ismernek. Az ő részéről az is nagy előny volt, hogy a méreg gyorsan hatott... Minő élesesű és éles szemű vizsgálóbírónak kellett volna annak lenni, aki azt a parányi kis barna pontocskát észreveszi, amelyen át a méreg a vérbe hatolt!... A doktor természetesen idomította kígyóját, hogy a szelelőn át átsétáljon áldozatához, s a zsinóron visszatérjen tejéhez, s hogy a meghalt leány többször sziszegést hallott, annak az volt az oka, hogy a kígyó nem első kirándulásakor marta meg.

Ezekkel a következtetésekkel már megvoltam, mielőtt a doktor szobájába léptem. Egy pillantás a faszékre, meggyőzött arról, hogy azon állni szokott, természetesen azért, hogy a szelelőt elérje. A még ezután felmerülhető kételyemet végleg eloszlatta a vasláda s a tejes csésze. A fémes hang, amit Stoner kisasszony hallott, a vasláda ajtajának sietős betevésétől eredt. Most már tudhatja azt is, hogy meghallván a sziszegést, miért gyújtottam gyertyát, s miért csapkodtam a szelelő felé, hogy a kígyót visszariasszam; amely a kapott ütésekre feldühödve, áldozatot keresett, és gazdája ellen fordult... Ilyenformán, mivel önvédelemből tettem, amit tettem, nem is vagyok felelős a doktor haláláért, de ha az lennék is, őszintén megvallom, nem okozna valami elviselhetetlen lelkipurdalást.

A mérnök hüvelykujja

Mindazon talányok közül, amelyeknek megfejtésében Sherlock Holmes barátommal való bensőséges ismeretségem óta, ha ténylegesen nem is, de legalább érintőlegesen részt vettem, csak kettő volt olyan, amelyet, hogy úgy mondjam, én szereztem; a Hatherley mérnök hüvelykujjára s a Warburton ezredes örütségére vonatkozó eset. A kettő közül az utóbbi egy sokkal gyakorlottabb megfigyelő tehetségét is próbára tette volna, mint én vagyok; de a másik annyira eredeti volt, s annyira tragikus egyes részleteiben, hogyha alkalmat nem is szolgáltatott barátom rendkívüli következtető talentumának kifejtésére, elég érdekes ahhoz, hogy feljegyezzem. Az esetet annak idején a napilapok is felemlítették, hozzáfűzve természetesen megjegyzéseinket is, de annyira felületesen, hogy az egész történet nem domborodhatott ki úgy, hogy abból az igazságot is megláthassa valaki, de rám különösen mély benyomást tett, s noha több éve történt, ma is frissen él emlékezetemben.

A nyolcvanas évek vége felé, házasságom mézesheteiben esett meg a dolog, mikor visszatértem magánorvosi praxisom folytatására, s Holmes barátomat magára hagytam Baker streeti magányában, noha időszakonként meg-meglátogattam, rávenni igyekezvén, hogy hagyjon fel néha megszokott bohém életmódjával, s látogasson meg. Csakhamar meglehetősen tekintélyre tettem szert, s miután a paddingtoni állomáshoz közel laktam, a vasúti hivatalnokok közül is volt egy-két páciensem. Egy ezek közül, akit egy hosszú és súlyos betegségből gyógyítottam ki, nem győzött eléggé dicsérni, s minden szenvedő embertársának csak engemet ajánlott.

Egy reggel, valamivel korábban hét óránál, a szobalány kopogott az ajtón, hogy jöjjenek ki, mert a paddingtoni állomásról két utas érkezett, s a fogadóteremben várnak. Tudva azt, hogy a vasúti baleset többnyire súlyos, gyorsan felöltöztem, s lesiettem a földszintre. Amint leértem a lépcsőn, régi ismerősöm, a vasúti őr kijött, s gyöngéden betette maga után az ajtót.

- Idehoztam - mondta suttogva -, semmi baja.

- Hát akkor mi a manónak hozta - kérdeztem megütődve, abban a hiszemben, hogy valami képzelt beteggel akar boldogítani.

- Új páciens - mondta még mindig suttogva -, magam hoztam el, nehogy máshová menjen. Bent van. Olyan egészséges, mint a makk. De nekem most mennem kell, doktor, nekem is van kötelességem, ugyanolyan, mint az öné.

És elfutott a jó ember anélkül, hogy időm lett volna szívességét megköszönni.

Beléptem a fogadóterembe, s az asztal mellett egy fiatalembert pillantottam meg, igen jól öltözve, puha utazósapkával, amit maga mellé tett a székre. Egyik keze egy vértől átázott zsebkendőbe volt bekötve. Mint mondtam, fiatal volt, nem több huszonöt évesnél, erős, határozott vonásokkal, de roppant sápadtan, aki azt a benyomást tette rám, hogy szörnyű fájdalmak dúlnak szívében, s alig tud uralkodni felettük.

- Sajnálom, hogy ilyen korán kellett felzavarnom, doktor úr - mondta a fiatalember -, de nagyon komoly balesetem történt az éjjel. Paddingtonból érkeztem, s mikor kiszállva a kocsiból orvos után kérdezősködtem, egy derék fickó ide vezetett. Névjegyemet átadtam a szobalánynak, de úgy látom, otthagya az asztalon.

Felvettem a névjegyet.

„Mr. Victor Hatherley, folyammérnök, 16 A, Victoria street (3. emelet).” - Ez volt a neve és foglalkozása korai látogatómnak.

- Sajnálom, hogy megvárakoztattam - mondtam, a székbe ereszkedve. - Úgy látszik, egész éjjel nem aludt, pedig az elég egyhangú lehetett.

- Ó, ami azt illeti, éppenséggel nem mondhatom egyhangúnak - felelte látogatóm, s olyan hangos nevetésre fakadt, hogy minden orvosi-ösztönöm tiltakozott ellene.

- Az istenért, hagyja abba! - szóltam rá egy pohár vizet nyújtva felé.

De felesleges volt figyelmeztetnem, mert nevetőgörcse csakhamar elmúlt, s mélyen elpirult.

- Bolondnak nézek ki, ugye? - kérdezte.

- Egyáltalán nem. Igya meg ezt - s egy kis brandyt töltöttem egy pohár vízbe. Amint lehajtotta, arcszíne visszatért.

- Most már jobban vagyok - mondta. - S ha úgy tetszik, hozzáláthat hüvelykujjam kezeléséhez, jobban mondva a helyhez, ahol lenni szokott.

Levette a kendőt, s felém tartotta kezét. Még az én erős idegzetem is megrendült a látványra. Négy ujj meredt felém, s az ötödik, a hüvelykujj, tőből lemetszve.

- Nagy ég! - kiáltottam - ez szörnyű sérülés. Milyen nagy vérvesztesége lehetett!

- Akkora, hogy elájultam, azt hiszem, jó ideig nem tértem magamhoz. Eszméletemet visszanyerve, még mindig vérzett, akkor kötöttem be úgy, ahogy tudtam.

- Mondhatom kitűnően! Akárcsak egy sebész.

- Némiképp a szakmámba vág.

- Ezt csak valami nehéz és éles eszközzel lehetett véghez vinni.

- Valami bárdfélével.

- Baleset, természetesen, ugye?

- Éppenséggel nem.

- Rablótámadás?

- És még milyen!

- Ön megrémít.

Kimostam a sebet, megszáritottam, bekötöttem. A páciens egy jajszót se hallatott, de ajkát harapdálta.

- S most hogyan érzi magát? - kérdeztem.

- Nagyszerűen!... Pálinkája és kötése új embert csinált belőlem. Roppant el voltam gyöngülve, s nagy utat kellett tennem.

- Azt hiszem, jobb lesz, ha nem beszél, nehogy felizgassa magát.

- Ó, nem. Semmi esetre sem! Úgyis el kell majd mondanom a rendőrség előtt is, s ha az ujjam nem hiányoznék, senki se hinné el, olyan különös. De még ha elhiszik is, akkor is olyan kevés bizonyítékot szolgáltatathatok, hogy az igazság felderítésére nem lesz elég.

- Ha úgy áll a dolog, akkor csak egy embert ismerek, aki a megfejthetlent is megfejti, s ez Sherlock Holmes. Ajánlom tehát, hogy elsőként hozzá menjen.

- Már hallottam felőle - mondta vendégem. - Igen szeretném igénybe venni szívességét, ha ön ajánlana hozzá, de természetesen emellett a hivatalos eljárást sem szabad mellőzni.

- Ha úgy gondolja, ajánlat helyett személyesen vezetem hozzá.

- Végtelenül lekötelez.

- Rögtön hivatok egy bérkocsit, s együtt mehetünk. Éppen reggelinél fogjuk találni. Van étvágya?

- Míg el nem mondom, mi történt velem, nem nyughatom.

- Akkor inasom kocsit hív, s mi nyomban ott leszünk - mondtam, s felszaladtam, hogy felöltözzem. Öt perc múlva már útban voltunk Holmes lakása felé.

Sherlock Holmes, mint gondoltam, fogadószobájában ült, s hálóköztömben, éppen reggeli előtti pipáját szívta, amelyet az előző napi kivert és megszáritott bagóval szokott megtölteni. Mint rendesen, a *Times* törvényszéki rovatát tanulmányozta. Szokott szívélyes modorában fogadott bennünket, tojást és teát rendelt, s mikor azt elköltöttük, betegünket kényelmes karszékbe helyezte, vánkost tett háta mögé, s keze ügyébe egy pohár konyakot és vizet.

- Látom, hogy nem mindennapi kalandja volt - mondta. - Ha tetszik, le is fekhet, ha jobban esik. De mindenesetre kérem, érezze magát úgy, mint otthon, mert elbeszéléséhez erőre van szüksége.

- Köszönöm. Mióta a doktor úr bekötözött, egészen új ember vagyok, s ez a pompás reggeli szintén megtette hatását. Hogy tehát drága idejét túlságosan igénybe ne vegyem, nyomban hozzákezek elbeszélésemhez.

Holmes terjedelmes karosszékében ült, én szemben vele, s némán hallgattuk vendégünk érdekes kalandjának részleteit.

- Tudniuk kell, hogy egyedülálló agglegény vagyok, aki Londonban él hónapos szobában. Hivatásomra nézve folyammérnök vagyok, aki a Venner és Natheron híres greenswichi gyárában hét éven keresztül meglehetősen szép gyakorlatra tettem szert. Két évvel ezelőtt, szegény atyám halála folytán örökséghez jutottam, és elhatároztam, hogy saját vállalkozásomban fogok dolgozni, s a Viktória úton hivatali helyiséget béreltem.

Meg vagyok győződve, hogy a kezdet mindenkinek egyaránt nehéz; de nekem különösen az volt, mert két év alatt csak háromszor vették igénybe tanácsomat s tudományomat, úgyhogy végül is azon meggyőződésre jutottam, hogy így nem boldogulhatok, s állás után kell nézmem.

Tegnap előtt este azonban, éppen mikor már távozni készültem, belépett segédem, hogy egy úr várakozik rám, aki hivatalos ügyben akar velem érintkezni. Névjegyet is hozott, amelyen ez állt: *Stark Lysander ezredes*. Nyomban utána belépett maga az ezredes, egy középkoron jóval túl levő férfi, olyan sovány, mint egy kanóc. Soha életemben nem láttam ehhez fogható beretvaéles arcot. Egész arca orrból és szájából állt, no meg erősen kiálló pofacsontokból. De ez a látszat csalt, mert az illető éppenséggel nem volt gyöngének mondható. Szeme élénk volt, járása határozott. Nem lehetett biztosan meghatározni, milyen idős lehetett.

- Mr. *Haterli*? - kérdezte németes kiejtéssel. - Önt melegen ajánlották nekem, mint olyan embert, aki érti a mesterségét s amellet képes titoktartásra is.

Meghajtottam magamat, s kérdeztem, hogy ki volt az, aki ennyire dicsért.

- Talán jobb lesz, ha erre a kérdésre adós maradok - válaszolta. - Elégedjék meg azzal, hogy ugyanabból a forrásból tudom azt is, hogy ön egyedül álló agglegény, s itt lakik Londonban.

- Ez mind szép - feleltem -, de egyáltalán nem tudom felfogni, hogy mért tartozik ez az én mérnöki kvalitásomhoz. Mert úgy hallom, hogy egy mérnöki szakmába vágó kérdésben akar velem értekezni?

- Valóban. De ami még fontosabb, a titoktartás. A *feltétlen* titoktartás! S mi erre inkább számíthatunk egyedülálló embernél, mint családosnál.

- Ha megígérem, hogy hallgatni fogok, akkor az úgy is lesz - mondtam.

Nagyon gyanakvóan nézett rám mialatt beszéltem, s nem emlékszem, hogy valaha életemben ilyen vizslaszemet láttam volna.

- Megígéri tehát? - kérdezte végül.

- Meg.

- Feltétlen és teljes titoktartást működése alatt és után? Egy szó vagy egy betű írást sem ad közre a dolgról?

- Szavamat adtam.

- Helyes. - És abban a pillanatban felugrott székéről, kinyitotta az ajtót, hogy meggyőződjék, nem leskelődik-e valaki.

- Jól van - mondta visszatérve. - Tudom, hogy a segítők szeretik a mesterek dolgába beleütni az orrukat, azért néztem ki. De most nyugodtan beszélgethetünk.

Közelebb húzta székét hozzám, s ismét fürkészőleg tekintett rám.

Valami visszataszító érzés keletkezett bennem ennek a hús nélküli embernek láttára, s alig bírtam magamat türtőztetni, hogy ki ne fakadjak.

- Kérem, szíveskedjék előadni, mit kíván tőlem - mondtam neki -, mert az idő pénz. - Isten bocsássa meg hirtelenségemet, de a szó magától jött a számra.

- Megelégedne ötven guineával egy éjjeli elfoglaltságért?

- Ó, hogyne.

- Egy egész éjjelt mondtam, de nem lesz többre szüksége egy óránál. Elromlott egy hidraulikus sajtónk. Ön megmondja, mi a baja, ez az egész. Azután magunk is rendbe hozzuk. Mít szól ilyen könnyű feladathoz?

- A feladat nem nehéz, s a díjazás fejedelmi.

- Ugye? Csupán azt kívánjuk, hogy még ma este jöjjön ki az utolsó vonattal.

- Hová?

- Eyfordba, Berkshire-be. Oxfordshire mellett van, hét mérföldre Readingtól. A paddingtoni állomásról induljon tizenegy óra 15 perckor.

- Rendben.

- Magam kocsival jövök ön után.

- Kocsival is kell eszerint menni?

- Igen, mert a mi kis birtokunk még az eyfordi állomástól is hét mérföldre van.

- Akkor aligha érhetünk oda éjfél előtt. Baj; mert nem fogok kapni vonatot, amely visszahozzon, s kénytelen leszek az egész éjszakát ott tölteni.

- De hiszen nem szükölködünk fekhelyekben!

- Az mégis kellemetlen. Nem lehetne alkalmasabb időt választani?

- Mi legjobbnak azt találjuk, ha későn indul. Azért fizetünk ötven guineát, különben a fele is sok volna. Ne sajnálja hát egy éjszakáját, marad még mulatságra máskor is idő.

Meggondoltam a dolgot; különösen az ötven guinea csigázott fel, s azt feleltem:

- Jó, alkalmazkodni fogok az önök kívánságához, de egy kissé pontosabban szeretném tudni, hogy mi lesz tulajdonképpen a dolgom?

- Helyes. És egy cseppet sem csodálkozom, hogy a titoktartás kikötése felkeltette a kíváncsiságát. Semmit sem kívánok öntől, mielőtt mindent meg nem magyaráztam... Azt hiszem, nem vagyunk kitéve annak, hogy valaki ránk törjön?

- Semmiképpen.

- Akkor hát tudja meg, hogy egy bizonyos, nagyon értékes földnemről van szó, ami alig egy-két helyen található Angliában.

- Hallottam már róla.

- Most, nemrég egy parányi birtokot vettem Reading környékén, s szerencsémre azt a felfedezést tettem, hogy birtokomon is van ilyen réteg, utána nézve azonban, azt látom, hogy nálam csak igen keskeny, jobb- és baloldali szomszédaimnál ellenben sokkal vastagabb rétegben található. Szegények! Ezeknek fogalmuk sem volt arról, hogy valóságos aranybányával rendelkeznek. Magától értetődik, hogy érdekeimben állt azokat a földeket megvenni, mielőtt tulajdonosaik igazi értéküket felismerik; szerencsétlenségemre azonban nem volt elegendő tőkém. Néhány barátomat beavattam a dologba, s ők azt tanácsolták, hogy igyekezzünk a legnagyobb titokban a magunk földjét kihasználni, s a jövedelemből a szomszédokét megvenni. Ezt tesszük már jó ideje, s hogy a munka gyorsabban menjen, víznyomású sajtót állítottunk fel. Ez azonban, mint említettem, elromlott, s éppen azért van szükségünk a tanácsára, hogy megindítsuk. Ha azonban nappal jönne, az feltűnést keltene, megindulnának a kérdezősködések, s ha megtudnák, hogy mérnököt hoztunk, tervünk igen könnyen dugába dőlné. Éppen azért még arra is kell kérnem, hogy semmiféle teremtett léleknek meg ne mondja, hogy ma éjjel hová megy... Azt hiszem, meg lehet elégedve őszinteséggemmel!

- Meg, s most már semmi ellenvetésem nincs. Csak azt szeretném még tudni, hogy mire jó a hidraulikus prés ilyen műveletnél?

- Éppen abban áll a mi találmányunk - mondta ő hanyagul -, hogy a földet briketekké sajtoljuk, s úgy exportáljuk, hogy senki se sejtse, miről van szó. Ez azonban már a részletekhez tartozik. Remélem, meg van elégedve őszinteséggemmel! Tizenegy óra 15 perckor tehát várom Eyfordban.

- Ott leszek.

- És egy szót se senkinek.

Rám nézett gyanakvó szemével, megszorította kezemet, és elrohant.

Mikor távozása után mindent józanul átgondoltam, nagyon megdöbbenőnek tetszett ez a különös megbízatás. Haboztam. Egyik oldalán a mérlegnek a fejedelmi díjazás, ami tízszer annyi, mint amit magam kértem volna; másik oldalán megbízóm visszataszító személyisége, aki minden igyekezete dacára sem tudta megmagyarázni, hogy miért kell éppen éjfélkor jönnöm. De végre is félredobtam minden gyanút, jóízűen megvacsoráztam, kihajtottam Paddingtonba, s nem szóltam senkinek, hová megyek.

Readingban kocsit kellett változtatni, ami időbe került, de azért valamivel tizenegy után mégis megérkeztem Eyfordba. Én voltam az egyetlen, aki kiszállt, s rajtam és az álmos portáson kívül egy lélek se volt a peronon. De amint a rácson túl voltam, reggeli látogatóm előbújt a homályból, szó nélkül karon fogott, belökött az ott várakozó kocsiba, s a kocsisnak megparancsolta, hogy hajtson, ahogy tud.

- Nem tudja, egy vagy két ló volt befogva? - kérdezte Holmes.

- Egy.

- Láta milyen?

- Láttam. Pej.

- Elcsigázott vagy jó állapotban?

- Kitűnő kondícióban volt.

- Köszönöm. Sajnálom, hogy meg kellett szakítanom rendkívül érdekes elbeszélését. Kérem, folytassa.

- Tovaszáguldottunk tehát, s ez az örült futás már egy órája tartott. Stark Lysander ezredes ugyan csak hét mérföldről beszélt; de én, tekintetbe véve az időt és a haladás gyorsaságát, legalább tizenkettőre becsültem.

Az ezredes egész úton nem szólt egy szót sem, de észrevettem, hogy árgus szemmel figyel. Az út rettenetes kátyús volt. Minduntalan egymáshoz ütődünk. Kinézni nem nézhettem az ablakon, mert be volt fagyva. Itt-ott egy pislogó mécs jelezte, hogy emberlakta területen haladunk. Néha-néha megkíséreltem valami beszédet kezdeni, hogy az unalmat megtörjem, de az ezredes csak igennel vagy nemmel felelt, s a társalgás megakadt. Végre a rossz útról kellemesen himbáló dűlőútra tértünk le, majd a koci csakhamar megállott. Az ezredes kiugrott, s engem is kirántva a kocsiból, betuszkolt a kapun anélkül, hogy az épület homlokzatát szemügyre vehettem volna. Abban a pillanatban, hogy benn voltunk a folyosón, az ajtó nagy zajjal becsapódott mögöttünk, s én hallottam, amint a koci nyikorogva tovagördül.

Bent a házban koromsötét volt. Az ezredes gyufát keresett, de nem talált. Nyomban ezután a folyosó túlsó végén kinyílt egy ajtó, s egy lámpa fénysugara vetült ránk. Aki a lámpással kezében felénk jött, nő volt, mégpedig igen szép nő, drága fekete ruhában. Idegenszerű kiejtéssel valamit kérdezni látszott az ezredestől, aki röviden olyasvalamit felelhetett, hogy a szegény asszony majd kiejtette kezéből a lámpát. Az ezredes erre közelebb lépett hozzá, sűgött valamit a fülébe, betuszkolta a szobába, majd elvette tőle a lámpát, kijött és felém közeledett.

- Talán lesz szíves pár percig itt várni - mondta, mialatt egy másik szoba ajtaját kinyitotta. Csinos, jól bútorozott szobácska volt, közepén egy kerek asztallal, amely tele volt német könyvvel. Az ezredes letette a lámpát, kiment a sötét folyosóra, s azt mondta, hogy rögtön visszajön.

Azalatt a könyveket nézegettem. Mivel azonban németül nem tudok, csak annyit állapíthattam meg, hogy kettő közülük valami tudományos mű, a többi költeményeket tartalmaz. Azután az ablakhoz mentem, gondolva, hogy megpillanthatok valamit a tájból, de egy óriás tölgyfa állt az ablak előtt, ami miatt egy lépésre se lehetett látni. A házban halotti csend uralkodott. Csak az óra ketyegése hallatszott.

Lassan-lassan valami félelemszerű érzés lopódzott szívembe... Ki ez a titokzatos család itt, távol az ország forgalmasabb útjaitól? Mi volt életük célja? Mi járatban voltak? És hol volt egyáltalán ez a terület?... Mindent, amit tudtam, az volt, hogy tíz vagy több mérföldre lehettem

Eyfordtól, de, hogy a szélrózsa melyik irányában, arról fogalmam se volt. Le s fel sétálgattam s hogy aggodalmamat oszlassam, füttyörészni kezdtem. Annyi már bizonyosnak látszott, hogy az ötven guineát nagyon is megérdemeltem.

Mínta kísértet járna, minden zaj nélkül az a bizonyos szép, de nagyon szomorúnak látszó nő lépett be a szobába. Első pillanatra láttam, hogy meg van rémülve, s félelme rám is átragadt. Mutatóujját szájára tette, azzal akarta jelezni, hogy hallgassak, s mialatt minduntalan visszanézett, mint a megriadt szarvas üldözőire, tört angol nyelven néhány szót szólott hozzám.

- Én az ön helyében elmennék. Elmennék rögtön. Nem tanácsos maradni.

- De asszonyom, én nem végeztem még el, amiért jöttem, hogyan távozhatnám tehát, anélkül, hogy a gépet láttam volna?

- Nem érdemes arra várni - folytatta. - Erre nyitva áll az út, senki se fog akadályt gördíteni elé. - S miután látta, hogy én csak mosolygok, félredobva minden talányszerűséget, felém lépett, s összetett kézzel könyörgött:

- Az isten szerelmére, távozzék!... Távozzék, mielőtt késő nem lesz!...

De én természetből csökönyös vagyok, s az akadályok még inkább feltüzelnek. Ötven guineámra is gondoltam; kiállott fáradalmaimra s a koromsötét éjszakára, aminek neki kellett volna vágnom. Hogyan? Letenni a fegyvert, mielőtt megláttam volna az ellenséget? Itthagyni a pénzt, amit keservesen megérdemeltem?... Ez az asszony rögeszmés bolond is lehet. Kijelentettem tehát neki, hogy minden körülmények közt maradok. Ő éppen újra ismételni akarta kérését, hogy távozzam, mikor fejünk felett egy ajtó becsapódott, s hallottuk, amint valaki a lépcsőn lefelé halad. A nő pár pillanatig hallgatózott, azután kétségbeesett mozdulattal összecsapta kezét, s éppen olyan zajtalanul, mint jött, eltávozott.

A lépcsőn lejövők egyike az ezredes volt; a másik Mr. Ferguson, egy vastag ajkú úriember, göndör szakállal.

- Ez az úr a titkárom és az üzletvezetőm - mondta az ezredes. - Útközben jutott eszembe, hogy ezt az ajtót nem tette be. Nem volt nagy huzat?

- Ellenkezőleg; én nyitottam ki, mert a szoba levegőjét egy kissé fullasztónak találtam.

- Akkor hozzáláthatunk a dolgunkhoz. Mr. Ferguson s én elvezetjük a géphez.

- Talán felteszem a kalapomat.

- Nem szükséges; itt van a házban.

- Hát önök a házban vágják a tőzeget?

- Nem, nem. Itt csak préseljük. De azzal ne törődjék. Mi azt kértük, hogy mondja meg, mi a gép baja. A többi egyes egyedül ránk tartozik.

Felfelé indultunk tehát a lépcsőn. Az ezredes elől, én és a zömök üzletvezető utána. Valóságos útvesztő volt ez az ódon ház; jobbra-balra folyosókkal, zugokkal, alacsony ajtókkal, ahonnan a járatlan, vezető nélkül ki sem találhatott volna. A félelem mindjobban erőt vett rajtam, noha mindenáron gondtalannak szerettem volna látszani. Éber szemmel ügyeltem társaimra. Ferguson komor, szófukar ember volt, de legalább a pár szó után ítélve, amit váltottunk, honfitársam.

Végre az ezredes megállt egy alacsony, bezárt ajtó előtt, s kinyitotta. A szoba, amely elem tárult, olyan kicsiny volt, hogy hárman alig fértünk volna bele. Ferguson tehát kinn maradt, s az ezredes betuszkolt.

- Most tényleg benn vagyunk a présben, s szörnyen kellemetlen lenne, ha valaki mozgásba hozná. Ennek a kis zugnak a földeme nem egyéb, mint a gép csavarjának felső része, amely több tonna súllyal zuhanna fejünkre. A mechanikáját ön, mint szakember, bizonyosan ismeri, közelebbről megmagyarázni tehát felesleges. A gép elég gyorsan működött, de az utóbbi időben valami ismeretlen okból erejéből veszített. Szíveskedjék alaposan megvizsgálni, s felvilágosítani, mi a teendő, hogy ismét rendes kerékvágásba jöjjön.

Elvettem tőle a lámpát, s keresztül-kasul átvizsgáltam a gépet. Egyike volt azoknak az óriás szörnyetegeknek, amik nyomást képesek gyakorolni; mikor kívülről is szemügyre vettem, rögtön tisztában voltam vele, hogy a cilinderek egyikéből víz szivárog, s a gép emiatt nem tud működni. A kerékhajtó gumiszíjak egyike is egészen össze volt zsugorodva. Megmagyaráztam az akadályt az uraknak, akik éber figyelemmel kísérték előadásomat, több ilyen gyakorlati kérdést intéztek hozzám: hogyan lehet a gépet újra megindítani. Mikor mindent alaposan megmagyaráztam, újra beléptem a gépezet belsejébe - abba a bizonyos kis szobába -, hogy saját kíváncsiságomat is kielégítem. Első pillanatra szemembe ötlött, hogy a tőzegpréselés merő koholmány, mert olyan egyszerű eljáráshoz, mint amelyet az követel, örültség lett volna ilyen kolosszális szerkezetet építtetni. A falak csak fából voltak, de a padmaly süttött vasból volt, acélpántokkal megerősítve. Lehajoltam, hogy közelebbről megtekintsem, mikor valaki német nyelven elkáromkodta magát, s az ezredes hullaszerű ábrázata lett látható.

- Mit csinál ön ott? - kérdezte mérgesen.

- Meg akartam győződni, hogy miben áll tulajdonképpen az ön tőzegmeséje! Ha őszintén megmondja, mi célra akarja a gépet használni, inkább szolgálhatok tanáccsal.

Alig ejtettem ki ezeket a meggondolatlan szavakat, már megbántam, mert az ezredes vérfagyasztó pillantást vetett felém.

- Ha olyan kíváncsi, *mindent* meg fog tudni.

Erre egy lépést hátrált, betette az ajtót, és rám zárta.

Én az ajtóhoz rohantam, teljes erőmből rázni kezdtem a kilincset, de bizony az nem engedett. Erre torkom szakadtából elkezdtem ordítani:

- Ezredes úr! Ezredes úr! Engedjen ki!

De ahelyett, hogy ajtót nyitott volna, ez a szörnyeteg megindította a gépet. Észrevettem ezt a mozgásba jött kerék és a cilinderek sziszegéséből, ami megfagyasztotta a vért az ereimben. A lámpa még mindig ott állt, ahová előbbi vizsgálatom alkalmával helyeztem. A lámpa fényénél jól láttam, hogy a fejem fölötti földem lassan ugyan, de már lefelé indul, hogy agyonlapítson. Kétségbeesésemben ismét az ajtóra vettem magamat, s minden erőmből rázni kezdtem. Az ég szerelmére kértem az ezredest, hogy bocsásson ki; de a kerekek könyörtelen dübörgése elnyomta hangomat. A földem már csak egy-két lábnyira lehetett fejemtől, mert kezemmel elérhettem durva felületét. Azután számot vettem magammal, s próbáltam rájönni, hogy milyen helyzetbe lenne legkevesebb fájdalmat okozó a kikerülhetetlen halál? Ha arcomra fekszem, hátgerincemet törő össze, s összeborzadtam a gondolatra. Eh mit! Ha már meg kell halni, várjuk szemben a halált! Gondoltam magamban, s néztem, hogy ereszkedik alá az életem megsemmisítője... Állni már nem állhattam egyenesen; mikor szemem megpillantott valamit, ami szívemet némi reménnyel töltötte el.

Gondolom, már említettem, hogy a zárkám födele és padozata vas volt ugyan, de falai fából voltak. Mikor még egy utolsó, gyors pillantással körülnéztem, az egyik fal bordái közt valami lámpafényt vettem észre. „Hátha ajtó?” gondoltam, és szívem megremegett az öröm előérzetében. Odarohantam, s áterőszakoltam magam a nyíláson. Ez olyan erőfeszítésbe került, hogy a

túloldalon félholtan dőltem le a földre. A nyílás újra bezáródott a hátam mögött; de a lámpa fénye s az ércmorzsoló lapok érintkezése felvilágosított, hogy milyen hiú volt szabadulásom reménye. Egy erős rántás kézcsuklómon magamhoz térített, s én nyomban rá egy hideg, nedves folyosó kőpadozatán találtam magamat fekvé, s az a halvány, szép nő, - akinek figyelmeztetésére nem hallgattam - hajolt fölém.

Lélegzetét visszafojtva suttogta:

- Rögtön itt leszek. Észreveszik, hogy kiszabadult. Az isten szerelmére, siessen. Minden elmulasztott pillanat maga a halál.

Most az egyszer nem kellett könyörgését ismételnie. Gyorsan feltápászkodtam, s ahogy csak bírtunk, úgy futottunk végig a folyosón s le a lépcsőn. Ez a lépcső egy szélesebb kijárásfélére vezetett; de alig tértünk rá, egymásnak felelgető hangok és siető lépések zaja ütötte meg fülünket. Kísérőm megállt, hallgatózott, s olyan kifejezés jelent meg az arcán, mint aki nem tudja, hogy most mitévő legyen. Azután kinyitott egy ajtót, amely hálószobába vezetett, az ablakhoz lépett, azt is kinyitotta, s így szólt:

- Ez az egyetlen menekülési út. Magas, de hátha szerencsésen le tud ugrani?

Amint ezt mondta, a folyosó túlsó végén feltűnt az ezredes hosszú alakja, egyik kezében tolvajlámpa, a másikban egy bárdszerű, széles kard. Pár lépéssel átugrottam a szobát, a nyitott ablakhoz léptem, s kinéztem. Milyen szép, csendes, nyugalmas, holdvilágos éj volt; a magasság lehetett vagy harminc láb. Felugrottam tehát a párkányra, s éppen levetni akartam magamat, mikor üldözőm belépett, s szabadítómmal dulakodni kezdett. Ha azt láttam volna, hogy veszélyben van, életem kockáztatásával is segítségére siettem volna; de csak ellökni akarta, míg a szegény teremtség gyöngye karjával igyekezett visszatartani.

- Fritz! Fritz! - könyörögte angolul. - Emlékezzél vissza, mit ígértél. Hogy ez nem fog többé előfordulni. Ő hallgatni fog! Hidd el, hallgatni fog!

- Te örült vagy, Eliz - mondta a könyörtelen, mindenáron ki akarva magát szakítani a nő karjaiból. - Te romlást hozol mindnyájunk fejére. Többet látott a kelleténél, meg kell halnia. Hagyj engemet!

Félrelökte őt, egy lépéssel felém ugrott, s rám sújtott. Abban a pillanatban iszonyú éles fájdalmat éreztem. Kezem eleresztette az ablakpárkányt, s lezuhantam a kertbe.

Az esés megrázott, de nem szenvedtem sérülést. Felkeltem tehát, s elkezdtem futni, ahogy tudtam, mert tisztában voltam vele, hogy a veszedelem még mindig fenyeget. De alig futottam pár lépést, halálos gyöngeség szállt tagjaimba; kezemre tekintettem, s láttam, hogy a hüvelykujjam hiányzik, s borzasztóan vérzik. Elővettem a zsebkendőmet, hogy bekössem, de minden átmenet nélkül a fülem zúgni kezdett, s én ájultan estem a rózsabokrok közé.

Meddig fekeltem ott öntudatlanul, arról sejtelmem sincs; de mindenesetre sokáig, mert mikor magamhoz tértem, fényes nappal volt. Ruháim nedvesek voltak a lehullott harmattól, s felöltöm s ingem ujjá csupa vér. Hamarosan mindent újra átgondoltam, s csakhamar tisztában voltam vele, hogy üldözőimtől még most sem szabadultam meg. De mikor körülnéztem, legnagyobb meglepetésemre, a ház is, a kert is eltűnt. Egy árok oldalán feküdtem az országút mellett, s nem messze tőlem egy házikó fehérlett, ami - közelebről szemügyre véve - nem volt más, mint a pályaudvar, ahol az éjjel kiszálltam. Ha ujjam sajkása nem figyelmeztetett volna, azt hihettem volna, hogy az egész kaland, amit átéltem, álom.

Iszonyúan kimerülve, bevánszorogtam az állomásra, s megkérdeztem, mikor indul a reggeli vonat. Reading felé, mint a portás mondta, körülbelül egy óra múlva. Ugyanaz a portás volt, aki megérkezésemkor fogadott. Megkérdeztem, hallotta-e híret Stark Lysander ezredesnek? Soha. Hát azt látta-e, hogy megérkezésemkor éjfél tájt egy kocsi várakozott rám? Nem látta. Van-e valami rendőrség a közelben? Igen, három mérföldnyire.

Ez egy kissé távol lett volna, hogy olyan megviselt állapotban gyalog tegyem meg. Elhatároztam tehát, hogy feljelentéssel várok, míg Londonba érkezem. Hat után valamivel már itt voltam, s első dolgom az volt, hogy sebemet beköttessem, így jutottam a doktor úrhoz, s az ő szívésségéből ide. Elmondtam mindent, s most várom tanácsát.

Mindketten még jó ideig hallgattunk, mikor betegünk elbeszélését befejezte. Azután Holmes levett az állványról egy közönséges könyvet, amelyben jegyzeteit szokta tartani.

- Itt van egy hirdetés, ami érdekelni fogja önt - mondta. - Egy évvel ezelőtt jelent meg, mégpedig az összes lapban. Hallgassa: „Mr. Jeremiah Hayling, gépészmérnök, folyó hó 9-én eltűnt. Lakását este 10 órakor hagyta el, s azóta nyoma veszett. Öltözete stb., stb. ebből meg abból állott.”

- Szent isten! - kiáltotta paciensünk. - Most már értem annak a nőnek a szavait.

- Kétségkívül. Az ezredes egy eltökélt, hidegvérű, kétségbeesett ember, aki a tengeri kalózkodás módjára, titkainak ismerőit egy percig se hagyja élni. Most tehát sietnünk kell, ha meg akarjuk csípni.

Három órával a mondottak után, már útban voltunk Reading, illetőleg a berkshire-i tanya felé. A társaságban volt Holmes, a mérnök, én és a Scotland Yard-i rendőrfelügyelő; egy állig begombolkozott szigorú tisztviselő, aki éppen azon fáradozott, hogy egy térdére terített térképen megállapítsa, hová tartunk.

- Itt kell lennie. Ugye ön tíz mérföldet mondott Eyfordtól?

- Nem tudom biztosan. Egy órai jó hajtásba került.

- És azt hiszi, hogy önt ezen a hosszú úton, míg önkívületben volt, ölben hozták vissza?

- Úgy kellett lennie. Zavarosan most is emlékszem rá.

- Amit meg nem érthetek - mondta Holmes -, az az, hogy mikor a kertben rátaláltak, miért nem ölték meg... Talán az a bizonyos nő meglágyította a szívüket.

- Nem hiszem. Soha életemben nem láttam az ezredeshez fogható kegyetlen embert.

- Mindjárt kiderül minden - mondta a felügyelő. - Íme, ezen a körön belül kell, hogy tartózkodjanak; csak azt szeretném tudni: hol?

- Azt hiszem én ujjammal is megjelölhetem - mondta Holmes nyugodtan.

- Na hát lássuk, kinek van igaza? - kiáltotta a felügyelő. - Én azt mondom, délre fekszik, mert azon a tájék sivárabb.

- Én kelet mellett vagyok - mondta a mérnök.

- Én nyugat mellett - jelentette ki az állig begombolkozott úr.

- Én pedig - tettem hozzá -, észak mellett, mert arra nincsenek halmok; a mérnök úr pedig azt mondta, hogy nem vett észre emelkedést.

- Nagyszerű - nevetett a felügyelő. - Ahányan vagyunk, annyi a vélemény.

- És mind téves - jelentette ki Holmes.

- *Mind* nem lehet az.

- De igen. Itt a hely, ahol keresnünk kell őket - és mutatóujját a kör kellős közepére helyezte.

- De hát mi van a tizenkét mérföldes úttal? - csóválta fejét a mérnök.

- Hat az állomásig, és hat vissza. Mi sem egyszerűbb. Maga mondja, hogy a ló jó kondícióban volt, mikor beszállt a kocsiba. De nem lehetett volna az, ha *már* megtett volna tizenkét mérföldet. Még pedig rossz úton.

- Tényleg arra lesz - mondta a felügyelő elgondolkozva. - Csakis olyan sivár zug lehetett ilyen banda ínyére. Már régen tudomásunk van róla. Ezrével hoztak már forgalomba hamis félkoronásokat. Nyomukat meg is állapítottuk Readingig, de azon túl, mintha elfűjták volna. Körmönfont gazemberek. De most az egyszer nem menekülnek meg.

De a felügyelő tévedett. A gazemberek túljártak az eszén. Mikor Eyford állomásra berobogtunk, annak háta mögött egy óriási füstoszlop emelkedett az égnek, mint egy óriási strucc toll terülve el a vidék felett.

- Valami kigyulladt? - kérdezte a felügyelő az állomásfőnököt, mikor kiszálltunk.

- Igen - mondta a kérdező.

- S mikor?

- Úgy hallottam, már az éjjel. De a tűz erősen pusztított, mert minden oda van.

- Kié volt a ház?

- Valami doktor Becheré.

- Mondja csak - szólt közbe a mérnök -, milyen ember az a dr. Becher; magas, sovány, kampós orral?

Az állomásfőnök jóízűen nevetett.

- Dehogy! Dr. Becher angol, s nincs még egy ember a környéken, akinek akkora pocakja volna, mint neki. De van mellette egy beteges kinézetű idegen, akin már a jó berkshire-i marhasült sem segít.

Az állomásfőnök még be sem fejezte mondókáját, mikor mindnyájan a tűz felé siettünk.

A ház merő tűztengerben állt. Minden ablakból lángok csaptak ki, s a három tűzfecskendő hiába működött.

- Ez az! Ez az! - kiáltotta a mérnök. - Itt a porondos ösvény, itt meg a rózsabokrok, ahol feküdtem. Az a második ablak az, ahonnan leugrottam.

- Legalább bosszút állt rajtuk - mondta Holmes. - Mert én csaknem biztosra veszem, hogy az ön lámpájától fogott tüzet az épület. Most tehát nézzen jól körül, nem látja-e meg embereit ebben a tömegben; noha én attól tartok, hogy már régen túl vannak árkon-bokron.

És Holmes sejtelve beigazolódott. Mert ettől a naptól kezdve sem a hosszú német, sem a mogorva angol, sem a szép asszony nem volt többé látható. Kora reggel egy paraszt látott ugyan egy kocsit Reading felé robogni, de azontúl nyomuk veszett, s még Holmes zsenialitása is, hogy megtalálják őket, csütörtököt mondott.

A tűzoltókat szörnyen meglepte az épület különös belső berendezése, de mindennél inkább az a hüvelykujj, amit a második emelet ablakpárkányán találtak. Estefelé nagy nehezen eloltották a tüzet, s a pusztulást csak akkor lehetett teljesen látni. Az egész gépszerkezetből alig maradt meg néhány vasszerkezet, amiből a legügyesebb mérnök sem tudta volna megállapítani, mi célra szolgált. Óriási nikkelhalmazra is találtak, kész hamis pénzre azonban nem.

Hogyan került a mérnök a rózsabokrok közül az országútra, örökre titok maradt volna, ha a lábnyomok után Holmes meg nem állapítja, hogy valószínűleg az a bizonyos szép asszony s a kevésbé vérengző angol volt az, aki biztos helyre cipelte.

- Szép multság - mondta a mérnök hazatértünkkor. - Elvesztettem egyik ujjamat; az ötven guineát, amit megérdemeltem, s mit nyertem?

- Tapasztalatot - mondta Holmes nevetve. - Ami aranyat ér.

A King's Gyland-i rejtély

Éppenséggel nem lepett meg a dolog, mikor Holmes barátom egy reggel így szólt hozzám:

- Úgy van, Watson, nem marad más hátra, minthogy kimenjek.

- Hová?

- Dartmooreba... King's Gylandbe.

Azonnal tisztában voltam a dologgal, hiszen egész Anglia napok óta másról sem beszélt, mint a King's Gyland-i gyilkosságról és a lórablásról, mely ez alkalommal történt.

Már szinte csodálkoztam, hogy mindeddig nem vették igénybe Sherlock Holmes kutató tehetőségét, s mondom, nem lepett meg a dolog, mikor Holmes barátom fenti kijelentéséből arról értesültem, hogy ez a felszólítás végre megtörtént.

Holmes egész nap összeráncolt homlokkal járkált fel s alá szobájában; se nem hallott, se nem látott, kérdéseimre nem válaszolt, csak egyre-másra kurta szárú pipájába tömkölte a leg-erősebb fekete dohányt, amely kapható volt, s nagyban pöfékelt, annak jeléül, hogy agyában forrnak a gondolatok.

Könyvkereskedőnkél Holmes megrendelte az összes napilap azon számait, melyek a King's Gyland-i esetet tárgyalták. A lapok megérkeztek, de amint láttam, Holmes csak futó pillantást vetett rájuk, azután félrelökte őket.

Hallgatott, mintha megnémult volna, de én tudtam, hogy mi az, amin töpreng.

Éles elméjének minden gondolatát ennek a különös eseménynek szentelte. A dolog ugyanis abból állt, hogy Anglia egyik leghíresebb versenyparipája, melynek legtöbb esélye volt a Wessex-díj elnyerésére, nyomtalanul eltűnt. És amikor eltűnt a ló, meggyilkolták a lovászmestert, Straker John is.

Mikor tehát Holmes kijelentette, hogy kimegy a tett színhelyére, így szóltam:

- Örömet elkísérném, ha nem lennék útjában.

- Sőt ellenkezőleg, kedves Watson, nagy szívességet tenne ezzel, s úgy vélem, idejét nem fecsérelné céltalanul, mert az ügynek igen érdekes, a maga nemében páratlan részletei vannak. Ha azonnal indulunk, a paddingtoni pályaudvarra még a vonat indulása előtt érkezhetünk, útközben pedig megbeszélhetjük a részleteket. Ne felejtse itthon a távcsövét, lehet, hogy hasznát vesszük.

Egy órával később már egy első osztályú vasúti kocsi sarkában helyezkedtem el a lehető legnagyobb kényelemben, s mialatt a vonat Cretes felé robogott, Sherlock Holmes azokat a leg-újabb hírlapokat böngészte, melyeket Paddingtonban vásárolt. Már jóval elhagytuk Readinget, mikor Holmes a legutolsó lappéldányt is az ülés alá dobta, és szivartárcája után nyúlt.

- Tűrhetően gyorsan megyünk - mondta, az ablakra és utána órájára vetve egy-egy pillantást. - Óránként harmincöt és fél mérföldes sebességgel rohanunk célunk felé.

- No én nem vesződtem a mérföldmutatók számlálgatásával.

- Jó magam sem. Miután azonban ezen a vonalon a táviróoszlopok hatvan méternyi távolságra állnak egymástól, a vonat sebességét nem nehéz megállapítani. A Straker John meggyilkolásának és Ezüstsugar eltűnésének részleteit persze ismeri, ugye?

- Ismerem annyira, amennyire a *Daily Telegraph*-ban és a *Daily Chronicle*-ban leközölték a részleteket.

- Az semmi. Ebben az esetben jóval fontosabb, hogy a már meglevő adatokat vizsgáljuk a legnagyobb pontossággal, semmint hogy újabb bizonyítékokat keressünk. Ebben a drámában minden újszerű, mondhatnám szokatlan, aztán igen sok emberre olyan mérhetetlen fontosságú, hogy a feltevésekkel, gyanúsítgatásokkal és találgatásokkal csak újabb meg újabb zavarokat okozhatunk.

Az újságírók szeretik a dolgokat kicirkalmazni és felcifrázni, nekünk tehát arra kell törekednünk, hogy megismerjük a valódi tényállást, mégpedig sallang és cifraság nélkül. És csak, ha magával a tényállással teljesen tisztában vagyunk, ha a valóságot kihámoztuk abból a burokból, melyet az újságírói képzelet csavart köréje, akkor következtethetünk a tettről a tettesre, és láthatunk különös dolgokat, melyek körül ez az egész titok forog. Ross ezredes, a ló tulajdonosa és Gregory rendőrfelügyelő, már kedden este kérték közreműködésemet, mégpedig úgy, hogy táviratoztak nekem.

- Kedden este!... De hiszen ma már csütörtök van! Miért nem utazott már el tegnap?

- A dolog egyszerű: tévedtem. Ez pedig - sajnos - sokkal gyakoribb eset, mint azok hiszik, kik csak az ön elbeszéléseiből ismernek engemet. Azt hittem ugyanis, hogy Anglia leghíresebb versenyparipája, olyan elhagyatott vidéken, mint amilyen Dartmoore északi része, nem fog sokáig rejtve maradni. Azt vártam, hogy hamarosan megtalálják a lovat, és hogy az, aki elrejtette, egyben Straker John gyilkosa is. Ma azonban az újságok csak Fitzroy Simpson elfogásáról írnak, a lóról semmit, és így ebben az ügyben történni kell valaminek. Most már számomra is ütött a cselekvés órája. De ha elutazásomat késleltettem is, azért a tegnapi napot sem töltöttem tétlenül.

- Ezek szerint már véleményt alkotott magának?

- Ott még nem tartok, de kihámoztam az érdelemleges tényeket. Megmondom, hogy miben állnak, mert azt tartom, legjobban önmagunk előtt is úgy világíthatunk meg egy ilyen titokzatos esetet, ha azt töviről-hegyire elmagyarázzuk valakinek. Azután meg hathatós támogatására csak úgy számíthatok, ha ismeri gondolataimat, nézeteimet.

Ülésemen hátra támaszkodva, lassan szívtam szivaromat, és hallgattam Holmest, aki közelhajolva hozzám, magyarázgatta és felsorolta a történeteket, melyek miatt mostani utunkat megtettük.

A fontosabb körülményeket kiemelte, hangsúlyozta, és ilyenkor jobb keze vékony mutatóujjával mindig bal tenyerébe bökődött.

- Az eltűnt ló - folytatta -, a híres Ironomy leszármazottja, és mindeddig csak diadalokat szerzett magának és hírneves őseinek. A nemes ló még nem érte el hatodik esztendejét, és tulajdonosának, Ross ezredesnek, eddig minden versenydíjat, amelyért pályázott, megnyert. Kétségtelen és mindenki bízik benne, hogy a Wessex-díjat is elvitte volna, a bukmékeres csak háromszoros pénzzel tartották... A lóversenyek közönségének igazi kedvence volt ez a ló, hiszen akik bíztak benne még sohasem csalódtak, pedig óriási összegekkel fogadtak rá. Mindez pedig kétségtelenné teszi, hogy sok embernek érdeke, sőt talán létkérdése volt az, hogy ez a ló a jövő kedden megjelenik a startnál, vagy sem.

King's Gylandban ezzel a körülménnyel teljesen tisztában voltak, és az istállószemélyzet (mert Ross ezredesnek itt vannak az istállói), a nemes állat megvédelmzésére a legmesszebbmenő intézkedéseket tették.

Az áldozat, Straker John, régi szolgája Ross ezredesnek, öt éven át zsokéja volt, majd pedig, mikor meghízott, trénerje lett, és ebben a minőségében gazdája legnagyobb meglepedésére, hűségesen és a legnagyobb buzgalommal hét év óta szolgálta az ezredet.

Sok dolga, nehéz munkája nem volt, mert összesen négy lovat gondozott, és ebben a munkában három istállófiú segédkezett neki. A három fiú teljesen megbízhatónak bizonyult mindaddig, és becsületességükben senki sem kételkedett.

Straker, aki nős ember, nem az istállóépületben, hanem az attól alig kétszáz méternyire, külön e célra épült lakóházban élt. A lovászmesternek gyermekei nem voltak, viszonyai a lehető legrendezettebbek, és háztartásában csak egyetlen nőcselédet tartott.

A vidék körös-körül csaknem egészen elhagyatott, csak fél mérfölddel odébb áll egy kis nyaralótelep, melyet egy Tavistockból való építési vállalkozó abból a célból építtetett, hogy nyári lakásul a városiaknak bérbe adhassa. Tavistock vagy két mérföldnyire fekszik innen nyugat felé. Túl a mocsáron, csaknem ugyanolyan távolságban, a Backwater lord tulajdonát képező capletoni méntelepet találjuk. Ennek a felügyelője egy bizonyos Brown Lilas nevű ember. A mocsarat a vándorcigányokon kívül különben senki sem keresi föl, és az teljesen elhagyott.

A szerencsétlenség hétfőn éjjel történt. Délután a lovak elvégezték a rendes próbanyargalást, azután megitták, és kilenc órakor bevezették a boxokba őket. Az istállófiúk közül kettő átment Straker házába, hogy ott a konyhában megvacsorázzanak, a harmadik az istállóban maradt őrnek. Ez Hunter Edward volt.

Az őr mindig az istállóban vacsorázott, és azon az estén is. Kilenc óra után Edit Barter, a szolgáló, levitte a fiúnak a vacsorát, mely ez alkalommal ürüörkölt volt.

Italt a cseléd nem vitt, mert szigorúan tiltották az őrnek, hogy víznél egyebet igyon a szolgálatban.

A cselédnek a mocsáron keresztül kellett jönnie, és mert már teljesen besötétedett, lámpást vitt magával. Vagy harminc lépésnyi távolságban lehetett az istállótól, mikor a sötétből egy férfi bukkant elő, és felé kiáltott. Majd közeledve a lámpás fénykörébe, a leány meglátta, hogy egy úriember, aki sötét posztóruhát visel, ugyanolyan színű harisnyát és posztósapkát. Kezében vastag nyelű, nehéz bot volt.

Míndez nem tűnt fel a lánynak annyira, mint az a körülmény, hogy az idegen arca nagyon sápadt volt, és ijedtnek, szinte rémültnek látszott.

Az idegen Edit Barter nézete szerint harminc évesnél idősebbnek látszott.

- Vajon hol vagyok? - kérdezte az idegen. - Már azt hittem, hogy a mocsárban kell maradnom éjszakára, mikor megláttam a lámpás közeledő fényét.

- A szomszédban vannak a King's Gyland-i istállók - válaszolta a lány.

- Igazán? Akkor mégiscsak több szerencsém van, mint gondoltam. Azt hallottam, hogy az istállóban csak egyetlen őr van. Talán annak viszi a vacsorát? Ha nem tévedek, ön nem gőgös, és nem fog visszautasítani egy csinos új ruhára valót... Csak annyit kell tennie, hogy ezt a levélkét még ma eljuttatja a lovászhoz, és akkor már meg is van az új ruha. Rendben?

A cseléd annyira megijedt az idegennek mohón és erőszakos hangon előadott kívánságától, hogy sietve igyekezett ahhoz az ablakhoz, amelyen át az ételt be szokta adni a lovásznak.

Az ablak nyitva volt, s Hunter az istállóban egy kis asztal mellett ült. A leány gyorsan elmesélte kalandját, mikor az idegen is odaért az ablakhoz. Benézett, és azt mondta:

- Jó estét! Szeretnék önnel néhány szót beszélni!

A lány megesküszik arra, hogy látta a fehér papírdarabot az idegen kezében, az egyik vége ki is látszott a tenyeréből. Az istállófiú ráfordult az idegenre:

- Mit keres maga itt?

- Valamit, ami magának is csinos kis összegecskét jövedelmezhetne. Itt két ló van, melyeket a tulajdonos a Wessex-díjra nevezett. Az egyik Ezüstsugár, a másik Bayard. Legyen őszinte, nem fogja az őszinteségnek kárát vallani. Azt beszélik, hogy ötnyolcad mérföld próbáim után Bayard száz méterrel elhagyta istállótársát, és azt is mondják, hogy az istállószemélyzet Bayadra fogad. Igaz ez?

- Ejnye, adta szélhámosa - kiáltotta Hunter - elmenjen innen amíg jó dolga van, mert azonnal kézzelfoghatóan megmagyarázom, hogyan szoktunk az ilyen kapcabetyárokkal King's Gylandban elbánni.

És mert az idegen nem tágitott, fölugrott, és rohant a kutyaólhöz, hogy a láncról elérse a kutyát. A leány a dolgok további fejleményeit nem akarta megvárni, elsietett, de visszanézve látta, hogy az idegen behajol az istálló ablakán. Mire Hunter a kutyával visszajött, ami csak néhány másodpercnyi időt vett igénybe, az idegen már nem volt ott, sőt a közelből is eltűnt, mert bár Hunter körüljárta a házat, a kutya nem akadt az idegen nyomára.

Itt félbeszakítottam barátom elbeszélését.

- Az istállófiú kiment a istállóból a kutyaért, azután körüljárta a kutyával a házat, ezalatt pedig az istálló ajtaja nyitva állt, ugye? - kérdeztem.

- A kérdés helyes, magam is gondoltam erre, és tegnap távirati kérdést intéztem Dartmooreba. A válasz ez: a gyerkőc, mikor kiment, maga után bezárta az ajtót, az ablaknyílás pedig olyan kicsi, hogy azon még a legvéznább gyerek sem tudna bemászni.

Hunter, mert nem is tehetett egyebet, megvárta amíg társai visszajönnek a vacsoráról, azután Strakerrel tudatta a történeteket. Strakert a dolog módfelett fölízgatta, de hogy az éjjeli látogatás mit jelent, azzal, úgy látszott, maga sincs tisztában. De valami sejtélem gyötörhette, vagy aggodalom bánthatta, mert felesége éjfél után egy órakor arra ébredt, hogy férje öltözködik. Kérdezősködésére azt felelte, hogy nyugtalanodik a lovak miatt, és utána néz a dolgoknak. Az eső ekkor zuhogva csapkodta az ablakokat, és az asszony megkérte urát, maradjon otthon, de Straker nem válaszolt, hanem fölvette esőkabátját és elment.

Az asszony aztán tovább már nem törődött a dologgal, és elaludt. Mikor reggel hét órakor felébredt, férje még nem volt otthon, sietve felöltözködött tehát, és a szolgát szólította. Aztán valamilyen kellemetlen sejtélemtől gyötörve, az istállóhoz szaladt. Az istálló ajtaja nyitva volt, az asztalka mellett Hunter összeroskadva ült egy széken, és mélyen aludt, az állás, ahol Ezüstsugár szokott állni, üres volt, a lónak és Strakernek nyoma veszett.

A szerszámos kamra fölötti szénapadláson aludt a másik két lovász, őket fölkelgették. A lovászok semmiről sem tudtak, az éjjel semmi neszt nem hallottak. Az kétségtelennek látszott, hogy Hunter italába álomport szórtak, amely a fiút teljesen elkábította. Most is, mire felrázták, még olyan kábult volt, hogy a hozzá intézett kérdéseket meg sem értette, nemhogy választ tudott volna adni. Amikor pedig már nem rázták, újra összecsuklott, és aludt tovább. Mert úgyszem tudtak vele semmire sem menni, hát aludni hagyták.

Az asszony, cselédje és a két legény pedig elindultak, hogy megkeressék Strakert és a lovat.

Azt hitték, hogy a tréner talán kilovagolt, és ezért a ház melletti magaslatra felmenve, körülnéztek a környéken. De lónak, lovasnak sehol a közelben még árnyékát sem látták. Elindultak keresésükre, a lovat nem találták meg, de a trénert nem sokáig kellett keresniük.

Körülbelül negyedmértföldnyi távolságban az istállótól, egy kökénybokor ágaira akasztva megtalálták Straker köpenyegét, és néhány lépéssel odébb, a talaj egy kis mélyedésében ott volt Straker is, bevert fejjel, holtan.

A szerencsétlen ember agyát egy nehéz szerszámmal ejtett ütés csaknem egészen szétloccsantotta, a combján pedig hosszú vágású seb volt, melyet valami borotvaéles szerszámmal idézhettek elő.

Straker, úgy látszott, védekezett támadóival szemben, mert jobb kezében görcsösen szorított egy kis kést, mely tele volt megalvadtt vérrel, bal kezében pedig egy vörös-fekete kockás nyakkendő rongyait tartotta, a rongyokról pedig Edit Barter azt állította, hogy ezekben a tegnapi esti látogató nyakkendőjére ismer.

Mire Hunter magához tért, a nyakkendőt ő is megismerte. A legény teljes bizonyossággal állítja, hogy az álmport az ablakon át az idegen szórta az ürüörköltre.

A gyilkosság helyszínén lópaták nyomát is lehetett találni, kétségtelen tehát, hogy amikor a gyilkosság történt, Ezüstsugárnak is ott kellett lenni.

E pillanattól fogva azonban a versenyló eltűnt, és ámbár nagy díjat tűztek ki annak, aki előkeríti, és ennek következtében Dartmoore összes cigánya a lovat kutatja, eddig se híre se hamva.

Még csak azt kell megjegyezni, hogy a lovászfű vacsorájának maradékát megvizsgálták, és nagymennyiségű ópiumot találtak benne, mivel pedig a ház többi lakója is ebből az ételből evett anélkül, hogy a legcsekélyebb káros hatást érezték volna, kétségtelen, hogy csak Hunter ételét mérgezték meg álomporral.

Ennyiből áll az egész, ha egyszerűen, minden cikornyázás nélkül mondjuk el a tényeket. Most még csak azt kell elmondanom, hogy eddig mit tett a rendőrség.

A bűnügyi vizsgálat vezetője, Gregory rendőrfelügyelő kétségtelenül igen tehetséges ember, és nagy dolgokra lenne képes, ha... képzelőtehetsége lenne, de bizony ennek még nyomát sem lehet nála fölfedezni.

A jelen esetben megtette azt, amit csak tehetett, fölkutatta azt az embert, akire a gyanú teljes súllyal nehezedett, és el is fogta. Nem volt valami kiváló rendőri cselekedet, mert azt az embert az egész környéken ismerik, és így könnyen megtalálhatta.

Az illető neve Fitzroy Simpson, gazdag és tekintélyes család ivadéka, vagyonát eljátszotta a lóversenyeken, és most azokból a könyvfogadásokból tartja fenn magát, melyeket a londoni versenyklubokban köt meg. Állítólag ötezer fontot meghalad az az összeg, mellyel fogadásokat kötött a favorit Ezüstsugár ellen.

Nem tagadja, hogy ott volt Dartmooreban, ahová azért ment, hogy a King's Gyland-i lovakról információt szerezzen, és megtudja azt is, mit lehet a pompás telivértől, Desbroughttól várni, melyet a capletoni istállóban Brown Lilas őríz. Nem akart tagadni, és nem is tagadott semmit azok közül a dolgok közül, melyeknek a gyilkosságot megelőző estén részese volt, de rossz szándékát tagadja, mert azt, hogy közvetlen forrásból akart híreket szerezni, nem veheti tőle senki rossz néven.

Megmutatták neki a nyakkendőt, beismerte, hogy az az övé volt, szinte halálra sápadt, és nem tudta megmagyarázni, hogyan kerülhetett az áldozat kezébe.

Nem tagadta, hogy este kinn járt, nedves, átázott és sáros ruhái azt bizonyították, hogy éjjel is elment hazulról, nehéz, hurokkal körülcsavart ólombotja pedig éppen olyan szerszám volt, mint amilyennel a trénert leütötték.

De Simpson testén seb nem volt, holott Straker véres kése azt bizonyította, hogy támadóját megsebesítette.

Ez, kedves Watson, röviden összefoglalva, az egész tényállás, és most már szeretném, ha ön mondana valamit, ami a homályt felderíteni képes.

Én eddig feszült figyelemmel hallgattam Holmes világos és érthető fejtegetéseit, hiszen bár ismertem a tényeket, de az egyes tények összefüggését csak most láttam.

- Vajon lehetetlen - tettem fel a kérdést -, hogy Straker önmagát sebesítette meg haláltusája közben? Tudvalevőleg minden olyan sérülés, mely érinti az agyvelőt, heves vonaglásokkal jár.

- Nemcsak hogy nem lehetetlen, de magam is azt hiszem, hogy minden valószínűség szerint így történt. Ha pedig így történt, megszűnik az az egyetlen bizonyíték, mely a vádlott javára szól.

- A rendőrség szerint hogyan történt a dolog?

- Akármit gondol is a rendőrség, úgy vélem, felfogása ellen súlyos kifogásokkal lehet élni. A rendőrség véleménye az, hogy Simpson, miután telehintette ópiummal Hunter eledelét, álkulccsal - melynek beszerzéséről csak azután lehet beszélni - felnyitotta az istállót, és ellopta a lovat. A ló fejére tette a kantárt is, mert a kantár is eltűnt. Az istálló ajtaját nyitva hagyva, a mocsár felé vette az útját. Ekkor történhetett, hogy Straker vagy szembe került vele, vagy pedig utolérte. Ekkor aztán, ami természetes, egymásnak rontottak, összeverekedtek, és Simpson botjával fejbe verte Strakert, aki a védelmére előkerített kis késsel a rablóhoz férközni nem tudott. Hogy mi történt a lóval? Vagy sikerült a rablónak biztos helyre vinni, vagy pedig elszabadult, és ott csatangol valahol a mocsarak között. Így képzeli a rendőrség az esetet, és bár a tényekkel szemben sok ebben a feltevésben a valószínűtlenség, annyi kétségtelennek látszik, hogy körülbelül így történhetett a gyilkosság.

Majd ha ott leszünk, alaposabban meg fogjuk vizsgálni a dolgokat... addig pedig maradjunk csak meg a mostani álláspontunkon, jobb híján egyebet úgysem tehetünk.

Tavistockba, a dartmoore-i kerület közepén fekvő városkába csak estefelé érkeztünk meg. A pályaudvaron két úr várt ránk, magas, szőke ember volt az egyik, hosszú hajjal és szakállal, szúrós tekintetű, világoskék szemekkel; a másik apró emberke volt, és roppant mozgékony, kitűnően öltözködve, alaposan kikenve-fenve az egész emberke. Bal szemén monoklít viselt, úgy nézett ki, mintha éppen most vasalták volna.

Ross ezredes volt, az ismert istállótulajdonos, míg a vele levő szőke ember Gregory volt, a rendőrfelügyelő, akit az angol titkos rendőrség egyik legtehetségesebb tagjának ismertek.

- Örvendek, Holmes úr, hogy eljött - mondta az ezredes. - Igaz ugyan, hogy a felügyelő úr a vizsgálat érdekében minden tőle telhetőt elkövetett, de több szem többet lát, és nagyon szeretném, ha a szegény Straker halálát meg tudnánk bosszulni, és lovamat visszakaphatnám.

- Felfedeztek valami nyomot? - kérdezte Holmes.

- Úgyszólván semmit - mondta a rendőrfelügyelő -, alig jutottunk előbbre... Kocsi vár ránk, hogy elvigyen bennünket a tett színhelyére, melyet biztos meg akar szemlélni. Sietnünk kell, hogy odaérjünk, mielőtt alkonyodik. Útközben beszélgethetünk.

Felültünk a kényelmes, négyülékes hintóba, és végighajtottunk a városka girbe-görbe utcáin.

Gregory roppant sokat tudott a bűntényről beszélni, látszott, hogy csordultig tele van vele, s örül, hogy legalább egy részét megoszthatja velünk. Holmes figyelmesen hallgatta, és csak nagy ritkán kérdezett valamit, Ross ezredes pedig mellén összefont karokkal szótlanul hátradőlt ülésén, szemére húzta kalapját, és nagy figyelemmel követte Gregory elbeszélését.

Gregory nézete pedig alig tért el azoktól a dolgoktól, amiket Holmes velem a vonaton közölt.

- A hurok ott van Fitzroy Simpson nyakán - mondta végül a rendőrfelügyelő -, és bizony erősen összeszorult már. Én a magam részéről egy csöppet sem kételkedem abban, hogy ő a gyilkos, mégis megengedem, hogy a vád bizonyítékai csak föltevéseken alapulnak, és lehet, hogy valamilyen újabb fordulat mindent fölborít, amit eddig építettem.

- Igen, igen - mondta Holmes elgondolkozva, aztán hirtelen azt kérdezte: - És mi újság Straker késéről?

- Kétségtelen - mondta a rendőrfelügyelő -, hogy mikor a földre zuhant, ezzel a késsel önmagát vágta meg.

- Watson barátom is ezt a nézetet vallja, ez pedig a Simpson elleni gyanút erősíti.

- Igaz, mert nála kést nem találtunk, és sérülést sem szenvedett. De erős bizonyíték az is, hogy azon a kellemetlen, esős éjszakán az istállók körül barangolt, azután a bot, mellyel a halálos ütés történhetett, és főleg a nyakkendő, amely Straker kezében maradt. Ennyi éppen elég, hogy az esküdtek elé kerüljön.

- Semmi - mondta Holmes, fejét rázva - éppen semmi. Egy valamicskét ügyes ügyvéd semmivé teszi az egész bizonyítékot. Mert elvégre is, mi az ördögnek vezette ki Simpson a lovat? Hiszen az istállóban is végezhetett volna vele annyira, hogy soha többet az állat versenyt nem nyert volna!... Aztán volt nála tolvajkulcs?... Hol vette az ópiumot?... Aztán ő, aki idegen ezen a vidéken, hol rejthet el egy lovat?... Vajon arról a papírdarabról, melyet a szolgálonak kínált, mit vall?

- Azt állítja, nem levél volt, hanem tízfontos bankjegy. Ilyen bankjegyet találtunk is a tárcájában. Ellenben a vidéket ismeri, kitűnt, hogy a nyár folyamán már két éjszakát töltött Tavistockban. Az ópiumot pedig magával hozhatta Londonból. Ami pedig a tolvajkulcsot illeti, mikor már nem volt rá szüksége, eldobta. Végül a lovat eláshatta valahol a mocsárban.

- Hát a nyakkendőről mit vall?

- Az övé volt, de elveszítette. És még valamit: meggyőződünk arról, hogy hétfőn este egy mérföldnyire a gyilkosság színhelyétől, cigányok ütöttek sátrát. Ez a népség kedden reggel eltűnt. Vajon nem lehetséges, hogy Simpson nekik akarta átadni a lovat, amikor Straker nyakon csípte? Straker ott maradt, a lovat pedig elvitték a cigányok.

- Lehetséges, hogy úgy történt.

- A cigányokat embereim keresik, én személyesen tíz mérföldnyi körletben kikutattam minden istállót, de eredmény nélkül.

- Ott is volt, a másik versenyistállóban?

- Hogyne, hiszen az ott tartott ló, Desborough volt Ezüstsugár után a második favorit, és tulajdonosának érdekében állott, hogy az esélyesebb eltűnjék. Azt is mondják, hogy Brown Lilas, a tréner nagy fogadásokat kötött, és szegény Strakerrel hadilábon állt. Az istállójában azonban semmi gyanúsat nem találtunk.

- Kapcsolatban állt Simpson a capletoni lovászmesterrel?

- Ennek semmi nyomát sem fedezhettük fel. Mindketten azt vallják, hogy nem ismerik egymást. Holmes hátratámaszkodott, és maga elé bámult. Mindnyájan hallgattunk.

Néhány perc múlva kocsink csinos nyaraló előtt állt meg; a nyaraló vörös téglából épült, kiugrós tetőzetű házikó volt, az országút szélén. Nem messze innen egy másik épület állt, melyet élő sövény vett körül. Ez egy hosszú épület volt, szürke palával fedve.

Körös-körül ameddig a szem ellátott, a hervadó páfránytól bronzszínűre festett buckás mocsár terült el. Nem látszott ki belőle más, csak Tavistock tornyai és nyugat felé a capletoni istállók melletti nyaralócsoport.

Mindnyájan kiugrottunk a kocsiból Holmes kivételével, aki ülve maradt; mozdulatlanul merengett a távolba, és gondolatait annyira egy pontra irányította, hogy környezetéről nem vett tudomást. Midőn megérintettem karját, összerázkódott, körülnézett, és leszállt a kocsiról, így szólva:

- Bocsánatot ezredes úr, de ébren álmodtam.

Én, aki már minden mozdulatát ismertem, és minden pillantásából olvastam, e pillanatban már meg voltam arról győződve, hogy Holmes megtalálta a rejtély kulcsát, meggyőződött erről szemének szokatlan tüze és egész lényének ideges izgatottsága.

- Ha úgy tetszik, Holmes úr - mondta Gregory -, akár azonnal tovább kocsizhatunk, hogy a büntény színhelyét megtekintse...

- Talán inkább maradjunk egy keveset, hogy még egyes apróbb részletekkel megismerkedjem. Strakert ideszállították?

- Igen, még itt van. Az emeleten fekszik. Csak holnap lesz a halottszemle.

- Régen szolgálta önt, ezredes úr?

- Régen, és mindig meg voltam vele elégedve.

- Azokról a tárgyakról, melyeket a büntény megtörténtekor magával hordott, vettek föl jegyzéket?

- Hogyne, és a holmik mind együtt vannak a leggondosabb őrizet alatt. Ha úgy tetszik, megszemlélheti őket.

- Bizony az jó lenne.

Az első szobába belépve, leültünk az asztal mellé, Gregory pedig előhozott egy bádogszelencét, és azt kulccsal kinyitva, több apró tárgyat szedett elő belőle. Volt ott egy dobozzal viaszgyújtó, két apró darabka gyertya, egy dohányzacskó félig tele dohányval, egy kurta szárú pipa, egy alumínium-ceruzahüvely, ezüst óra aranyláncon, öt darab souveraigne, néhány papírdarab és egy elefántcsontnyelű apró kés. A késnek vékony, igen finom pengéje volt, rajta a *White & Co* gyári jelzés.

Holmes kézbe vette a kést, és figyelmesen szemlélte.

- Különös... különös!... A vérfoltok után ítélve, mindenesetre az, melyet a meggyilkolt kezében találtak! Watson, nézze meg, ön jobban ért ehhez.

- Olyan kés ez - mondtam -, melyeket műtétetekhez szoktak használni, rendszerint szemoperációhoz.

- Gondoltam, gondoltam, hogy az ilyen késsel műtéteket szokás végezni. És különösnek találom, hogy az éjjeli kiránduláskor Straker ilyen kést vitt magával. Annál különösebb, mert be sem lehet csukni, tehát zsebbe sem lehet tenni.

- De igen - mondotta Gregory -, találtunk a földön egy parafatokot, ezzel a kést zsebbe is lehetett tenni. Mrs. Straker szerint ez a kés már napok óta ott hevert a hálószobában az asztalkán, úgy történhetett, hogy mikor Straker kiment, éppen ez a kés esett a keze ügyébe. Gyöngye védelmi eszköz ugyan, de az ember ilyenkor nem szokott mindent apróra megfontolni.

- Lehet. S micsoda írások ezek?

- Három számla, szénakereskedőktől, Ross ezredesnek egy levele, melyben a másnapi teendőkről rendelkezik, azután még egy számla, melyet egy szabónő állított ki 37 fontról és 10 shillingről.

- Harminchét font? Mrs. Strakernak?

- Nem, hanem bizonyos Vilmos Darbyshire számára madame Leswier Bond streeti üzletéből. Mrs. Straker azt mondta, hogy ez a Darbyshire barátja volt Strakernak, leveleit néha ide címezték.

- Annyi bizonyos, hogy Mrs. Darbyshire nem túlságosan takarékos asszony - mondta Holmes; huszonkét guinea óriási összeg egy ruháért. No, de itt már mindent láttam, most menjünk ki a gyilkosság színhelyére.

Mikor távozni készültünk, egy asszony került elénk, aki eddig a folyosón ólálkodott; sovány, sárga arcán és lázas tűzben égő szemén meglátszott, hogy nemrég valamelyes iszonyú élményben volt része.

- Megtalálták? Kézre kerítették? - kérdezte izgatottan, és megfogta a felügyelő karját.

- Még nem, Mrs. Straker, de Holmes úr Londonból azért jött, hogy segítségünkre legyen, és amit csak lehetséges, meg fogunk tenni.

- Mondja csak, Mrs. Straker - kérdezte Holmes -, nem találkoztunk mi röviddel ezelőtt Plymouthban, egy kerti ünnepélyen?

- Velem, uram? Nem. Ön kétségkívül téved.

- Lehet, pedig akár meg is esküdtem volna rá, hogy ön akkor galambszínű selyemruhát viselt, mely tollakkal volt díszítve.

- Az nem én voltam, ilyen ruhám soha sem volt.

- Nos, akkor tényleg tévedtem. Ne vegye rossz néven kérdezősködésemet - mentegőzött Holmes, és követte a felügyelőt.

A mocsáron át nemsokára elértük azt a helyet, hol a völgymélyedésben megtalálták Straker holttestét. Ott állt az a kökénybokor is, melyen az esőköpenyeg lógott.

- Úgy tudom - szólt Holmes -, hogy azon az éjszakán nem fújt a szél.

- Nem fújt, csak az eső esett.

- Eszerint a szél nem fújhatta a köpenyegét a bokorra, hanem ezt valaki ráakasztotta, ugye?

- Úgy látszik, mert rá volt terítve a bokorra.

- Ez fontos kérdés, és engem felette érdekel. Persze, a talaj itt körös-körül nagyon össze van taposva, kétségkívül hétfő óta sokan jártak erre?

- Igen, de kellő óvatossággal jártunk el, pokrócot teregettünk, és azokra álltunk.

- Ez pompás!

- Ebben a zsákban van egy fél pár csizma, melyet Straker azon az éjszakán viselt, itt van Simpson egyik cipője is és Ezüstsugár patkója.

- Ön kiváló ember, kedves felügyelő úr!

Holmes fogta a zsákot, lement vele a völgybe, a pokrócot eligazgatta, aztán végigfeküdt rajta, és felkényökölve vizsgálta az összevissza taposott talajt.

- Hát ez mi? - kiáltott fel egyszerre.

Egy félig elégett viaszgyufa volt, amit talált, de annyira sáros, mocskos, hogy alig lehetett felismerni.

A felügyelőt bosszantotta a felfedezés.

- Nem értem, hogyan kerülhette el figyelmünket - mondta kedvetlenül.

- Nem csoda, hiszen egészen el volt rejtve az iszapban, és én is csak azért találtam meg, mert kerestem.

- Nem értem... ön biztosra vette, hogy meg fogja találni?

- Legalábbis nem tartottam valószínűtlennek a dolgot.

Holmes most a csizmát és cipőt előszedve, belenyomta őket az iszapba, és összehasonlította az így keletkezett nyomokat azokkal, melyek körös-körül mindenütt láthatók voltak. Aztán a mélyedésből fölkúszva, a bokrok és cserjék között kutatott.

- Hiába minden - mondta Gregory -, nem fog ott más nyomra akadni. Száz méternyi körzetben a legszorgosabban megvizsgáltam a talajt, és semmit sem találtam.

Holmes fölemelkedett.

- Így hát fölösleges fáradozás volna részemről, ha újra megtenném. De mielőtt ránk sötétedik, szeretném a mocsarat körüljárni, hogy holnap már eligazodhassam. A patkót, ha megengedi, zsebreteszem, állítólag szerencsét hoz.

Ross ezredes, ki Holmes nyugodt, kimért munkáját már türelmetlenül nézte, elővette zsebóráját.

- Szívesen venném, ha visszajönne velem, felügyelő úr - mondta -, egy másik ügyben szeretném a tanácsát kikérni. Nyugtalanít különben a dolog, és azon gondolkodom, nem kellene lovamat a versenyről töröltetni, mert ennyivel csak tartozom a közönségnek.

- Semmi esetre se töröltesse a ló nevét - mondta Holmes a leghatározottabban.

Az ezredes meghajolt.

- Igazán örülök, hogy ezt a tanácsot adja. Visszatérve, a szegény Straker házában fognak bennünket megtalálni, azután visszamehetünk Tavistockba.

A felügyelővel visszafordult a ház felé, míg mi ketten, Holmes meg én lassan elmentünk a mocsáron át. A capletoni istállók mögött éppen lenyugvóban volt a nap; a nagy síkságot bearanyozta és vörösbarna színűvé változtatta ott, hol páfrányra és cserjére esett.

Mindezt Holmes barátom nem látta, de nem is nézte, egészen gondolataiba merült.

- Azt hiszem, Watson - mondta egyszerre -, egyelőre a legokosabb dolog, ha nem törődünk sem Strakerrel, sem a gyilkosával, hanem azt kutatjuk, hová lett a paripa. Hová szaladt, ha a gyilkosság előtt vagy utána elszabadult? Mert hogy nem bolyong egymagában, már azért is bizonyos, mert a ló a legteljesebb mértékben társas állat.

Csak két eshetőség van, ha a ló a maga ösztöne szerint mehetett: vagy ha visszatért King's Gylandba, vagy átment Capletonba, de semmi esetre sem futkos keresztül-kasul a mocsáron. Hiszen ebben az esetben már meg is találták volna. Nem tartom valószínűnek azt sem, hogy a ló cigánykézre került. Az, hogy eltűntek erről a vidékről, semmit sem bizonyít, hiszen mindig sietve menekülnek onnan, ahol valami baj történik, mert elsősorban őket fogja gyanúba a rendőrség. Eladni az ilyen lovat nem lehet, ha magukkal cipelik, állandó veszedelemben vannak miatta, és hasznuk nem lehet belőle.

- De hát akkor hová lett a ló?

- Már mondtam, hogy csak két eshetőség van, vagy hazavágtatott King's Gylandba, vagy elment Capletonba, és mert King's Gylandban nincs, hát Capleton marad. Most pedig vegyük úgy, mintha ez a feltevés helyes lenne, és nézzük, hová jutunk vele? A mocsárnak ezen része, mint Gregory is mondta, teljesen száraz és kemény, Capleton felé azonban lejtős a talaj, és az oda vezető hosszú út hétfőn éjjel a nagy esőben kétségtelenül teljesen átázott. Ha tehát feltevésomban nem csalódom, a ló csak erre vehette útját, mi tehát csak ebben az irányban kutathatunk.

Közben sietve mentünk előre, és hamarosan elértünk az útra. Most az egyikünk jobbra, a másikunk balra ment, a talajt szemlélve, de még alig mehettem ötven lépést, Holmes már szólított, és odaérve láttam, hogy a puha talajban egy ló lábnyoma volt észrevehető, és ebben a nyomba Ezüstsugár patkója teljesen beleillett.

- Íme - mondta Holmes -, így veszi az ember képzelőtehetségének hasznát. És ez az, ami Gregorynak nincs. Mi azonban szabadjára engedjük képzelőtehetségünket, elgondoltuk, mi minden és hogyan történhetett, és az eredmény az, hogy nem tévedtünk, íme nyomon vagyunk, de jöjjön, kövessük a nyomot.

Áthaladva a gyalogösvényen, egy darab száraz fűvel benőtt, az eső által át nem áztatott, megkeményedett talajú térségre értünk; ott nem láthattunk semmit, de amint az út megint lejtősre fordult, újra fölfedeztük a patkónyomokat.

És ez így ment állandó váltakozással. Hol eltűntek szemünk előtt (néha egész mérföldre is), hol meg újra láthatók lettek, néha olyan tisztán, mintha a ló most ügetett volna arra. De azután egyszerre hosszú időre újból eltűntek, és már-már azt hittük, hogy mint Holmes mondta - rosszul képzeltük a dolgot, mikor Capleton előtt újra a nyomokra akadtunk. Holmes olyan diadalmasan, mintha csatát nyert volna, nézett rám.

- Íme, Watson - kiáltotta - kinek volt igaza? Itt vannak a patkónyomok, és mellette emberi lábnyomok is láthatók.

- Eddig a ló egyedül jött.

- Úgy van, de itt már valaki megfogta a kantárszárat, és vezette.

Figyelmesen nézegettük a nyomokat.

- Jó! Hát az mi? - kiáltotta Holmes, szinte ijedten.

A dupla nyom hirtelen megfordult, és King's Gyland irányába vezetett. Holmes az izgatottságtól halk füttyülésbe fogott, és így indultunk tovább a nyomok mentén.

Ő figyelmesen ezeket nézte, én pedig, mert megbíztam tekintetének biztosságában, jobbra meg balra fürkésztem a talajt, és hamarosan észrevettem, hogy a nyomok alig egy méterrel arrébb, az ellenkező irányban visszatérnek.

Mikor Holmest erre figyelmeztettem, így szólt:

- Bravó, Watson, hosszú úttól kímélt meg bennünket. Csak ide jutottunk volna vissza, menjünk át tehát a másik oldalra, és kövessük a túloldali nyomokat.

Most már rövid utunk volt. A nyomok ott végződtek a capletoni istállóba vezető, aszfalttal burkolt följárónál. Mikor a följáró közelébe értünk, egy lovászfű ugrott elénk, és durván kiáltotta:

- Mit akarnak itt? Errefelé tilos a csavargás.

Holmes határozott gesztussal mellényzsebébe dugta hüvelyk- és mutatóujját.

- Tudjuk fiam, tudjuk, és csak azt jöttünk megkérdezni, vajon már holnap reggel öt órakor beszélhetünk-e Mr. Brown Lilasszal?

- Persze, hogy beszélhetnek! A tréner úr mindig igen korán kel, és elsőként van talpon... De megkérdezheti tőle magától, mert éppen ott jön... Köszönöm, nem kell, mert ha meglátja, hogy pénzt fogadtam el öntől, azonnal útilaput kötne a talpamra... Hanem, ha lesz szíves... később...

Mire Holmes intett, hogy igen, és visszatette az aranyat, melyet elővett. Lovaglóstórárt mérgesen suhogtatva egy vörösképű, már idősebb úriember jelent meg előttünk.

- Mi lesz itt, Dawson?! - kiáltotta. - Tudod, hogy nem tűröm a tereferélést?! Mars a dolgozra!... És maguk, mi az ördögöt keresnek itt?

- Önt, kedves uram, akivel szeretnénk beszélgetni tíz percig - mondta Holmes csaknem alázatos hangon.

- Nekem dolgom van, és az időmet nem fecsérelném naplopókra. Értse meg! Nekem mindenki naplopó, aki itt ténfereg, anélkül, hogy tulajdonképpen dolga volna erre. És most takarodjanak, mert elengedem a kutyákat.

Holmes most egészen közel hajolt a dühöngőhöz, és mosolygó arccal valamit a fülébe súgott. Brown úr összerázkódott, mintha kígyó csípte volna meg, még vörösebb lett, mint amilyen eddig volt.

- Úristen! - kiáltotta -, ez átkozott hazugság, nem igaz belőle egyetlen szó sem.

- Nos, jó, ahogy akarja, beszéljünk az ügyről itt, vagy az ön lakásán?

Brown úr egy pillanatig gondolkodott, azután azt mondta:

- Nos, ha éppen szükségesnek tartja, nem bánom, jöjjön a lakásomra.

Holmes ajkát egész idő alatt nem hagyta el a mosoly.

- Azonnal itt leszek, Watson - mondta felém fordulva, azután udvariasan meghajolt Brown előtt: - Rendelkezésére állok, Brown úr.

Vagy húsz percnyi távollét után, mely alatt teljesen besötétedett, Holmes és Brown visszatértek.

Csakhogy Holmes már nem mosolygott, és Brown úr arca alaposan megváltozott, hamuszínűvé vált, a homloka átázott volt a verejtéktől, és annyira remegett, hogy a lovaglóstórárt is alig tudta kezében tartani.

Vége volt a magabiztosságának, úgy jött Holmes nyomában, akár egy kutya, mely gazdáját követi.

És alázatos hangon mondta:

- Utasításait követni fogom, és mindent teljesen rendbe hozok.
- Újra figyelmeztetem, hogy félreértésnek, tévedésnek helye nincs, és a kifogások nem érdekelnek.

Ezzel fenyegetően nézett a lóidomítóra, aki a kutató, éles tekintet elől földre szegezte pillantását, és összerezsent.

- Nyugodt lehet, uram, nem történhet semmiféle tévedés, utasításait pontosan fogom követni. A kellő időben és jó állapotban ott lesz. Hát azzal a változással mi történjék? Helyreigazítsam?

Holmes egy darabig gondolkodott, aztán kacagva mondta:

- Ne bántsa... csak ha írásbeli utasítást kap, különben ne bántsa. Ismétlem még egyszer: semmi csalafintaság, mert...!
- Kérem, uram, becsületes ember vagyok, bízzék bennem.
- Azon a napon pedig úgy fog gondoskodni róla, mintha a sajátja volna!
- Az természetes!
- Nos, jó, bízom magában. Különben holnap még hallani fog rólam.

Hátat fordított neki, és közben észre sem vette, hogy a másik reszkető kezét feléje nyújtja, majd intett nekem, és útnak indultunk King's Gyland felé.

Nem kérdeztem semmit, tudtam, hogy a dolog rövid átgondolása után Holmes önszántából úgymint elmond mindent. Most is úgy tett, és hamarosan megszólalt:

- Furcsa keveréke a gyávaságnak, szemtelenségnek és körmönfontásnak ez a Brown Lilas.
- Ott a ló?
- Tagadta, de elmondtam neki mindent, amit akkor reggel tett, úgyhogy azt hitte, meglestem. Feltűnt önnek a nyomokon a cipő széles orra? Nos, Brownnak ilyen a cipője. És mert az övé ilyen, személyzete közül senki sem mer ilyet hordani! Szokása szerint, hajnalban ő volt először talpon, és meglátta a lovat, mely lassú ügetéssel jött a mocsáron át. Feléje tartott, és bámulva látta homlokán a fehér csillagot, mely után nevét kapta. Mert köztudomású, hogy telivér lóban a fakó nagy ritkaság, íme tehát, a véletlen Brownnak kedvezett, kezében tartotta szerencsésjét, ott volt az egyetlen ló, mely számítását elronthatta. Elmondtam neki mindezt, és azt is, hogy előbb becsületes szándékkal megindult King's Gyland felé, de aztán az ördög győzedelmeskedett, és ő is megfordult, mert most már megfontolta, hogyan rejtheti el a nemes paripát addig, amíg a verseny le nem zajlik. Visszament vele tehát Capletonba. Ezek után a jó fiú már nem tagadott, hanem becses irhájának megmentésére gondolt.
- De hiszen a capletoni istállókat átkutatták?
- De megfélemlítettek róla, hogy egy ilyen vén lókötnőnek ezerféle furfangja van.
- És ott meri nála tartani a lovat, nem tart attól, hogy valami bajt okoz neki?

- Vigyázni fog rá, akár a szeme világára. Mert csak arra az esetre ígértem neki kegyelmet, ha jó karban, épségben és versenyre készen adja át.

- Azt hiszem, már amennyire eddig megismertem, Ross ezredes nem nagyon kegyelemosztogató ember.

- Csakhogy jelen esetben nem az ő szava dönt. Nekem senki nem ír elő semmit, és én mindenkivel annyit tudatok, amennyi éppen kedvemre való. A jelen esetben pedig erre többféle okom van. Észrevette, hogy az ezredes engem fitymálgatott? Nos, most visszatréfálom. A lóról semmit sem szólunk.

- Nyugodt lehet, a szólást mindig önre szoktam bízni, ön tudja, mit mikor kell mondani.

- Ezzel tehát rendben lennénk, de ez nem derít fényt arra, hogy ki ölte meg Strakert.

- Most persze azon igyekszik, hogy ezt kiderítse?

- Most még nem. Az éjjeli vonattal megyünk vissza Londonba.

A lábam előtt lecsapó villám nem lepett volna meg annyira, mint Holmes szavai. Még eddig nem történt meg velünk, hogy egy ilyen fényesen kezdődő kutatást abba hagyjunk volna. De hiába unszoltam, további terveit egyetlen szóval sem árulta el, és alig is beszélt már valamit, míg Mrs. Straker lakására vissza nem érkeztünk, ahol az ezredes és Mrs. Straker már vártak ránk.

Holmes mindjárt ezzel kezdte:

- Ugyan nagyszerű itt a levegő, és jól esett a kis kirándulás, de azért a barátommal az éjjeli gyorsvonattal mégis visszatérünk Londonba.

A felügyelő furcsán nézett ránk, az ezredes ajka körül pedig újra megjelent az a bizonyos gúnyos mosoly.

- Lemond tehát - mondta -, arról a reményről, hogy Straker gyilkosát kézre kerítse?

Holmes egykedvűen vonogatta a vállát.

- Tudja, kicsit nehéz a dolog. Ellenben csaknem biztosra veszem, hogy az ön lova jövő kedden megjelenik a start előtt. A zsoké minden körülmények között készen várja. Én pedig ezek után csak az áldozat fényképét szeretném megkapni.

A felügyelő elővett zsebéből egy borítékot, és abból Straker fényképét előhúzza, átadta Holmesnak.

- Kedves Gregory, ön mindenre gondol, és megelőzi az ember gondolatait - mondta Holmes lekötöző nyájjassággal. - Kérem, várjon egy pillanatig, még csak a szolgától akarok valamit kérdezni.

Mikor Holmes kiment, Ross ezredes kifakadt:

- Őszintén ki kell jelentenem, a mi londoni tanácsadónk egy csalódással gazdagabbá tett. Ott tartunk, ahol megérkezése előtt tartottunk, egyetlen lépéssel sem jutottunk előbbre.

Nem állhattam meg, hogy ennyit ne mondjak:

- Talán mégsem! Annyi bizonyos, hogy határozott hangon biztosította arról, hogy paripája részt vesz a versenyen.

- Ezt mindenki mondhatja! - dörögte az ezredes.

Válaszolni akartam, és a válasz talán csípős lett volna, mikor Holmes belépett.

- Készen vagyok az indulásra - mondta.

Már a kocsiban ültünk, melynek ajtaját egy lovászgyerek nyitotta ki, midőn Holmesnak egyszerre csak egy ötlete támadt, és megragadva a fiú karját, így szólt:

- Abban az akolban ott mi van?

- Juhok.

- Ki ügyel rájuk?

- Én, uram.

- Nem vettél rajtuk a múlt héten semmi különös dolgot észre?

- Nem hiszem,... ha csak azt nem, hogy három birka sántított.

Ez a felelet annyira megörvendeztette Holmest, hogy kacajra fakadt, és elégedetten dörzsölte kezeit.

- Megvan, Watson - kiáltotta, és megragadta karomat -, a lövés célpontot ért, mesterlövés volt. Kedves Gregory, a juhok e különös betegségét nagyon figyelmébe ajánlom!... Előre, kocsis!

Az ezredes semmit sem szólt, de arca annál többet fejezett ki, látszott, hogy nem sokat tart a híres Holmesról, és Gregoryt mindenesetre többre becsüli, de a felügyelő tudta vagy legalább is sejtette, hogy hányadán van Holmessel, és arca feszült figyelmet árult el.

- És... olyan nagyon fontosnak tartja ezt? - kérdezte.

- Ó, rendkívül fontosnak.

- Nem árulná el, miért?

- Szívesen... Például figyelmébe ajánlom a kutya furcsa viselkedését.

- Furcsa?... De hiszen a kutya azon az éjszakán egészen csendben volt!

- És ön ezt nem találja furcsának?

Négy nappal később Holmes és én útban voltunk Winchester felé.

Itt tartották a versenyt, és itt kellett Ezüstsugárnak a Wessex-díjért futni.

Ross ezredes kocsijával előzetes megbeszélésünk szerint a pályaudvaron várt bennünket, s együtt hajtottunk a városon kívül fekvő versenypályára.

Az ezredes merev és hideg volt, akár egy szobor, és komoly ábrázattal jelentette ki:

- Eddig az ön jóslata nem vált be, mert a lovam nem került elő.

- Ha viszontlátná, megismerné, ugye? - kérdezte Holmes.

- No hallja, húsz év óta tartok versenyistállót, de ilyen kérdést még nem intéztek hozzám. Azután azt a lovat fakó jobb első lábáról és csillagos homlokáról minden gyerek megismeri.

- A fogadások hogy állnak?

- Jobban mint eddig. Ezüstsugár csak mostanra lett igazi favorit.

- Úgy látszik - mondotta Holmes - valaki megnyugtatta a közönséget.

- Mikor a versenytérre értünk, kezembe adtak egy versenyprogramot, melynek a bennünket érdeklő tétele így szólt:

Wessex-díj: Tét 50 arany, fele bánatpénz.

Négy és öt éves lovak versenye.

Első díj: 1000 arany

Második díj: 300 font

Harmadik díj: 200 font

Távolság: 2615 méter.

1. *Néger*. Tulajdonos: *Mr. Heath Newton*.

(Fahéjszínű test, vörös sapka)

2. *Lea grófnő*. Tulajdonos: *Wardlow ezredes*.

(Kékes test, fekete csíkokkal, rózsaszínű sapka)

3. *Desborough*. Tulajdonos: *lord Backwater*.

(Sárga test és sapka)

4. *Ezüstsugár*. Tulajdonos: *Ross ezredes*.

(Vörös test, fekete sapka)

5. *Iris*. Tulajdonos: *Balmoral herceg*.

(Sárga test, fekete csíkokkal, fekete sapka)

6. *Rasper*. Tulajdonos: *lord Singleford*.

(Fekete test, violaszínű sapka)

Az ezredes észrevette, hogy valamit keresek a programban, és azt mondta:

- Második lovamért bánatot jelentettem, minden reményemet Holmes úr ígéretébe helyeztem.

- Oda nézzen - kiáltottam - most húzzák fel a táblát az indulók számaival, és mind a hat rajta van.

- Mind a hat? E szerint Ezüstsugár is fut! De hiszen nem látom - kiáltotta az ezredes izgatottan -, a színeimet sem látom!

- Mert eddig csak öt ló van a gyepen. Most fordul be a hatodik a mázsálóból.

És valóban, egy hatalmas pej ügetett el e percben előttünk; zsokéja az ezredes ismert színeit viselte: vörös ing, fekete sapka.

- De hiszen ez nem az én lovam! - kiáltotta az ezredes izgatottan. - Ezen a lovon nincsen egyetlen fehér szőr!

Néhány pillanatig Holmes messzelátójával figyelmesen nézegette, azután megszokott, rendíthetetlennek látszó nyugalmával kijelentette:

- A fő az, vajon tud-e valamit... Nagyszerű! Pompás ló! Már elérték a távolságjelzőt.

Kocsinkból nagyszerűen láttuk a pályát. A hat ló egy falkában indult el, a nyeregkápák csaknem egyvonalban voltak, egy jókora pokróccal valamennyi lovat, lovastól be lehetett volna takarni. Félúton a capletoni sárga zsoké megelőzte néhány hosszal a többit, de mire a közeliünkbe értek, az ezredes lova befogta, és el is hagyta Desborough-t; nyílsebesen siklott tova, és legalább hat hosszal előzte meg a többieket.

Desborough második lett, Balmoral herceg Irise pedig a harmadik.

Az ezredes borzasztóan izgatott volt, és kezével a verejtéket törölgette homlokáról.

- Megnyertem a versenyt, megnyertem... de nem értek semmit az egészből. Úgy gondolom, Holmes úr, hogy most már nekem is elárulhatja a titkát.

- Úgy van, ezredes úr, most már mindent megtudhat. Menjünk és nézzük meg a lovat.

Ezzel bementünk a mázsálóba.

- Mossa meg borszesszel a ló homlokát, és a jobb első lábát, és az igazi Ezüstsugár fog ön előtt állni.

- De hogyan értsem...

- A dolog egyszerű, a lovat egy csalónál találtam meg, és úgy futtattam le vele a versenyt, ahogyan ideküldték.

Az ezredes még mindig izgatott volt. Folyton ezt hajtogatta:

- Nohát, ez csoda, valóságos csoda. A paripa remek kondícióban van! Hogyan kérem bocsánatát, hogy ügyességében kételkedni merészeltem. Ön a ló visszaszerzésével nagy szolgálatot tett nekem, de ennél is jobban szerettem volna, ha Straker gyilkosát átadja az igazságszolgáltatásnak.

- Már a gyilkos is megvan.

Ezen aztán mindketten elbámultunk, én is, meg az ezredes is. Az utóbbi fölkiáltott:

- Hogyan, ön elfogta? Hol van?

- Itt.

- Itt? De hol?

- Közvetlenül mellettem.

Az ezredesnek minden vér az arcába szökött.

- El kell ismernem, hogy nagy hálával tartozom önnek, ez azonban nem jogosítja fel ilyen rossz tréfára, még kevésbé arra, hogy engem sértegessen.

Holmes jót kacagott.

- Ön téved, ezredes úr, nem önre gondoltam, és igazán nem hiszem, hogy önnek része lett volna a gyilkosságban, mert a gyilkos ez itt, ni.

És ezzel kezével végigsimította a telivér fényes nyakát.

- Ezüstsugár? - kiáltottuk az ezredessel egyszerre.

- Ő. De bűnét enyhíti az a körülmény, hogy önvédelemből cselekedett. Mert Straker John egyáltalán nem volt méltó az ezredes úr bizalmára. De csengetnek, és szeretnék a következő futamnál néhány fontot nyerni, a részletes magyarázatot, ha megengedi, későbbre halasztjuk.

Visszatérve Londonba, egyedül ültünk a kupében.

Az út rövidnek tetszett nekem, de minden valószínűség szerint az ezredesnek is, mert Holmes elmondta, hogy mi történt azon az éjszakán Dartmoore mellett, és hogyan fejtette meg a King's Gyland-i talányt.

- Meg kell vallanom, hogy mindaz, amit a hírlapi közleményekből következtettem, tévedésen alapult. Pedig alapjában megvolt bennük az útmutatás az igazsághoz, csak hogy az egyes részletek félrevezettek. Meg voltam győződve arról, hogy Fitzroy Simpson a gyilkos, bár -

mint Devonshire-be utaztunkkor Watsonnak mondtam -, beláttam, hogy még nincs ellene elegendő bizonyíték.

Csak akkor, mikor Straker házához hajtottunk, kezdtem azon gondolkodni, hogy az egész történetben milyen fontos szerep jutott az ürüörköltnek. És amikor ülve maradtam a kocsiban, amire bizonyosan emlékeznek, azon töprengtem, hogyan is kerülhette eddig ez el a figyelmemet.

- És miért volt ez olyan fontos nyom? - kérdezte az ezredes - mert hogy mire vezetett, bizony én még most sem értem.

- Ez volt az első láncszem, melybe további következtetéseimet beleillesztettem... Így arra gondoltam, hogy az ópium szaga és íze nem kellemetlen ugyan, de feltétlenül érezhető, és ha az étel szagtalan, az ópiumot okvetlenül kiérezni belőle. Az ürühús véletlenül pedig olyan étel, melyből sem az ópium szagát, sem az ízét nem lehet kiérezni, vagy legalábbis csak nagyon nehezen.

Mármost hogyan lehetett része abban az egészen idegen Fitzroy Simpsonnak, hogy éppen ürüörköltet készítettek ezen az estén Strakeréknál vacsorára? Mert azt nem lehet arról az emberről feltételezni, hogy ha hordott magánál ópiumot, azt csak véletlenül tette volna, és csupán felhasználta az ürüörkölttel kínákozó alkalmat.

A véletlenek ilyen feltűnő találkozásában a magam részéről nem tudok hinni, és ezért Simpsonról áttereltem figyelmemet a Straker házaspárra. Vajon közülük ki rendelte meg az ürüt vacsorára? Hogy az ópium csak akkor került a lovászfű ételére, mikor számára föltálaták, az kétségtelen, hiszen máskülönben a többiek is érezték volna az ópium hatását. De a port ki szórhatta rá az ételre úgy, hogy a szolgáló nem vette észre?

Aztán egy másik kérdést is felvettem magamnak. Miért nem ugatott a kutya? Mert kutya volt az ólban, bizonyítja Simpson esete, a kutyát el is eresztette a gyerek, és mégsem ugatott, vagy legalábbis nem ugatott elég hangosan, hogy a szénapadláson alvó istállófiúk meghallhatták volna. Pedig amikor az istállóból kivezetnek egy lovat, a kutya sose maradt csendben, csak abban az esetben, *ha az éjszakai látogatót a kutya jól ismeri.*

Ez a föltevés aztán tökéletesen meggyőzött arról, hogy maga Straker járt az istállóban, és vezette ki onnan a lovat. De miért? Mit akart vele?

Céljai nem lehettek becsületesek, mert ha azok, úgy nem kellett volna a saját legényét elaltatni.

Kérdéseimre egyelőre még nem tudtam megfelelni, de arra gondoltam, hogy ha a ló győzelmét valamely csalafintasággal lehetetlenné teszik, akkor igen nagy összegeket nyerhetnek. Hiszen már az is megtörtént, hogy megvásárolták a zokét, de vannak titkosabb és csalhatatlanabb eszközeik is. Hogy itt mi történt?... Reméltem, hogy Straker zsebeinek tartalmából azt is megtudom, és nem csalódtam.

Arra a kis, furcsa alakú késre, melyet a halott kezében tartott, kétségkívül emlékeznek még; bizonyos, hogy józan eszű ember ilyet védelmi fegyverül nem választ. Mert az ilyen késeket, mint azt Watson barátom is bizonyította, csak igen kényes műtétéknél szoktak használni. És ilyen műtétet akart Straker azon éjszakán véghezvinni.

Az ezredes úr tapasztalt ember a lónevelés terén, és tudja, mit neveznek megnyílásnak; könnyűszerrel olyan vágást lehet ejteni a ló patájának azon részén, mely igen lágy, mely nélkül, hogy meglátszana, átmegy a szaruanyagra, és belemegy a húsba. Az így megsebesített ló bicegni fog, később sántít. És mert túleröltetésnek tulajdonítják az ilyen kisebb bajt, gaztettre senki sem gondol.

- Ó, a nyomorult! A gazember! - ordította az ezredes.

- Ebből megérthetjük azt is, miért vezette ki Straker a lovat az istállóból. A tüzesvérű paripa a késszúrást bizonyosan nem tűrte volna nyugodtan, és Straker attól tartott, hogy fellármázza az alvó fiúkat. Ezért el kellett vele menni a szabadba.

- De hát hályog volt a szememen! - kiáltotta az ezredes. - Persze, a műtétet nem lehetett sötétben elvégezni, tehát a fickó meggyújtott egy gyertyát.

- Úgy van! És kutatásaimban meggyőződtem arról is, hogyan akarta a gatzettet elkövetni, és miért volt erre szüksége? Azt tudja, ezredes úr, mint világfi, hogy az ember nem szokta másnak a számláit a zsebében hordani. Örülünk, ha a saját számláinkat ki tudjuk fizetni. Straker tehát kettős életet élt, talán másik lakást is tartott. A számla azt bizonyította, hogy asszony is van a játékban, mégpedig olyan asszony, aki miatt Straker még gazságokra is képes. Az ilyen viszony drága multság, hát még olyan drága ruhák mellett, mint amilyenről a számla szólt. Mrs. Strakertől óvatosan tudakozódtam a ruháról, és meggyőződtem arról, hogy soha sem volt selyemruhája, megjegyeztem magamnak a szabónő címét, és Straker fényképével a zsebemben felkerestem. A szabónő, mint előre gondoltam, felismerte Mr. Darbyshire-t.

Most már teljesen világos volt minden, Straker levezette a lovat a mélyedésbe, nehogy valamelyik oldalról meglássák a gyertyafényt. Útközben megtalálta azt a nyakkendőt, melyet Simpson menekülés közben elveszített. Mikor felvette, valószínűleg azt gondolta, hogy jó lesz kötőféknek a ló lábára.

A kiszemelt helyre érve, köpenyét egy ágra akasztotta, azután a ló mögé lépve, gyufát gyújtott; a nemes paripa valószínűleg érezhette a közeledő veszedelmet, mert a hirtelen felcsillámló fénytől megijedt, kirúgott, és homlokon találta Strakert.

Straker a kést már készenlétben tartotta, és így történt, hogy esés közben a saját combjába szúrt... Most már mindent értenek!

- Tökéletesen - szólt az ezredes -, ön valóban az a csodás ember, akinek mondják, úgy beszél el az egészséget, mintha szemtanúja lett volna mindennek.

- De azért az utolsó bizonyítékot csak véletlenül, úgyszólván kapásra találtam el. Ugyanis arra gondoltam, hogy az olyan óvatos, ravasz ember, mint amilyen Straker, kísérletezés nélkül nem fog ilyen veszedelmes műtétet megkockáztatni. De vajon hol gyakorolta? És amikor ezen töprengtem, megláttam a juhaklot. A többit már tudják.

- Páratlan éleselméjűség - jelentette ki az ezredes. - Csak még egyet: hol volt a ló?

- Megszökött, és az egyik szomszéd vette pártfogásába. Meggyőződhetett arról, hogy jól viselte gondját, és így megkegyelmezzünk neki. De éppen megáll a vonat, ha nem tévedek Claphamben vagyunk, öt perc múlva pedig kiszállunk a Viktória pályaudvaron. Szívesen látom ezredes úr a lakásunkon, ott egy-két jó szivar füstje mellett elmondom azokat a részleteket, amelyek iránt még érdeklődik.

A berill fejk

- Holmes - mondtam egy reggel, mikor az ablakunknál álltam, és az utcára bámultam -, egy tébolyodott közeledik amott az utcán. Elszomorító, hogy a hozzátartozói így egyedül hagyják csatangolni.

Barátom lustán emelkedett fel karosszékéből, és kezét hálóköpenyének zsebébe süllyesztve, mögém lépett, hogy vállam fölött az utcára pillantson. Tiszta, friss februári reggel volt, az utcát még az előző nap esett hó fedte, amely a téli napsütésben tisztán csillogott. A nagy forgalom miatt az út közepén a hó barna pocsolyára változott, míg a kociút szegélyén valamint az emelkedettebb gyalogjárón még éppen oly fehéren feküdt, mint ahogyan lehullott. A gyalogút szürke kövezete, bár főlöpörték, veszedelmesen síkos maradt, úgyhogy korántsem volt olyan nagy forgalom, mint máskor. Tényleg, az az úr, akinek sajtós viselkedése fölkeltette figyelmemet, volt az egyedüli járókelő, aki a Metropolitan állomás felől közeledett. Nagydaráb ember volt, ötvenes éveiben járó éles metszésű és széles arcú, tiszteletet gerjesztő, előkelő megjelenésű. Sötét, de finom ruházatot viselt, fekete kabátot, ragyogó selyem cilindert, elegáns barna kamásnit és gyöngyszín szürke, kifogástalan szabású nadrágot. Viselkedése mégis kirívó ellentétben állott külsejének méltóságos benyomásával; sebbel-lobbal szaladt, s eközben időnként aprókat ugrott, mint fáradtságuk kezdetén szokták azok az emberek, akik nem nagyon bíznak a lábukban. Futás közben szüntelenül hadonászott, fejét biccentgette, s a legkülönfélébb módon fintorgatta arcát.

- Mi a manó lehet a baja? - kérdeztem. - A házszámokat fürkészi.

- Azt hiszem, hozzánk jön - felelt Holmes, és kezeit dörzsölte.

- Hozzánk?

- Igen; alapos a gyanúm, hogy tanácsomat szándékozik igénybe venni. A látszat egészen arra vall. Nem megmondtam?

Emberünk e szavaknál lihegve és fűjva ugrott házunk kapujához, és olyat rántott a csengőn, hogy az egész ház visszhangzott belé.

Pár pillanattal utóbb már szobánkban állt; még most is lihegett és hadonászott, ám merev tekintetének olyan aggódó kifejezése volt, hogy önkéntelen derűtségünk egy csapásra szánakozó iszonyattá változott. Rövid ideig egy szót sem volt képes szólni, egyre a testét ringatta, meg a haját ráncigálta, mintha esztét vesztené volna. Holmes végül is a karosszékéhez vezette és leültette, maga pedig melléje ült. Rákoppantott a kezére, s azon a kedélyes, megnyugtató módon szólalt meg, mely oly jól illett hozzá.

- Ön ugyebár azért keresett fel, hogy a történetét elmondja - kezdte. - A gyors járás kimerítette. Kérem, várjon kissé, míg magához tér, akkor örömmre szolgál majd, ha tudomást szerezhetek arról, melyet ön velem közölni kíván.

Néhány percig nehezen ziháló mellel, felindulásával küzdve ült látogatónk. Akkor zsebkendőjével megtörölte a szemét, ajkát összeszorította, s felénk fordította arcát.

- Bizonyára bolondnak tart - kezdte.

- Csak annyit látok, hogy valami nehéz bánat sújtotta - felelte Holmes.

- Igen, Isten látja lelkem. Olyan borzasztó és váratlan bánat, hogy majd az eszemet veszítem miatta. A nyilvánosság előtti gyalázatot el tudtam volna viselni, noha eddig soha semmi szégyen nem tapadt nevemhez, a magánéletében sem kímél meg senkit a bánat, de hogy e kettő egyszerre és ilyen borzasztó körülmények között tört rám, ez teljesen megrendített. Azonkívül a dolog nem csak engem érint. Az ország legelőkelőbb férfiainak egyikére ugyanez a sors vár, hacsak valami mentő kibúvónk nem kínálkozik ebből a szörnyű históriából.

- Csillapodjék, kérem - próbálta megnyugtatni Holmes -, és mondja el világosan és érthetőn, mi az, ami érte, és kicsoda ön.

- Nevemet - folytatta a másik -, valószínűleg már hallotta. Alexander Holder vagyok, tagja a Threadneedle streeti Holder & Stevenson banknak.

Ezt a nevet csakugyan ismertük, mint a város második legnagyobb bankcégének régi tulajdonostársát. Mi lehetett az, ami London egyik legtekintélyesebb polgárát ebbe a valóban szánalmas helyzetbe sodorta? A legfeszültebb érdeklődéssel vártunk, míg újabb erőfeszítéssel annyira összeszedte magát, hogy történetét elmondhatta.

- Érzem - kezdte -, hogy az idő drága. Ezért azonnal erre vettem utamat, mihelyt a rendőrtisztviselő lelkemre kötötte, hogy az ön közreműködését biztosítsam. A földalatti vasúton a Baker streetig jöttem, onnan gyalogszerrel siettem ideig, mert a kocsik most oly lassan közlekednek a hó miatt. Ezért fogyott el a lélegzetem. Máskor ugyanis igen keveset mozgok. Most már jobban vagyok, s így a tényeket a lehető legrövidebben és legvilágosabban adom majd elő.

Nyilván ön tisztában van azzal, hogy egy banküzlet föllendülése nem csupán a tőke nyereséges befektetésén áll vagy bukik, hanem fontos az összeköttetéseknek szélesítése, újabb letétek odavonzása is. A legjövődélmezőbb befektetések közé tartozik a biztos zálogtárgyak ellenében nyújtott kölcsön. Az utolsó néhány év folyamán sokat dolgoztunk ebben az irányban, s számos előkelő családnak tekintélyes összegeket előlegeztünk képtáraikra, könyvtáraikra vagy ezüstneműjükre. Tegnap délelőtt dolgozószobámban ültem, a bankházunkban, mikor az egyik alkalmazott egy névjegyet hozott be hozzám. A név olvastán egészen elképedtem, mert az nem más, mint... - ám még önnel szemben is jobb, ha nem mondok mást, csak azt, hogy e nevet mindenütt, mindenki Anglia egyik legelőkelőbb, legmagasztosabb nevéként ismeri. A megtiszteltetés elkábított, és az illető úr bejöttékor ilyesmit akartam mondani, ám ő rögtön az üzleti ügyre tért, miközben arcáról lerítt, hogy kellemetlen feladatnak akar minél előbb a végére jutni.

- Holder úr - kezdte -, hallottam, ön hitelnyújtással is foglalkozik.

- Jó biztosíték ellenében valóban - feleltem.

- Ötvenezer fontra volna pillanatnyi, de égető szükségem. Az összegnek természetesen akár háromszorosát kaphatnám kölcsön ismerőseimtől, ámde jobban szeretem személyesen és üzletszerűen lebonyolítani az ügyet. Olyan állásban, mint az enyém, beláthatja, nem bölcs dolog, ha az ember lekötelezi magát.

- S ha szabad kérdezni, mennyi időre van szüksége erre az összegre?

- Jövő hétfőn nagyobb összeghez jutok, s akkor az előleget tetszés szerint felszámított kamattal egyetemben visszafizetem. Azonban igen lényeges, hogy a pénzt haladéktalanul kézhez kapjam.

- Legnagyobb öröömre szolgálna, ha az összeget minden további nélkül a saját zsebemből előlegezhetném, azonban ez mégis több, mint amennyit magamra vállalhatok. Ha pedig a cég nevében teszem, akkor meg üzlettársamra való tekintettel önnel szemben is ragaszkodnom kell az üzleti óvatossági szabályok szem előtt tartásához.

- Sokkal jobban szeretem így - jegyezte meg, miközben kezébe vette azt a négyszögletű fekete szattyánbőr tokot, melyet korábban a széke mellé helyezett. - Ön kétségtelenül hallott már a berill fejékről?

- Állami kincseink egyik legértékesebb darabja - feleltem.

- Bizonyára. - Felnyitotta a tokot, melyben lágy hússzínű bársonyba pólyázottan feküdt a csodálatos ékszer.

- Az ékszer harminckilenc darab szokatlan nagy berillből áll, melyeknek aranyfoglalata is óriás értéket képvisel. A legszerényebb becslés mellett is legalább kétszer annyit ér, mint amennyit kérek cserébe. Hajlandó vagyok az ékszert letétként itthagyni.

Kezembe vettem a tokot, és zavartan hol értékes tartalmára, hol meg előkelő látogatómra pillantottam.

- Talán kétsége van az ékszer értékét illetően? - kérdezte.

- Egyáltalán nem, csak attól tartok...

- Kíváncsi, hogy vajon van-e felhatalmazásom az ékszer elzálogosítására? Efelől nyugodt lehet. Még csak álomban sem kísérhetne a gondolat, hogy elzálogosítsam, ha nem volnék egészen bizonyos benne, hogy újra kiváltom. Tisztára formáság az egész. Elegendő ennyi biztonság?

- Bőven.

- Beláthatja Holder úr, hogy erős jelét adom a bizalomnak, melyet ön iránt érzek azok után, amiket önről hallottam. Nem csupán titoktartásában bízom, meg abban, hogy tartózkodni fog az ügyre vonatkozó minden pletykától, hanem mindenekelőtt abban, hogy a lehető legnagyobb elővigyázattal fogja őrizni az ékszert, amely ha csak a legkevésbé is megsérül, már ez hatalmas közbotrányt vonna maga után. Az ékszer megrongálása majdnem oly veszedelmes volna, mintha tökéletesen elvész, mert az egész világon nincs berill, mely ezeket megközelíti, s így a kövek nem is lennének helyettesíthetők. Mindazonáltal teljes bizalommal hagyom itt addig is, míg hétfőn személyesen jövök el érte.

Mínthogy láttam, hogy látogatóm minél előbb igyekezik végezni, nem szóltam többet, hanem utasítottam pénztárosomat, folyósítson számára ötven darab ezerfontos bankjegyet. Mikor utóbb magamra maradtam, s a tok ott feküdt előttem az asztalon, kellestlenül gondoltam arra a borzasztó felelősségre, melyet magamra vállaltam. Mivel az ékszer az állami kincsek közé tartozott, bizonyos volt, hogy a legkisebb sérülés, amely éri, rettenetes botrányt idézne elő. Már bántam, hogy egyáltalán rászántam magamat az elfogadására. De most már nem változtathattam a dolgon, s azért a fejéket saját, biztonsági zárral csukódó kazettámba csukva, visszatértem a munkámhoz. Mikor este lett, arra gondoltam, hogy elővigyázatlanság lenne ilyen becses értéktárgyat az irodában hagynom. Bankok páncélszekrényét is már nem egyszer törték fel, miért ne történhetnék ez meg az enyémmel is? Milyen rettenetes helyzetbe kerülnék, ha ez megesnék! Ezért elhatároztam, hogy folyton magammal hordom majd a tokot, s egy pillanatra sem hagyom el. Evvel a szándékkal utaztam haza streatham-i házamba, ahová az ékszert is elvittem. Csak miután fenn, öltözőszobámban, az íróasztal fiókjába zártam, lélegeztem fel újra szabadon.

Most pedig, mert alapos betekintést akarok önnek adni a helyzetbe, Holmes úr, hadd mondjak néhány szót a házam tájékáról. A lovász, valamint háziszolgám a házon kívül hálnak. Három cselédlányom van, akik esztendők hosszú sora óta vannak szolgálatomban, s akiknek megbízhatósága minden kétségen kívül áll. Van azután még egy komornám, névszerint Lucy Parr, aki csak néhány hónappal ezelőtt szegődött szolgálatomba. Ám ő is kitűnő bizonyítványokkal rendelkezett, s én is mindig meg voltam elégedve vele. Igen csinos leány, aki már hódolókra is szert tett; ezek alkalomadtán a ház körül settenkednek. Ez volt az egyetlen, amit kifogásoltunk, de ennek ellenére is mindenképpen derék lánynak tartottuk.

Ennyit a cselédségemről. Családi köröm olyan szűk, hogy leírásával hamarosan elkészülök. Özvegyember vagyok, s egyetlen fiam van: Arthur. Csalatkoztam hozzá fűzött reményeimben, Holmes úr, keservesen csalatkoztam. Azt mondják, elkényeztettem. Ez minden valószínűség szerint igaz. Mikor drága nőm elhunyt, gyengéd érzéseim egyetlen tárgya ez a gyermek volt. Nem tudtam elviselni, ha a vidámság csak egy pillanatra is eltűnt vonásaiból. Kívánságát soha teljesítetlen nem hagytam. Talán mindkettőnkre nézve jobb lett volna, ha több szigorúságot tanúsítok, de én csak jót akartam neki.

Természetesen az volt a tervem, hogy utódommá képezem az üzletemben, csak hogy semmi hajlandóságot nem árult el az üzleti élet iránt. Állhatatlan és szeszélyes volt, s hogy az igazat megvalljam, nagyobb pénzüsszeget nem bízhattam rá nyugodt lélekkel. Már kora ifjúságában valami előkelő klubba vétette fel magát, ahol szeretetreméltó lényénél fogva egy sereg teli erszényű és fényűző emberrel kötött szoros barátságot. Csakhamar mesteri módon értette, hogyan kell kártyajátékban, lóversenyen a pénzt szórni, úgy hogy egyre újabb és újabb előlegeket vett fel tőlem a zsebpénzére, csak hogy becsületbeli adósságait kiegyenlítse. Ismételten megkísérelte, hogy ettől a veszedelmes társaságtól megszabaduljon, ám barátja, Sir George Burnwell befolyásának mindannyiszor sikerült fiamat újra e társaságba vonni.

Hogy olyan ember, mint Sir George Burnwell befolyást gyakorolhatott rá, az igazán nem csoda; fiam többször vezette őt el körünkbe, és ilyenkor magamat is rajta kaptam, hogy alig voltam képes a lényéből áradó varázs alól kivonni magamat. Arthurnál idősebb, tökéletes világfi, aki már mindenütt megfordult, látott mindent, ragyogóan beszél és feltűnően szép férfi. Mégis olyankor, mikor józanul s a jelenléte elbűvölő hatása alól teljesen szabadultam, magam elé képzeltem, cinikus beszédéből és tekintetéből arra a szilárd meggyőződésre kellett jutnom, hogy tulajdonképpen alapos bizalmatlanságot érdemlő egyéniség. Ebben kis Marym, kinek az emberi szív kiismerésére finom, női éleslátása van, teljesen egyetért velem.

Ő az utolsó, akiről még szólnom kell. Unokahúgom, amikor bátyám öt évvel ezelőtt elhunyt, s a leány magára maradt, gyermekem gyanánt magamhoz vettem, s azóta leányomnak tekintem. Napsugara házammal, barátságos, szeretettel teljes, szép, pompás gazdasszony, mindemellett szelíd, nyugodt, illedelmes, amennyire női lény csak lehet. Ő a jobb kezem. Nem tudom, mit kezdenék nélküle. Csak egyetlen tekintetben nem tett eleget kívánságomnak. A fiam kétszer is megkérte kezét, mert szívből szereti, ám Mary mind a kétszer nemet mondott. Azt hiszem, ha valaki, akkor ez a leány lett volna képes Arthurt jó útra terelni, az ő oldalán fiam bizonyára egészen más életet kezdett volna, míg ma már ő, késő, örökre késő...

Most már mindenkit ismer, Holmes úr, a velem egy fedél alatt lakók közül, s így hadd folytassam történetemet.

Vacsora után, feketekávé mellett közöltem Arthurral és Maryvel, mi történt velem, meg hogy milyen kincs van a házunkban; csak az elzalogosítottak nevét hallgattam el. Lucy Parr, aki a kávé már felszolgálta, eközben nem volt a szobában, efelől bizonyos vagyok. De hogy az ajtó be volt-e csukva, nem esküdhetem meg. Mary és Arthur, akiket igen érdekelt a dolog, szívesen

megnézték volna az ékszer, ámde én úgy vélekedtem, hogy jobb lesz, ha nem bolygatjuk a helyén.

- Hol őrzöd? - kérdezte Arthur.

- Az íróasztalomban.

- Remélem, csak nem fognak éppen ma betörni hozzánk - folytatta.

- Az íróasztal be van zárva.

- Óh, hiszen azt minden régi kulcs nyitja. Gyerekkoromban én is akárhányszor kinyitottam a pohárszék kulcsával.

Gyakorta beszélt kissé pökhendi módon, azért ügyet sem vettem e megjegyzésére. Éppen ezen az estén azonban igen komor arccal követett a szobámba.

- Mondd csak, atyám - szólt tekintetét a földre szegezve - tudnál adni nekem 200 fontot?

- Nem, nem - feleltem élesen -, semmi esetre sem. Pénzbeli dolgokat illetőleg túlságosan elnéző voltam veled szemben.

- Kétségkívül igen jó voltál - folytatta -, de erre az összegre szükségem van, vagy pedig soha többé nem jelenhetek meg a klubban.

- De hiszen ez valóságos szerencse lenne - kiáltottam fel.

- Igen, de csak nem kívánhatod, hogy szidalom és szégyen kísérjen. A gyalázatot nem tudnám elviselni. A pénzt elő kell teremtenem, ha te nem akarsz adni, más utat és módot kell találnom.

Nagyon bosszús voltam, mert ebben a hónapban már harmadszor jött hasonló kéréssel hozzám.

- Egy fillért sem kapsz tőlem - kiáltottam.

Erre meghajolt, s minden további szó nélkül elhagyta a szobát.

Mikor magamra maradtam, kinyitottam az íróasztalt, s meggyőződtem róla, hogy a kincs sértetlenül pihen a helyén, azután újra lezártam. Majd körüljártam a házat, hogy gondosan megnézzem, be van-e zárva minden; ezt általában Marynek engedtem át, ma azonban jónak láttam, hogy magam végezzem. A lépcső aljához érkezve, Maryt pillantottam meg, aki a folyosó ablaka mellett állt, és éppen becsukta s elrekeszlte, mikor közelebb léptem hozzá.

- Mondd, papa - kérdezte, s közben kissé zavartnak tetszett - megengeded Lucy szolgálónknak, hogy ma este elmenjen itthonról?

- Én ugyan nem.

- Mert éppen most jött be a hátsó kapun. Bár teljesen biztos vagyok benne, hogy csak találkája volt a kapunál valakivel, mégis úgy gondolom, az ilyesmi nem fér össze a ház biztonságával, s hogy ennek véget kell vetni.

- Holnap reggel majd beszélned kell vele, vagy ha jobban szeretnéd, megteszem én. Meggyőződted róla, hogy minden jól be van zárva?

- Tökéletesen, apuskám.

- Akkor jó éjszakát. - Ezzel megcsókoltam, s újra visszatértem hálószobámba, ahol csakhamar el is szenderedtem.

Igyekeztem mindent elmondani önnek, Holmes úr, aminek jelentősége lehet. De arra kérem, kérdezzen nyugodtan, ha valami nem volt világos.

- Ellenkezőleg, előadása egész világos.

- És most történetemnek ahhoz a részéhez érek, melyet különösképpen igyekszem ön előtt megvilágosítani. Nem alszom valami mélyen, s belső nyugtalanságom hozzájárult ahhoz, hogy álmom még éberebb legyen, mint máskor.

Mintegy hajnali két óra lehetett, mikor valami zajra riadtam fel, mely elcsendesedett ugyan, mielőtt teljesen felébredtem volna, mégis az egészről olyan benyomásom maradt, mintha valaki egy ablakot csukott volna be a házban. Rémületemre a szomszéd szobából egyszerre egész tisztán halk léptek zaja hangzott hozzám. A félelemtől egész testemben remegve bújtam ki az ágyból, s az ajtónyíláson keresztül a szomszéd szobát fürkésztem.

- Arthur - kiáltottam -, te hitvány, te tolvaj! Hogyan merészelsz az ékszerhez nyúlni?

A gázlámpa, úgy ahogy hagytam, félig le volt csavarva, és szerencsétlen fiam, akin mindössze csak nadrág és ing volt, a lámpa mellett állva, kezében tartotta az ékszert. Úgy tetszett, mintha teljes erejével igyekeznék azt húzni vagy hajlítani. Kiáltásomra elejtette, és halálsápadt lett. Fel-emeltem az ékszert, s megnéztem. Az egyik sarok, amelybe három berill volt ékelve, hiányzott.

- Arthur! - kiáltottam haragomban magamon kívül -, eltörted, örök szegénybe kergettél. Hol vannak a kövek, melyeket elloptál?

- Elloptam?! - kiáltotta felém.

- Igenis, tolvaj - mondtam újra, és megráztam a vállát.

- Nem hiányzik egy sem, nem hiányozhat - felelt.

- Három hiányzik; és te jól tudod, hol vannak. Nem elég, hogy tolvaj vagy, még hazudsz is? Vagy nem láttam saját szememmel, amint még egy darabot le akartál belőle törni?

- Ne beszélj így velem - folytatta Arthur -, mert nem bírom tovább. Ha te helyesnek tartod, hogy minden bizonyíték nélkül a becsületembe gázolj, akkor én többet nem mondok egy szót sem. Holnap reggel elhagyom a házat, és majd a magam emberségéből vergődöm keresztül a világon.

- A rendőrség veszi majd kezébe a dolgot - kiáltottam, a bánattól és dühtől félőrülten. - Ők vizsgálják meg, mi történt.

- Tőlem nem tudnak meg semmit - felelte olyan szenvedéllyel, amelyet fel sem tételeztem volna róla. - Ha neked úgy tetszik, hogy a rendőrséget vedd igénybe, hát csak járjon is a végére.

Indulatomban oly hangosan beszéltem, hogy a házbeliek mind felébredtek rá. Először Mary sietett hozzám. Első pillantásra, melyet az ékszerre és Arthur arcára vetett, kitalálta az egész történetet, s egy kiáltással ajultan terült el a padlón. A szobalányt elküldtem a rendőrségre, és késedelem nélkül az ő kezükre bízam a további nyomozást. Mikor a rendőrfelügyelő egy rendőr kíséretében belépett, Arthur, aki egész időn át megőrizte ünnepélyes magatartását, és keresztbe font karral állt előttem, megkérdezte, igazán feljelentést teszek-e ellene lopás címén. Megmagyaráztam, hogy a dolog immár nem magánügy, hanem közüggé lett, minthogy a sérülést szenvedett ékszer a nemzeti kincsek közül való. Elhatároztam, hogy a törvényes eljárásnak szabad folyást engedek.

- De remélem - szólt most -, legalább nem fogatsz el rögtön. Neked éppen úgy érdekedben áll, mint nekem, hogy a házat öt percre elhagyhassam.

- Hogy megszökjél, vagy hogy talán elrejtöd a zsákmányodat? - feleltem. Azután feltártam előtte, milyen rettenetes helyzetbe jutottam; könyörögtem, vegye fontolóra, hogy nemcsak az én becsületem forog kockán, hanem egy sokkal magasabb állású személyé is, azonkívül meg

olyan botrányt kelt, mely az egész nemzetet felbolygatná. Mindezt elkerülheti, ha megmondja, mit tett a hiányzó három kövel.

- Tetten értelek - folytattam -, tedd legalább jóvá a vétkeidet, és mondd meg, hol vannak a kövek. Akkor nem bánom, megbocsátok, elfeledek mindent.

- Tartogasd csak a bocsánatodat azok számára, kik tőled kérni fogják - felelte, és gúnyos mosollyal hátat fordított. Láttam, hogy dacossága minden kéresemmel szemben süketé tette. Most nem volt már többé választásom. Behívtam a rendőrfelügyelőt, és az őrizetére bíztam a fiamat. Haladéktalanul megmotoztuk, mely nemcsak Arthur személyére szorítkozott, de kiterjedt a szobájára, valamint a ház minden egyes részére, ahová a köveket csak dughatta. Ám éppoly kevésbé bukkantunk nyomukra, amilyen kevésbé sikerült rábeszélésünk és minden fenyegetésünk ellenére a fiúból akárcsak egy hangot is kihúznunk.

Ma reggel azután letartóztatták, én pedig a rendőri formaságok elintézése után egyenesen önhöz siettem, hogy sürgősen kérjem, szentelje teljes éleselméjűségét az ügy felderítésére. A rendőrségen nyíltan bevallották, hogy egyelőre nem tudnak mit kezdeni a dologgal. A költségeket illetőleg semmiféle megszorításra nincs szükség. Ezer font jutalmat már kifizettem... Mit tegyek, Istenem! Egyazon éjszakán az ékszer is, a fiamat is elveszítettem. Ó, mit tegyek!

Kezét halántékára szorította, ide-oda hajlongott, s közben úgy nyögött, mint aki már nem tudja, hogyan fejezze ki szomorúságát.

Holmes néhány percig összeráncolt szemöldökkel s a kandallóra szegezett tekintettel csendesen ült helyén. Aztán megkérdezte:

- Gyakran fogad társaságot a házában?

- Társamon, ennek családján és alkalomadtán Arthur egy ismerősén kívül senkit. Sir George Burnwell az utóbbi időben gyakrabban fordult meg nálunk. Azonkívül, azt hiszem, senki sem keres fel.

- És önök gyakran fordulnak meg társaságban?

- Arthur igen, Mary és én otthon ülünk. Nem sokat törődünk az ilyesmivel.

- Fiatal lánynál ez szokatlan.

- Mary nyugodt, igénytelen teremtés. Amellett már nem is olyan fiatal. Huszonnégy éves.

- Az esemény, melyet az imént közölt velem, úgy látszik, őt is nagyon lesújtja.

- Borzasztóan. Sőt ő még nálam is megtörtebb.

- És egyikük sem táplál kétséget a fiú bűnösségében?

- Hogyan, mikor a kezében láttam az ékszer!

- Ezt alig fogadhatom el meggyőző bizonyítéknak. Az ékszer megmaradt része szenvedett-e sérülést?

- Igen. Törés látszott rajta.

- Nem gondolja, hogy a fia talán csak ezt a sérült részt próbálta visszahajlítani?

- Isten fizesse meg a jóakarátát, de hiábavaló munka: hasztalan követ el érte és értem mindent, ami öntől telik. Mi keresnivalója volt neki ott? S ha nem volt rossz szándéka, miért nem mondta meg?

- Ez igaz. De ha bűnös, miért nem folyamodott hazugsághoz? Hallgatása, azt hiszem, két-féleképpen magyarázható. Az esetnek több rendkívüli mozzanata van. Mire véli a rendőrség azt a zajt, mely önt felébresztette?

- Úgy gondolják, hogy Arthur hálósobája ajtajának becsukásából eredt.

- Rendkívül valószínű. Mintha az ember, mielőtt bűnének elkövetéséhez fog, előbb jól becsapná az ajtót, hogy az egész házat felébressze. És hogyan vélekednek a kövek eltűnését illetően?

- Most éppen a padlót és a bútortatót kutatják át, abban a reményben, hogy ott talán rájuk akadnak.

- Gondoltak-e arra, hogy kinn, a ház körül is keressék?

- Igen. A rendőrség szokatlan buzgalommal folytatja a nyomozást. Az egész kertet a legaprólékosabban kutatták keresztül-kasul.

- Nos, kedves uram - mondta Holmes -, nem veszi észre, hogy az ügy sokkal bonyolultabb, mint amilyennek azt akár ön, akár a rendőrség az első percben hitték? Önök előtt az eset igen egyszerűnek látszik, én viszont rendkívül szövevényesnek látom. Gondolja csak el, mi mindent foglal magában a feltevése! Maga föltételezi, hogy fia leszállt az ágyáról, nagy kockázatot vállalva az ön öltözőszobájába lépett, ott felnyitotta az íróasztalt, kivette belőle az ékszeret, abból erőszakkal letört egy darabot, azután egy harmadik helyre ment, hol a harminckilenc kő közül hármát oly ravasz módon rejtett el, hogy senki emberfia nem képes azokat megtalálni, végül a megmaradt harminchat kővel újra visszament a szobába, ahol ismét az a veszély fenyegette, hogy felfedezik. Nos, kérdem, megállhat-e a lábán ez a feltételezés?

- De hát akkor mi rejlik e mögött? - kiáltotta kétségbeesett arckifejezéssel a bankár. - Ha a szándéka ártatlan volt, akkor miért nem beszél róla?

- Ezt kell nekünk megmagyarázni - válaszolta Holmes. - Ha nincs ellene kifogása, Holder úr, utazzunk most Streathamba, és szenteljünk egy órát arra, hogy a helyzetet közelebbről is megszemléljük.

Barátom ragaszkodott hozzá, hogy elkísérjem, és én szívesen hajlottam erre, mert a történet, melynek fűtanúja voltam, az én kíváncsiságomat és érdeklődésemet is felkeltette. Megvallom, szememben a fiatalember bűnössége éppoly kétségtelennek tetszett, mint a szerencsétlen apa előtt; viszont Holmes ítéletébe vetett bizalmam oly határtalan volt, hogy meg voltam győződve róla, hogy az ügy nem lehet reménytelen, ha ő az adott magyarázattal nem éri be. Útközben Holmes alig beszélt; állta a mellére hanyatlott, és kalapját a szemére húzva, súlyos tépelődésbe merülve ült a helyén. A bankár az előtte felvillanó új reménysugár láttán szinte újraéledt, sőt üzleti ügyeire vonatkozó, egészen közömbös beszélgetésbe elegyedett velem. Rövid vonatutazás és még sokkal rövidebb séta után megérkeztünk Fairbankbe, a bankár házához.

Fehér terméskőből épült kényelmes négyszögletű épület volt ez, mely az utcasornál kissé beljebb állt. Az épület homlokzatához kettős kociút vezetett, a kettő között hófedte szabad tér fehérlett. A kettős utat két rácsos kapu zárta el az utca felől. A homlokzattól jobb oldalt fekvő kis cserjésen keresztül az ember keskeny ösvényhez ért, mely sövénykerítések mentén húzódva el, az utca felől a konyhába vezetett, és az élelmiszerek szállítóinak s a cselédségnek szolgált bejáratul. Az istállóhoz vezetett a baloldali út, melyet azonban csak ritkán használtak. Holmes a kapu mellett hagyott bennünket, míg ő lassú léptekkel előbb körüljárta a házat, majd fel- és lesétált előtte, majd a konyhához vezető ösvényt rőtta végig, később pedig a kert mögött az istállóba vezető utat tette meg. Minthogy ez sokáig elfoglalta, Holder úr és én közben az ebédlőbe mentünk, ahol a tűz mellett várakoztunk rá. Csendben ültünk ott, mikor

kinyílt az ajtó, s azon egy hölgy lépett be. A közepesnél magasabb volt, karcsú, haja és szeme fekete, amivel ellentétben arcának sápadtsága még jobban feltűnt. Azt hiszem, világéletemben nem láttam még ilyen halálra vált, sápadt arcot. Ajka vértelen volt, szemét azonban a sírás vörösre csípte.

Ahogy zajtalanul a szobába lépett, még gondtól sújtottabbnak látszott, mint reggel a bankár. S ez annál inkább feltűnő volt, mert láthatólag erős jellemű lány volt, aki rendkívül tudott uralkodni magán. Anélkül, hogy rám csak ügyet is vetett volna, a nagybátyjához lépett, és szelíden, női gyengédséggel cirógatta homlokát.

- Ugye, apa - kérdezte -, utasítást adtál, hogy Arthurt újra szabadlábra helyezték?

- Nem, nem, gyermekem, meg kell előbb a dolgot alaposan vizsgálni.

- De én biztos vagyok abban, hogy ártatlan! Hiszen ismered a nők éleslátását. Tudom, nem követett el jogtalan cselekedetet, és még meg fogod bánni, hogy olyan szigorúan jártál el.

- De hát miért nem beszél, ha ártatlan?

- Ki tudja? Talán méltatlankodásból, amiért gyanúval illeted.

- De hát tehettem volna mást, mint hogy őt gyanúsítsam, mikor az ékszer a szemem láttára a kezében tartotta?

- Hiszen csak felvette, hogy megnézzé. Hidd el nekem, ő ártatlan! Milyen rettenetes a mi jó Arthurunkat a börtönben képzelnem!

- Nem, soha, Mary. Nem ejthetem el az ügyet addig, míg a drágakövek meg nem kerülnek. Téged Arthurhoz való ragaszkodásod tesz vakká azokkal a rettenetes következményekkel szemben, melyekkel a dolog rám nézve jár. Épp azért egy urat hoztam magammal Londonból, aki behatóbban foglalkozik majd az üggyel.

- Ez az úr az? - kérdezte rámnézve.

- Nem, nem. Ez az úr egy barátja. Ő azt kívánta, hogy hagyjuk magára. Most az istállóhoz vezető úton járkal.

- Az istálló...? - Barna szemöldökét magasra vonta. - Vajon mit keres ott?...

- Remélem - szólta a most belépő Holmeshoz -, ön képes lesz bizonyítani Arthur bátyám ártatlanságát, melyről meg vagyok győződve.

- Tökéletesen osztom véleményét s reményét is, hogy unokabátyja ártatlanságának bizonyítékaira ráakadunk - felelte Holmes, miközben az ajtó előtti gyékényhez sietett, hogy ott lerázza a havat a cipőjéről. - Ugyebár Mary Holder kisasszonyhoz van szerencsém? Szabad talán egy-két kérdést intéznem önhöz?

- Kérem, csak tessék, ha ez ennek a rettenetes ügynek a felderítéséhez hozzájárulhat.

- Ön semmit nem hallott a múlt éjszaka?

- Addig semmit, míg a nagybátyám hangosan nem beszélt. Azt meghallottam, s akkor lejöttem.

- Az este ön zárta be az ajtókat és az ablakokat? Jól becsukta valamennyi ablakot?

- Igen.

- És ma reggel még mindegyik jól be volt téve?

- Igen.

- Egyik szolgálólányuknak kedvese van. Ha jól tudom, ön tegnap este figyelmeztette a nagybátyját, hogy a lány elhagyta a házat, mert a kedvesével akart találkozni.

- Igen, és éppen ő volt az, aki szobánkban felszolgált, és közben talán meghallotta nagybátyámnak az ékszerre vonatkozó szavait.

- Aha, ön azt gyanítja, hogy a lány ezt közölte kedvesével, és ezután ők ketten tervezték ki a lopást.

- Mire való ez a sok és bizonytalan gyanakvás? - vágott közbe türelmetlenül a bankár -, hiszen váltig mondom, láttam, amint Arthur kezében tartotta az ékszert.

- Legyen egy kis türelemmel, Holder úr, erre még egyszer vissza fogok térni. Ami a lányt illeti, Holder kisasszony, ön látta, hogy a konyhaajtón át újra visszatért?

- Igen. Éppen akkor osont be, mikor meg akartam nézni, jól van-e bezárva az ajtó; még a férfit is megpillantottam odakinn a sötétben.

- Ön ismeri?

- Hogyne, zöldségkereskedő, ő az, aki szükségletünket e téren ellátja. Francis Prosper a neve.

- Az ajtótól balra állt, tehát azon túl - folytatta Holmes.

- Úgy van.

- És falába van.

Valami a félelemhez hasonló érzés villant meg a fiatal hölgy szemében.

- Nos - szólt -, hiszen ön valóságos boszorkánymester, ugyan honnan tudta meg ezt? - mosolygott, de Holmes sovány, éles metszésű arcán nem tükröződött mosoly. Aztán így szólt:

- Most fel kell mennem az emeletre. Azután előreláthatólag még egyszer körüljáróm majd a házat. Bár célszerűbb lenne talán, ha előbb itt lenn tekinteném meg az ablakokat.

Gyorsan ment egyiktől a másikig, és csak annál a nagy ablaknál tartózkodott hosszabban, mely a folyosóról az ösvényre nyílt. Ezt az ablakot kinyitotta, és erős nagyítóüvegével a lehető leggondosabban vizsgálta meg a keretfát.

- Most pedig felmegyek - szólalt meg végül.

A bankár öltözőszobája sűrű szőnyeggel fedett, egyszerűen bútorozott, kicsiny helyiség volt, mely nagy íróasztalt és egy pompás tükröt foglalt magában. Holmes először is az íróasztalhoz lépett, melynek zárját gondos vizsgálat alá vette.

- Milyen kulcsot használtak hozzá?

- Azt, amelyről a fiam is beszélt. A pohárszék kulcsát.

- Kéznél van most?

- Ott fekszik a toalettasztalon.

Holmes a kulcs segítségével kinyitotta a fiókot.

- Zajtalanul működik. Nem csoda, ha ettől nem ébredt fel... Az ékszer valószínűleg ebben a tokban van! Vegyük ezt is kissé szemügyre. - Kinyitotta a tokot, kivette belőle az ékszert, melyet az asztalra fektetett.

Az ötvösművészet remeke volt, és harminchat kövénél szebbet még soha nem láttam.

A végéből azonban egy darab le volt törve; hiányzott egyik csücske, mely három ékkövet tartalmazott.

- Holder úr - szólt Holmes - ugye, innen vett el a három kő? Szabad kérem: törje le a három kő foglalatát.

A bankár ijedten hátrált egy lépést.

- Eszem ágában sincs - felelte - ilyesmit tenni.

- Akkor hát én teszek próbát.

Noha Holmes egész erejéből rángatta, ropogtatta az ékszeret, fáradsága eredménytelen maradt.

- Enged kissé - mondta -, érzem; de bár kivételesen nagy erő lakozik az ujjaimban, mégis hosszabb idő kellene ahhoz, hogy eltörjem az ékszeret.

- Nem tudom, mit gondoljak. Talány előttem az egész.

- No, idővel talán ön előtt is világosabbá válik a dolog.

- S mit tart Holder kisasszony az ügyről?

- Bevallom, egyelőre éppoly kevésbé igazodom el rajta, mint a nagybátyám.

- Volt cipő vagy papucs a fián, amikor meglepte, Holder úr?

- Nem, semmi. Csak nadrág és ing volt rajta.

- Köszönöm. Kutatásunkban a szerencse nagy mértékben kedvezett nekünk, s csak a mi hibánk lenne, ha nem sikerülne az ügyet felderítenünk. Ha megengedi, Holder úr, most már csak odakinn folytatom majd kutatásaimat.

Kifejezett óhajlásának megfelelően magára hagytuk, mert elmagyarázta, hogy feladatát minden felesleges lábnyom csak megnehezítené. Egy órát, talán még többet töltött el odakinn, majd visszatért és cipőjét vastagon borította a hó, arca pedig éppoly kifürkészhetetlen maradt, mint máskor.

- Azt hiszem, mindent láttam, ami látnivaló volt, Holder úr, és most nem tehetek önnek jobbat, minthogy hazatérek.

- De hát a kövek, Holmes úr, hol vannak?

- Azt nem tudom még megmondani.

A bankár a kezeit tördelte, s kétségbeesetten kiabált:

- Sohasem látom őket többé! És a fiam? Remélhetek?

- Meggyőződése sem változott. Ha holnap délelőtt 9 és 10 óra között Baker streeti lakásomon felkeresne, akkor erre nézve is megoldással szolgálok, már amennyire tőlem telik. Viszont feltételezem, hogy ön korlátlan felhatalmazást ad arra, hogy ön helyett cselekedjem, bármilyen költséggel is jár, ha én azt szükségesnek vélem.

- Egész vagyonomat adnám érte, ha újra birtokomba kerülnének a kövek.

- Nagyon helyes. Közben is tovább nyomozok az ügyben. Viszontlátásra. Lehet, hogy az este még egyszer ki kell majd jönnöm ide.

Noha végső következtetéseiről halvány fogalmam sem volt, mindazonáltal annyit tisztán láttam, hogy barátom már megalkotta az esetről való véleményét. Hazautaztunkban többször is megkísértem, hogy megtudjam ezt tőle, ám ő észrevétlenül mindig másra terelte a beszél-

getést, míg szándékomról végül is lemondtam. Három óra előtt már ismét odahaza voltunk. Ő a szobájába sietett, s néhány perc múlva közönséges házalónak öltözve jelent meg. Felgyúrt gallérjával, poros, világos színű rongyaiban, vörös nyakkendőjével és félretaposott csizmájában igazán tökéletes típusát adta az emberek e rétegének.

- Azt hiszem, így jó lesz - mondta, miközben a kandalló fölött függő tükörbe pillantott.

- Csak azt szerettem volna, ha elkísérhetne, Watson, de félek, ez nem lenne előnyös. Akár helyes nyomon járok, akár lidércfényt kergetek csupán, mindenesetre rövidesen tudni fogom, hányadán vagyok. Remélem, néhány óra múlva újra itt leszek.

Egy darab száraz kenyeret vágott még zsebre, azzal útra kelt.

Éppen elkészültem teámmal, mikor újra betoppant. Láthatólag kitűnő kedvében volt; kezében egy pár régi cipőt forgatott, melyet hamarosan sutba dobott, hogy aztán egy csésze teát töltsön magának.

- Erre jártamban egy pillanatra feljöttem. De már tovább sietek.

- Hová?

- Ó, a város másik végére. Talán meglehetősen sokáig maradok ott. Ne várjon rám, ha netalán későn jönnek haza.

- Hogyan alakul a dolog?

- No, csak, csak... Nem panaszkodhatom. Azóta már kinn voltam Streathamben, de anélkül, hogy a házbellekkel beszéltem volna. Igen kedves kis eset, melyet sokért nem adnék. De nem szabad eltrécselnem az időt, és e silány rongyokból újra tisztességes öltözékembe kell bújnom.

Egész lénye arra vallott, hogy sokkal több oka van elégedettnek lenni, mint amennyi nyilatkozatából kiderült. Szeme megvillant, sőt sápadt arcán a pírnak nyoma is megjelent. Gyorsan felfutott, s néhány perc múlva a kapu becsapásából tudtam meg, hogy már újra tovább úzi azt a célt, mely éleselméjűségére oly ellenállhatatlan vonzóerőt gyakorolt. Éjfélig vártam rá, de mert addig nem tért vissza, szobámba vonultam. Nem volt valami ritkaság, hogy egész napokon és éjszakákon át sem tért haza olyankor, mikor valami nyomot követett, így késése nem volt meglepő.

Nem tudom, mikor jött haza, de mikor reggelizni akartam, ő már frissen és vidáman ült otthon, egy csésze kávéval tartva egyik kezében, újságot a másikban.

- Megbocsájtja, hogy nem vártam önre, Watson - kiáltotta -, de hiszen tudja, hogy megbízónk meglehetősen korán meglátogat ma bennünket.

- Azt hiszem, csengettek - mondtam. - Éppen kilenc óra múlt, cseppet se csodálnám, ha ő volna.

Valóban új ismerősünk volt, a bankár. Egészen megrendített a változás, amelyen keresztül ment; teli, széles arca most megnyúlt és beesett; haja pedig egy gyenge árnyalattal fehérebbnek tetszett. Elcsigázottsága, közönyössége még szomorúbb benyomást gyakorolt, mint tegnapi izgatottsága. Nehézkesen ereszkedett a karosszékre, melyet eléje gördítettem.

- Nem tudom, mivel érdemeltem meg ezt a súlyos megpróbáltatást - kezdte. - Még két nappal ezelőtt boldog és vagyonos ember voltam, a legcsekélyebb gond is messze elkerült, s most magányos, becstelen öregkor felé haladok. Egyik csapás követi a másikat. Mary unokahúgom is elhagyott.

- Elhagyta önt?

- Igen. Ma reggel az ágya érintetlen, szobája üres volt, s az ebédlőasztalon egy általa írt, nekem szóló levél feküdt. Tegnap este - szomorúan, de rosszakarat nélkül azt mondtam neki, hogy valószínűleg minden jobbra fordult volna, ha fiannak adja a kezét. Talán meggondolatlanság volt tőlem, hogy ezt a nyilatkozatot tettem. Levelében céloz is erre.

„Kedves bácsim - írja -, belátom, hogy megsomorítottalak, és hogy ez a rettenetes félreértés talán sohasem következik be, ha másképpen cselekedtem volna. Ezzel az érzéssel a szívemben soha többé sem lehetek boldog a házában, és belátom, hogy téged örökre el kell hagynom. Ne aggódj jövőm miatt; erről gondoskodtam, de mindenekelőtt ne kutass utánam, mert ez hiábavaló fáradság, s nekem csak káromra volna. Életben, halálban, maradok Maryd.”

- Mit jelent ez a levél, Holmes úr? Talán öngyilkosságra céloz?

- Nem, nem. Szó sincs róla. Ez a megoldás még talán a legjobb. Azt hiszem, Holder úr, hogy bánatának végére jutott.

- Ó! Komolyan mondja ezt? Hallott valamit, Holmes úr, megtudott valamit? Hol vannak a drágakövek?

- Ezer font darabjéért túlságosan magas ár lenne?

- A tízszeresét adom érte.

- Ennyire már nincs szükségem. Háromezer font elég lesz. Persze azért még egy kis jutalmat is kell emellett adnunk. A csekk-könyve magánál van? Itt a toll. Állítsa ki inkább négyezer fontra.

A bankár egészen elhült képpel állította ki a csekket. Most Holmes az íróasztalához lépett, amelyből egy kis háromszögletű, három kövel kirakott aranytárgyat vett elő, és azt az asztalra dobta.

Örömkialtással kapott utána a bankár.

- Megszerezte! - dadogta. - Meg vagyok mentve, meg vagyok mentve!

Örömeinek kitörése most éppoly szenvedélyes volt, mint előzőleg bánata. A visszaszerzett köveket keblére szorította.

- Még egy adósságát kell törlesztenie, Holder úr - jegyezte meg komolyan Holmes.

- Még egy adósságot? - nyúlt a toll után. - Mondja csak az összeget, és én megfizetem.

- Nem. E tartozása már nem rám vonatkozik. A fiának tartozik alázatos bocsánatkéréssel, ennek a nemes szívű ifjúnak, aki ebben az ügyben oly derekasan viselkedett, hogy fiamra, ha valaha lesz, csak büszkeséggel tekintenek, ha hasonló ügyben ugyanígy járt volna el.

- Hát nem Arthur a tolvaj?

- Nem, amint már tegnap mondtam, s amit ma csak megismételhetek.

- Biztosan tudja? Akkor siessünk hozzá, mondjuk meg neki, hogy az igazság kiderült.

- Most már ő is tudja. Az ügy felderítésének céljából követett eljárásom ürügye alatt felkerestem. Mivel nem akart a történet elmondásába bocsátkozni, azért én beszéltem el neki. Most már nem tagadhatta, hogy felfedeztem az igazságot, és ehhez még hozzátette azt a néhány részletet, mely eddig nem állt tisztán előttem. Az újdonság, melyet ön ma hírül hozott, különben meg fogja oldani a nyelvét.

- De hát micsoda megfoghatatlan rejtély ez, mondja meg, az istenért!

- Éppen ezt akarom, és el fogom mondani azt is, milyen lépéseket tettem, hogy a megfejtéséhez jussak. És mindenekelőtt engedje meg, hogy közöljem önnel azt, amit kimondanom és önnek hallania a legfájdalmasabb: az ön Mary unokahúga Sir George Burnwellel együtt követték el a rablást. Most együtt menekülnek.

- Az én Marym! Lehetetlen!

- Sajnos, több mint lehetséges, bizony. Sem ön, sem pedig a fia nem ismerték ennek az embernek valódi jellemét akkor, amikor szívesen fogadták családjuk körében. Anglia legveszedelmesebb embereinek egyike; elzüllött játékos, tökéletesen cinikus gazfickó, szív és lelkiismeret nélkül való ember. Az ön unokahúgának fogalma sem volt arról, hogy ilyen emberek is vannak a világon. Amikor elstutogta szerelmi vallomásait, mint ahogyan azt már száz másnak tette, akkor a lánynak hízelgett az, hogy ő az egyedüli, aki a Sir Burnwell szívét megindította. Tudja az ördög, hogyan fogott hozzá, de odáig vitte, hogy a lány végül akaratlan eszköz lett a kezében, és minden este találkoztak.

- Nem hiszem, nem hiszem! - kiáltotta elszürkült arccal a bankár.

- Nos, akkor hát elmondom, mi történt a házában az utolsó előtti éjjelen. Mikor az unokahúga azt hitte, hogy ön már visszavonult a szobájába, akkor leosont, és azon az ablakon keresztül beszélgetett a kedvesével, mely az istállóhoz vezető ösvényre nyílik. A férfi oly sokáig állt ott, hogy lábnyomai mélyen nyomódtak a hóba. A nő az ékszerről beszélt. Ez a hír lángra lobbantotta Sir Burnwellben az arany utáni aljas vágyát, és kedvesét is megnyerte a terve számára. Nem kétlem, hogy Mary ragaszkodott önhöz, de vannak nők, akik a kedvesükhöz való ragaszkodáson kívül egyebet nem ismernek, s ő valószínűleg ezekhez tartozott. A férfi még alig adta meg a nőnek a szükséges utasítást, mikor Mary megpillantotta őt, amint lejött a lépcsőn, amire sebtiben becsukta az ablakot, és a szolgálólányról való históriát adta elő, aki falábú kedveséhez szökött ki a házból, ami különben tökéletesen igaz is.

Fia az önnel való beszélgetés után lefeküdt, de a gond, melyet a klubbeli adóssága okozott neki, nem engedte aludni. Az éjszaka folyamán hallotta, amint valaki halk léptekkel surran el az ajtaja előtt. Felkelt, hogy kinézzen, s ekkor legnagyobb meglepetésére unokahúgát pillantotta meg, aki lopakodva haladt végig a folyosón, majd pedig eltűnt az öltözőszobában. Szinte dermedten a bámulattól, az ifjú néhány ruhadarabot kapott magára, és azután ott a sötétben várta, leste ennek a különös történetnek további fejleményét. Mikor aztán kilopózott a szobából a nő, akkor a fiú a folyosólámpa fénye mellett meglátta kezében az ékszert; a nő leszaladt a lépcsőn, ő pedig az ijedségtől remegve bújt ajtajának függönye mögé, hogy onnan láthassa, mi történik. Láta, hogyan nyitja ki a nő halkán az ablakot, és hogy valakinek átnyújtja a sötétben az ékszert, azután pedig megint becsukja az ablakot, hogy minél gyorsabban szökhessen vissza szobájába, miközben útja a fiatalember búvóhelyének közvetlen közelében vezetett el.

Addig, míg a nő is odalenn volt, a fia nem tehetett semmit, ami a leányt, akit szeretett, a leg-rútábbul ne leplezte volna le. Ám mihelyt unokahúga eltűnt, világosan látta, milyen csapás származhat ebből a dologból önre nézve, s hogy milyen végtelenül fontos, hogy az ügy újra rendbe jöjjön. Úgy amint volt, mezítláb, lefutott, kinyitotta az ablakot, azon keresztül kiugrott a hóba, és végigszaladt a kis ösvényen, amelyen a holdfényben valami sötét alakot pillantott meg. Sir George volt az, aki éppen menekülni próbált, de utolérte, birokra keltek, miközben az ékszert egyik végéről a fia, másik végéről az ellenfele rángatták. Aztán egyet pattant; a fia látta, hogy az ékszer a kezében maradt, mire hazasietett, újra becsukta az ablakot, felment az öltözőszobába, és csak itt vette észre, hogy a dulakodásban az ékszer elhajlott; éppen visszaigyekezett hajlítani, amikor ön megjelent a színen.

- Lehetséges ez? - dadogta a bankár.

- Ön azonban felingerelte, hiszen éppen olyan pillanatban vágott a szemébe mindenféle szitkot, mikor annak tudatában volt, hogy az ön legfőbb köszönetére szerzett jussot. Az igazságot nem fedhette fel, hacsak el nem árul egy nőt, aki pedig nem érdemelte meg, hogy megkímélje. Mindazonáltal a leglovagiasabb álláspontra helyezkedett, és megőrizte a titkát.

- Tehát ezért ijedt meg és ájult el Mary az ékszer megpillantásakor - kiáltotta Holder úr. - Ó, istenem, mily vak voltam! És Arthur azért kérte, hogy öt percre hadd járhassa körül a házat! A derék fiú arról akart meggyőződni, nem maradt-e a hiányzó darab a küzdőtéren! Mily kegyetlen voltam! Mennyire félreismertem!

- Mihelyt megérkeztem, gondosan körüljártam az egész házat, hogy olyan nyomokra bukkanjak a hóban, melyek értékesek lehetnek. Tudtam, hogy előző este óta nem esett hó, s hogy időközben elég hideg volt ahhoz, hogy a belenyomódott lábnyom ott maradjon. Először a cselédség útján haladtam végig. Ám minden úgy össze volt taposva, hogy nem lehetett megkülönböztetni semmit. Csak éppen a konyhaajtón túl állhatott egy nő és egy férfi, s az utóbbi, amint egyik lábának kerek nyomaiból láthattam, falábat hord. Sőt az is felismerhető volt, hogy megzavarták őket, mert a nő sebesen futott vissza az ajtóhoz, amint azt az a könnyedebb nyom bizonyítja, melyet a lábujj a sarokkal ellentétben hátrahagyott, míg ellenben a faláb még várt egy ideig, és csak azután távozott. Mindjárt gondoltam, hogy a szolgálólány és kedvese, kikről ön beszélt nekem, voltak itt, és kutatásom ezt a feltevést igazolta is. A kertben jártamkor számos, szabálytalan, keresztül-kasul futó lábnyomra akadtam, melyet a rendőrség embereinek tulajdonítottam. De mikor az istálló felé vezető ösvényre léptem, itt hosszú, bonyolult és a hóba rótt történet tárult szemem elé.

Férficsizma nyoma húzódott kettős sorban az út hosszán, továbbá egy másik kettős sor, amely - mint örömmel láttam - mezítlábas férfinak volt a lába nyoma. Az ön előadása alapján meg voltam győződve róla, hogy ez utóbbi csak az ön fia lehetett. Az első lassan fel- alá sétált, holott a másik sebesen futott, és mert lépte néhány helyen az első lépteibe illeszkedett, azért nyilvánvalóvá lett, hogy ez futott a *másik után*. További kutatásom nyomán azt találtam, hogy a lábnyomok a folyosó végén levő ablakig vezetnek, hol a csizmás egyén oly hosszú ideig álldogált, hogy helyén tökéletesen fel volt taposva a hó. Majd ellenkező irányban követtem száz rőfnyire, mintegy az ösvény végéig a nyomokat. Megtaláltam a helyet, ahol a csizmás megfordult; itt a hó fel volt túrva, mintha küzdelem folyt volna, s ezt a feltevést néhány, a hóban látható vércsepp igazolta is. A csizmás alak azután hamar végigfutott az utcán, és egy második vérnyom arra vallott, hogy ő volt az, aki megsebesült. Kinn a nyílt utcán már nem követhettem a nyomot, mert a gyalogutat időközben felseperték.

A házba visszatérve, mint emlékszik, nagyítóüveggel vizsgáltam meg a folyosó ablakának párkányzatát, ablakkeretét, s így azonnal felismertem, hogy azon valaki bemászott. Ezenkívül nedves lábak környomait vettem észre, amely a behatolás folytán maradt ott. Lassanként most már képet alkothattam magamnak az eseményekről. Az ablak alatt várt egy ember addig, míg valaki kihozta neki a köveket. Fia, aki a tettet szemmel kísérte, üldözőbe vette a tolvajt; birkózás közben az ékszer rángatták, mely a kettős erőfeszítés folytán sérült meg, mert egymagában egyik sem tudta volna elhajlítani. Fia magával vitte ugyan diadala zsákmányát, ámde egy darabja ellenfelének kezében maradt. Ezzel tehát már tisztában voltam. A kérdés már most az maradt, vajon ki volt az utóbbi, és ki volt az, aki az ékszer lehozta számára?

Régi alapelvem: ha a lehetetlenséget egyszer kizártuk, akkor, ha még oly valószínűtlennek tetszik is, annak, ami megmaradt, a valóságot kell tartalmaznia. Azt tudtam, hogy ön nem hozta le az ékszer, és így csupán unokahúga meg a szolgálólány maradt hátra. Ám ha a

cselédlányok egyike lett volna, akkor miért tűrte volna el helyette az ön fia a vádat? Erre nem volt elfogadható ok. Minthogy pedig unokahúgát szerette, ez a körülmény megmagyarázta abbéli törekvését, hogy titkát annál is inkább megóvja, mert ez a titok a lányra nézve igen kellemetlen volt. Amikor pedig fontolóra vettem, hogy ön az unokahúgát ugyan annál az ablaknál pillantotta meg, s hogy a lány, amikor az ékszerrel újra meglátta, elájult, akkor feltevésem bizonyossággá vált.

S vajon ki lehetett az, akivel egy gyékényen árult? Kétségkívül a kedvese, mert ugyan ki más lehetett volna képes legyőzni azt a szeretetet és hálát, melyet húgának az ön személye iránt éreznie kellett? Azt tudtam, hogy csak ritkán mentek el hazulról, és hogy ismeretségük köre is igen szűk. Ez úgyszólván Sir George Burnwellre szorítkozott. Azt már korábban megtudtam róla, hogy asszonyok dolgában rosszhírű férfi. Csak tőle származhattak a csizmanyomok, és a hiányzó kövek is csak az ő birtokában lehettek. Bár tudta, hogy Arthur felfedte a titkot, mégis abban a reményben ringatózhatott, hogy más nem fog rájönni, mert hiszen a fiatalember egy szót sem mondhatna, családja jó hírének bemocskolása nélkül.

Most pedig már minden fáradtság nélkül elgondolhatja, milyen lépéseket tettem ezután. Házalónak öltözködve elmentem Sir George lakásába, itt inasától, kivel ismeretséget kötöttem, megtudtam, hogy ura az előző estén a fején megsebesült, és végül hat shillingnyi kiadás árán teljesen megállapíthattam az igazságot, amennyiben egy már elnyűtt pár cipőt vettem tőle. Ezt a pár cipőt magammal vittem Streathambe, ahol meggyőződtem róla, hogy tökéletesen beleillik a lányomokba.

- Láttam is valami tépett ruhájú csavargót tegnap a házam körül - vetette közbe Holder úr.

- No igen. Én voltam az. És most, hogy emberem felől bizonyos voltam, itthon ruhát váltottam. Még csak egy kényes feladat vár rám; beláttam, hogy a feltűnést elkerülendő, nem szabad a dolgot törvényes eljárás alá vetnünk; azonkívül azt is tudtam: az olyan konok gazember hamar átlátná, hogy az ügyben kezünk meg van kötve. Ezért hát felkerestem Sir Burnwellt. Természetesen először mindent tagadott. De amikor a történetek minden mozzanatát feltártam előtte, erőszakhoz akart folyamodni. Tudtam, kivel van dolgom, és azért még mielőtt ütésre emelhetne volna a karját, pisztolyt szegeztem a homlokának. Most azután észre tért. Elmondtam neki, hogy hajlandóak vagyunk a köveket darabonként ezer fontért visszavásárolni. Ez a nyilatkozat csalta ki ajkáról a sajnálkozás első jeleit: „Menjen a pokolba - szolt -, mind a három hatszáz fontért vesztegettem el.” Miután megígértem, hogy az ügyben mindenféle feljelentéstől elállunk, csakhamar rábírtam, hogy a kövek vásárlójának címét megmondja. Azonnal odasiettem, és így hosszas alkudozás után végre megkaptam a drágaköveket darabonként ezer fontért. Akkor még benéztem a fiához, közöltem vele, hogy minden rendben van, és végre hajnali két órakor a mindenképpen nehéznek mondható napi munka után, nyugalomra tértem.

- Olyan napi munka elvégzésének tudatában, amellyel a hazát igen kínos botránytól kímélte meg - mondta a bankár felemelkedve. - Nem találok szavakat, melyek hálámat méltón kifejeznék, de szolgálata nem marad jutalom nélkül. Éleselméjűsége igazán túlhaladja mindazt, amiről hasonló ügyekben valaha is hallottam. Most pedig fiamhoz kell sietnem, hogy bocsánatot kérjek tőle igazságtalanságomért. Ami szegény Maryt illeti, a rá vonatkozó híradása végtelenül megrendít. Amde azt, hogy most hol lehet, talán még az ön éleselméjűsége sem tárhatja fel előttem.

- Azt hiszem - felelte Holmes - bátran állíthatjuk, hogy ugyanott van, ahol Sir George Burnwell. És nem kevésbé bizonyos, hogy minden bűnért rövid időn belül az érdemelt mértéken felül fog megbűnhődni!

A hampshire-i nyaraló

- Aki a művészetet magáért a művészetért szereti - kezdte egyszer Sherlock Holmes, letéve a *Telegraph* hirdetési mellékletét -, annak néha a legcsekélyebb és legjelentéktelenebb részletekben telik a legnagyobb kedve. Mint örömmel látom, kedves Watson, bizonyos pontig ön is elsajátította ezt az igazságot. Mert hiszen az eseteinkről szóló rövid tudósításokban, melyeket feljegyezni, és - már megmondom - alkalom adtán kicifrázni volt szíves, nem annyira azokat a *cause célèbre*-eket és szenzációs bűnpereket állította előtérbe, melyekben szerepem volt, mint inkább azokat az apró eseteket, melyek - ha akár mindennapi módon is - de mégis gyakran nyújtottak nekem alkalmat arra a szigorú és logikus okoskodásra és következtetésre, amely tulajdonképpen specialitásom.

- És mégis - feleltem -, magam se menthetem fel magamat a szenzációhajhászás vádjá alól, mellyel közléseimet már illették is.

- Talán azt a hibát követte el - fűzte tovább Holmes a szót - miközben egy a kemencében izzó széndarabkával rágyújtott hosszú, meggyfászárú pipájára, mely csak olyankor váltotta fel az agyagpipát, mikor Holmes ingerlékeny hangulatban volt -, talán azt a hibát követte el, hogy minél több színt és életet igyekezett eseteinkbe belevinni, ahelyett, hogy az okokból az okozatokra való szigorúan logikus következtetések kiemelésére szorítkozott volna, amely pedig valójában az egyetlen figyelemreméltó a mi dolgainkban.

- Azt hiszem, mindig kellőképpen méltattam - feleltem kissé hűvösen, mert kellemetlenül érintett ez az önzés, mely, mint már gyakran meggyőződhettem róla, jellemző vonása volt barátom sajátságos jellemének.

- Nem, ez nem önzés, se nem önhittség részéről - jegyezte meg, szokása szerint nem is arra válaszolva, amit mondtam, mint inkább arra, amit gondoltam. - Ha művészetemmel szemben teljes igazságot kívánok, azért teszem, mert azt valami személytelennek tekintem, valami fölöttem állónak. Büntett naponta fordul elő, ám a szigorúan következetes gondolkozás ritka. Ezért kellett volna több figyelmet fordítania az utóbbira, mint az előbbire. Oktató előadások helyett közönséges mesekönyv került ki a keze alól.

Hideg reggel volt, tavasz elején, és mi teázás után Baker streeti régi szobánkban vidáman lobogó láng mellett üldögéltünk. Sűrű köd ereszkedett alá a komor házsorok között, és a szomszédos ablakok a nehéz, sárga páráregeken keresztül sötét és formátlan foltoknak tetszettek. Reggelink után még nem takarítottak el, és égő lámpánk vakító fényt vetett a fehér asztalterítőre, a csillogó porcelánra és ezüstneműre. Holmes egész reggel igen hallgatag volt, és szakadatlanul egész tömeg újságnak hirdetési rovatába merült. Végre felhagyott böngészésével, s elfoglaltságából nem éppen a legrózsásabb hangulatban tért magához, hogy írói tévedéseimről tartson előadást.

- Szenzációhajhászt - folytatta hosszabb szünet után, mialatt a kemencébe bámult, és pipájából szakadatlanul fűjta a füstfellegeket -, alig vethetnek szemére, mert hiszen a figyelmére méltatott történetek javarésze nem is forog szigorúbb értelemben vett büntett körül. Sőt talán inkább abbéli törekvésében, hogy a szenzációt kikerülje, köznapivá lett.

- Ez igaz lehet, ha csak egyik-másik esetünk kiindulási pontját nézzük, de a módszer, melyet az ügy tárgyalása megkívánt, esetről-esetre határozottan sajátságos és érdekes volt; ehhez ragaszkodom.

- Eh mit, kedves barátom, mit törődik a közönség, a nagy és felületes közönség a szigorúan logikus következtetések és bevezetések finom árnyalataival! Ámbár igazában, nem is érhet gáncs azért, mert elbeszélései banálisakká válnak; a *nagy eseteknek* már elmúlt az ideje. Az emberiség vagy legalább a gonosztevők világa, minden vakmerőségnek és eredetiségnek híján van. A magam szerény praxisa is, úgy látszik, a legjobb úton van, hogy elveszett tárgyakat felkutató irodává és iskolás lányok információs helyévé süllyedjék. Ámbár rosszabbra most már aligha fordulhat a dolog. Ez a levél, melyet ma délelőtt kaptam, valószínűleg a mélypontot jelzi. Itt van, olvassa. - E szavakkal össze-vissza gyúrt levelet vetett elém.

A levél, mely Montague Placeról, az előző estéről volt keltezve, így hangzott:

„Tisztelt Holmes Úr!

Kétségem van az iránt, vajon elfogadjak-e egy nekem felajánlott nevelőnői állást, és igen szeretnék ebben a dologban az ön tanácsával élni. Ezért, ha nem zavarom, holnap délelőtt fél tizenegykor a lakásán felkeresem. Alázatos híve:

Violet Hunter”

- Ismeri a levél íróját? - kérdeztem.

- Nem.

- Pont fél tizenegy van.

- Igen, és biztosra veszem, hogy a csengetését hallom.

- A dolog érdekesebb lehet, mint gondolja. Hiszen emlékszik még a kék karbunkulus történetére, mely kezdetben a körülmények bohózszerű láncolatának látszott, s mely utóbb fontos bűnesetté fejlődött. Lehet, hogy most is így lesz!

- Nos, reméljük! De nem is kell sokáig töprengenünk rajta, mert ha nem csalódom, a levél írója már itt is van.

Még nem fejezte be mondatát, mikor kinyílt az ajtó, és egy fiatal nő lépett be. Egyszerűen, de csinosan öltözködött, szeplős arca üde és értelmes volt, határozott fellépése pedig elárulta, hogy eddig a maga erejére utaltan vágta magát keresztül az életem.

- Ne vegye rossz néven, hogy terhelem - kezdte, mikor barátom felkelt, hogy üdvözlje -, de szerfelett különös dolog esett meg velem, és mert se szüleim, se egyéb hozzám tartozó nincs, kikhez tanácsért fordulhatnék, arra gondoltam, talán ön lesz szíves megmondani, mit tegyek.

- Hunter kisasszony, kérem foglaljon helyet. Minden tekintetben örömmel állok szolgálatára.

Tisztán láttam, hogy Holmest új kliensének magatartása is, beszédmodora is kellemesen érintette. Fürkészve jártatta rajta tekintetét, majd ujjai hegyét egymáshoz illesztve, szemét lehunyva ült le, hogy meghallgassa Hunter kisasszony történetét.

- Öt évig egyfolytában - kezdte -, nevelőnő voltam Spence Munro ezredes családjánál. Ámde az ezredes két hónappal ezelőtt Halifaxban, Új-Skóciában kapott valami állást, és gyermekeivel odaköltözött; én hát elveszítettem az állásomat. Hosszabb ideig az újságok hirdetései útján kerestem helyet, de eredménytelenül. Végül is elfogyott az a szerény összeg, melyet eddig megtakarítottam, és már-már nem tudtam, mihez kezdjek. A Westaway-féle ismert állásközvetítőnél a Westenden, hetenként meg szoktam kérdezni, nem kínálkozik-e valami megfelelő állás. Mikor múlt héten a cég tulajdonosnője, Stoper kisasszony dolgozószobájába hívatott, egy úrral találkoztam ott, aki mellette ült. Szokatlanul kövér ember volt; hatalmas álla többszörös tokát eresztett. Vonásai egész barátságosak voltak, orrán csiptetőt viselt, melyen keresztül a belépő ifjú hölgyeket alaposan végigmustrálta.

Beléptemkor valósággal felpattant a székéről, és mohón fordult oda Stoper kisasszonyhoz.

- Ő lesz az igazi, jobbat keresve se lennék - mondta. - Pompás! Pompás!

Mintha megigéztem volna, úgy dörzsölte kezeit örömeiben. A meglepedettség úgy lerítt róla, hogy öröm volt ránézni.

- A kisasszony állást keres? - szólított meg.

- Igen, uram.

- Nevelőnő óhajt lenni?

- Igen.

- És milyenek a fizetési igényei?

- Munro ezredesnél, ahol legutóbb voltam, havonként négy fontot kaptam.

- Óh, hóhó! Hiszen ez nem is fizetés! - kiáltotta, miközben húsos kezével úgy hadonászott a levegőben, mintha igen-igen izgatott volna. - Hogyan kínálhattak ily kiváló tulajdonságokkal és képességekkel rendelkező hölgynek ily szánalmas összeget!

- De képességeim talán nem oly jelentékenyek, mint ön gondolja - jegyeztem meg. - Beszélék kissé franciául, egy kevésbé németül, értek a zenéhez, rajzolok...

- Ej, mit! - szólott ő -, egy sem fontos. A fő az előkelő megjelenés, az úri viselkedés, ezen fordul meg minden. E nélkül kegyed sem volna alkalmas olyan gyermek nevelésére, akinek az ország történetében valamikor talán fontos szerep jut. De most erről van szó, s ezért kérdem, hogyan tételezhette fel tisztességes ember, hogy ön száz fontnál kisebb fizetéssel megelégszik! Fizetése nálam ennél az összegnél kezdődne.

Képzelteti Holmes úr, hogy szorult helyzetemben ez az ajánlat olyan csábító volt, hogy alig hihettem benne. Az az úr azonban valószínűleg észrevette arcom kételkedő kifejezését, mert tárcájából egy bankjegyet vett elő.

- Azonkívül szokásom - folytatta, miközben olyan szíves mosoly jelent meg arcán, hogy két apró szeme csupán két ragyogó vonalként villogott ki a körötte képződő barázdák közül -, hogy a fiatal hölgyeknek fizetésük felét előre folyósítom, nehogy az útiköltség vagy a ruházatukkal járó kiadásaik túlságosan nehezükre essenek.

Amennyire emlékezni tudok, soha életemben még nem tapasztaltam ilyen nagy szívességet. De noha már adósságaim is voltak, s ezért az előleg igen kapóra jött, mindamelllett az egész alku olyan különösnek látszott, hogy mielőtt lekötöm magamat, kimerítőbb értesüléseket akartam szerezni a dolgról.

- Szabad tudnom, hol lakik? - kérdeztem tőle.

- Hampshire-ben, a Copper-Beeches pompás kis birtokán, öt órányira Winchestertől. Kellemebb vidéket, kedvesebb hajlékot elképzelni sem lehet, kedves kisasszony.

- És mi lesz a dolgom? Erről is szeretnék hallani egyet-mást.

- Egyetlen fiam van, egy éppen hatesztendős édes kis kölyök. Ó, ha láthatná, amint papucsával agyonveri a sváb- és egyéb bogarakat! Csitt! Csatt! és abban a pillanatban már végük. - Azután újra hátradőlt a székében, újra kacagott, de most már úgy, hogy szemei teljesen eltűntek.

Elhültem ugyan, mikor a gyermek sajtóságos időtöltéséről hallottam, de mivel az apja oly jóízűt kacagott rajta, azt hittem, talán csak tréfál.

- Egyetlen kötelességem az lenne tehát, hogy ezt a gyermeket gondozzam.

- Nem, nem, ez nem minden - szólt. - Ezenkívül még - amit bizonyára természetesnek is talál -, a feleségem egy s más apró kívánságainak is engedelmeskednie kell. Magától értetődik persze, hogy azok olyanok, hogy teljesítésük egy művelt hölgynek nem derogálhat. Ez ellen csak nincs kifogása?

- Örülök majd, ha a ház körül hasznossá tehetem magamat.

- Például ami a ruházkodást illeti. Tudja, mi csodálatos emberek vagyunk, csodálatosak, de jó emberek. Ha például arra kérnék, hogy egyszer-kétszer a mi ruhatárunkból való ruhát vegyen föl, ugye nem lenne kifogása e csekély kívánság ellen?

- Nem - válaszoltam meglehetősen elbámulva ezen az ötleten.

- Vagy hogy ide vagy amoda üljön, ezen sem ütközne meg, ugye?

- Dehogy.

- Vagy hogy egészen rövidre vágassa a haját, mielőtt nálunk elfoglalja az állását?

Alig hittem a fülemnek. Mint talán észreveszi, Holmes úr, hajam meglehetősen sűrű és emellett egészen sajtós gesztenyebarna színe van, ami már művészeknek is feltűnt. Azért eszem ágában sem volt, hogy csak úgy odadobjam az ollónak.

- Sajnálom, de ez lehetetlen - feleltem. Az az úr pedig feszült várakozással szegezte rám apró szemét, és láttam, hogy arca elborult válaszom nyomán.

- Én is sajnálom, de ez a feltétel fölülte lényeges - mondta. - Feleségemnek egy kis hóbortja ez, de hát az asszonyi hóbortokra, tudja, kisasszony, tekintettel kell lenni. Hát igazán nem akarja levágtatni a haját?

- Nem, erre valóban lehetetlen elszánnom magamat - feleltem szilárdan.

- Akkor sajnos, le kell mondanom a kegyed szerződtetéséről. Kár, mert egyébként ön igazán kedvemre való lett volna. Ilyen körülmények között, Stoper kisasszony, szeretnék még néhányat látni az ön ifjú hölgyei közül.

Stoper kisasszony, aki értette a módját annak, hogyan foglalkozzék egész idő alatt az irományaival, anélkül, hogy kettőnk egyikéhez csak egy szót is intézne, most barátságtalan tekintetet vetett felém, melyet nem magyarázhattam másként, csak úgy, hogy visszautasító válaszom folytán jókora közvetítői díjtól esett el.

- Kívánja, hogy tovább is előjegyzésben tartsam? - kérdezte tőlem.

- Kérem, Stoper kisasszony.

- Alig van ennek értelme, ha maga a legkitűnőbb ajánlatokat ilyen módon utasítja el. Nem várhatja tőlünk, hogy ezek után nagy fáradságot fejtünk ki, hogy önnek még egy kitűnő alkalmat szerezzünk. Jó napot, Hunter kisasszony. - Azután jelt adott az ajtónállónak, kíséren ki.

Nos, Holmes úr, mikor hazaérve otthon nem találtam egyebet, mint meglehetősen üres éléskamrámat és az asztalon fekvő két-három kifizetetlen számlát, mégis feltettem magamnak a kérdést, nem volt-e balgaság, amit elkövettem. Végül is, ha ezeknek az embereknek különcödő kedvük is van, és fura dolgokat követelnek az embertől, de kellően meg is fizetnek érte. Angliában csak kevés nevelőnő keres évenként 100 fontot. Meg aztán mi hasznát veszem a hajamnak? Sokan vannak, akiknek jobban áll a kurtára nyírott haj; talán én is ezek közé tartozom. Másnap már nagyon hajlottam arra, hogy hibát követtem el, harmadnap pedig már

szilárdan meg voltam győződve róla. Már majdnem annyira erőt vettem büszkeségemen, hogy újra kérdezősködni akartam az irodában, vajon betöltetlen-e még az az állás, mikor attól az úrtól a következő levelet kaptam. Felolvasom.

The Cooper Beeches, Winchester mellett.

Mélyen tisztelt kisasszony!

Mrs. Stoper volt szíves az ön címét megírni; azért írok most önnek, hogy megtudjam, megfontolta-e még egyszer elhatározását? Feleségem nagyon kívánná, hogy ön belépjen hozzánk, és egészen elragadta az a leírás, melyet önről adtam. Hajlandók vagyunk negyedévenként 30 fontot, évente tehát 120 fontot fizetni, hogy kárpótoljuk minden kellemetlenségért, mely bogarainkból önre hárulhat. Alapjában véve ezek nem is veszedelmesek. Feleségem nagyon kedveli a bleu électrique bizonyos árnyalatát, és ezért azt kívánja, hogy reggelenként ön ilyen színű ruhát viseljen. Mindazonáltal nem kell ilyet rendelnie, mert van a birtokomban egy, melyet ez idő szerint Philadelphióban tartózkodó lányom hordott, és amely valószínűleg teljesen illeni fog önre. Ama különös kívánságaink, melyek időnkénti helyválttatására és időtöltésére vonatkoznak, nem okoznának önnek semmiféle kellemetlenséget. Ami a haját illeti, ezért kétségtelenül és annál inkább is kár, mert szépsége rövid találkozásunk folyamán nekem is feltűnt. Ám sajnós, ehhez a feltételhez visszavonhatatlanul ragaszkodnom kell és remélem, hogy magasabb fizetésben ezért kárpótlást talál. A gyermek körüli feladata igen könnyű. Kísérelje meg tehát; én Winchesterben kocsival fogom várni. Tudassa velem, melyik vonattal érkezik.

*Üdvözli
Jephro Rucastle*

Íme, így hangzik a levél, és én rászántam magamat, hogy az ajánlatot elfogadom. Mégis, mielőtt a döntő lépést megtenném, szeretném, ha véleményyt mondana a dolgról.

- Minthogy ön már határozott, Miss Hunter kisasszony, a kérdés már el van döntve - vélte mosolyogva Holmes.
- De nem gondolja, hogy jobb volna, ha nem vállalnám az állást?
- Be kell vallanom, ha a nővéremről volna szó, nem tartanám nagyon kívánatosnak, hogy vállalkozzék az állásra.
- Mi lappanghat e mögött?
- Szilárdabb támaszpontok nélkül nem mernék következtetéseket levonni. Ön talán már formált magának valamilyen elképzelést?
- Én egyetlen magyarázatot tudok elképzelni. Mr. Rucastle barátságos és jószívű ember benyomását tette rám. Nem lehet, hogy a felesége megbolondult, s ő, nehogy intézetbe kelljen szállítania, igyekszik ezt titokban tartani, és inkább otthon tesz eleget a neje hóbortos kedvteléseinek?
- Ez mindenesetre magyarázat, és az ügy jelenlegi állásában ez a legelfogadhatóbb. De az biztos, hogy az ilyen ház nem gyakorolhat fiatal hölgyekre valami különös vonzóerőt.
- De a fizetés, Holmes úr, a fizetés!
- Persze, a fizetés az jó - túlságosan jó; éppen ez az, amivel nem tudok megbarátkozni. Miért fizetnek önnek 120 fontot egy esztendőre, mikor rendes körülmények között 40 font is teljesen elegendő? E mögött okvetlenül rejlik valami.

- Azt gondoltam, beavatom önt a problémámba, hogy tudja, miről van szó, ha netalán később valamikor az ön segítségére volna szükségem. Az a tudat, hogy ön a hátam mögött áll, mindjárt bátorságot önt belém.

- Nos, ezt a tudatot bizvást magával viheti. Biztosítom, hogy az ön kis problémája még a legérdekesebbnek ígérkezik mindazok közül, melyekkel az utóbbi hónapokban találkoztam. Ha bármikor is kétsége támadna, vagy veszedelem fenyegetné...

- Veszedelem? Miféle veszedelemre gondol?

Holmes komolyan rázta a fejét.

- Hiszen ha erről bármit is tudnánk, akkor nem volna többé veszély. Csak egy sürgönyre van szükség, és én nappal vagy éjszaka, bármikor készségesen segítségére leszek.

- Ez elegendő. - Ezzel Miss Hunter frissen és vidáman felkelt a helyéről, és arcvonásai immár nyomát sem árulták el a félelemnek.

- Most pedig már bátran nézek új állásom elébe. Rucastle úrnak haladéktalanul írok, drága hajamat még ma este feláldozom, holnap reggel meg utazom Winchesterbe.

- Ez a fiatal hölgy elég erélyesnek látszik, hogy megvédje magát - jegyeztem meg, mikor gyors és határozott lépteinek zaja eltávolodott a lépcsőn.

- Valószínűleg szüksége is lesz rá - felelt Holmes komolyan. - Nagyon csalódnék, ha néhány nap múlva nem hallanánk róla.

Valóban nem tartott sokáig, és jóslata már valóra vált. Két hét múlt el, és eközben gyakran kaptam rajta magam, hogy gondolataim ekörül az egyedül álló nő körül kószálnak, akit a balsors ilyen rejtélyes, titokzatos útra sodort. A szokatlanul magas fizetés, a különös feltételek, a csekély ellenszolgáltatás - mindez az átlagos élettől való eltérésre vallott; mindazonáltal nem tudtam tisztába jönni azzal, örült kedvtelésről vagy bűnös célról van-e szó, vajon ábrándozó filantróp-e az az ember, vagy pedig közönséges gazfickó. Ami Holmest illeti, gyakran láttam, amint mély gondolatokba merülve, összeráncolt szemöldökkel órák hosszat üldögél; ha meg szóba hoztam a dolgot, csak intett.

- Tényeket, tényeket - kiáltotta türelmetlenül. - Mindenekelőtt az szükséges, hogy szilárd talaj legyen a lábam alatt. - Aztán mindig megjegyezte, hogy a saját hűgának soha sem engedte volna, hogy ilyen állást elfogadjon.

A várva várt sürgöny aztán egyszer későn este meg is érkezett, akkor, amikor éppen visszavonuló félben voltam, Holmes meg egyik kedvenc kémiai vizsgálatához fogott, mely egész éjszakákon keresztül foglalkoztatta; már gyakran megtörtént, hogy mikor este elhagytam, edényei és üvegcsei fölé görnyedt, és másnap, a reggeli idején, még ugyanott találtam.

Felszakította a sürgöny sárga borítékát, átfutotta a tartalmát, azután az asztalra dobta.

- Keresse csak ki a menetrendben a vonatok indulását - mondta, miközben újra foglalatoskodásához látott. A felszólítás rövid volt, és sürgető, így szólt:

„Jöjjön kérem holnap délben Winchesterbe a »Fekete Hattyú«-ba. Jöjjön biztosan, nem tudok mit tenni. Hunter.”

- Elkísér? - kérdezte Holmes.

- Igen, szívesen.

- Akkor nézze meg rögtön, mikor mehetünk.

- Az egyik vonat fél tízkor indul - mondtam, a menetrendbe tekintve -, ez $\frac{1}{2}$ 12-kor Winchesterbe ér.

- Akkor ez rendben van. Gondolom, jobb lesz, ha most ezt félbeszakítom. Mert holnap reggel ugyancsak frissnek kell lennünk.

Másnap délelőtt tizenegy óra felé már meglehetősen közel voltunk Anglia hajdani fővárosához. Holmes az egész utazás folyamán a reggeli lapokba temetkezett. Amikor Hampshire területére értünk, eldobta őket, és azontúl a tájon pihentette tekintetét. Gyönyörű tavaszi nap volt, a kék mennybolton fehér báránnyelűk úsztak, de e verőfény ellenére is valami bágyasztó volt a levegőben. Körös-körül egészen Aldershot távoli halmáiig, mindenünnen udvarházak vörös meg szürke teteje bukkant elő az üde zöld háttérből.

- Milyen frissen és csinosan sorakoznak ezek a házak! - kiáltottam fel az olyan ember lelkesedésével, aki még csak éppen az imént fordított hátat a Baker Street ködbe borult házainak.

Holmes komolyan rázta a fejét.

- Tudja, Watson - szólt -, szellemi képességeimnek egyik oldala, hogy mindent annak az esetnek a nézőpontjából tekintek, amelyik éppen foglalkoztat. Ön e szétszórt házcsoportokban csak a szépet látja. Nekem ellenben egyre arra kell gondolnom, milyen magányosan állnak, és milyen könnyen lehet bennük végrehajtani valamely büntetést, mely aztán megtorlatlan maradhat.

- Szent isten - kiáltottam -, ki gondolna ily régi és barátságos házcsoportok láttán büntetetre?

- Engem mindig bizonyos iszonyattal töltenek el. Tapasztalataim alapján meggyőződtem róla, hogy London leghírhedtebb utcái se rejtenek annyi bűnesetet, mint ez a mosolygó környezet.

- De hiszen ez rettenetes volna!

- És mégis igen egyszerű az oka. A nagyvárosban, ott, ahova a törvény hatalma nem is ér el, helyette a közvélemény nyomása dolgozik. Nagyvárosban nincsen olyan nyomorúságos utca, melynek lakossága körében szánalmat vagy felháborodást ne keltene egy meggyötört gyermek jajveszékelése vagy egy iszákos ember nyers erőszakossága; emellett a hatóságok nagy gépezete is annyira kéznél van, hogy a panasz egyetlen szava mozgásba hozhatja, s a büntettől csak egy lépés a fegyház. Nézze most evvel szemben ezeket a magukban álló házakat; valamennyit üres telek meg szántó föld övezi, valamennyit szegény, tudatlan nép lakja, mely a jogot és törvényt is alig ismeri. Képzelve el azokat a pokoli tetteket, azt a titkos elvetemedettséget, mely itt évről évre teret talál anélkül, hogy csak valaki is sejtene, mi történik ott. Ha az a család, melyhez védencünk belépett, Winchesterben laknék, sohasem törtem volna a fejem miatta; a veszedelem abban rejlik, hogy öt mérföldnyire van a lakott területtől. És amellett az ő személyét magát, valószínűleg nem is fenyegeti veszély.

- Nem, mert ha élénk jöhet Winchesterbe, nyilván szabadon mozoghat.

- Bizonyára. A szabadságától nem fosztották meg.

- De akkor meg mi rejlik e mögött? Nem tud valami magyarázatot elképzelni?

- Hét különböző magyarázatot gondoltam el, amelyek mindegyike fedné is a tényeket, már amennyire ismerjük őket. Hogy közülük melyik a helyes, azt majd hamarosan megtudjuk. De már amott a templom tornya, s így csakhamar meg fogjuk tudni, mi közlendője van Hunter kisasszonynak.

A „*Fekete Hattyú*”-hoz címzett, jó hírű fogadó a pályaudvar közelében, a főutcán emelkedett, és ott találkoztunk Hunter kisasszonnyal, aki már várt ránk. Gondoskodott számunkra szobáról, az asztalra meg villásreggeli volt készítve.

- Olyan boldog vagyok, hogy eljöttek - mondta őszinte örömmel. - Nagy szívesség ez mindkettőjüktől! De hát igazán nem tudom már, mihez fogjak. Felbecsülhetetlen értéke lesz a tanácsuknak.

- Kérem, közölje velünk az élményeit.

- Ezt akarom, de sietnem kell, mert megígértem Rucastle úrnak, hogy három órára visszatérek. Délelőtt megengedte, hogy a városba menjek; természetesen fogalma sem volt arról, milyen célból.

- Mondjon csak el mindent szépen sorjában - ismételte Holmes, miközben lábait a tűz felé nyújtotta, és elhelyezkedett székében.

- Előre kell bocsájtanom - kezdte Hunter kisasszony -, hogy nagyjában sem Rucastle úr, sem felesége soha rosszul nem bánt velem. Az igazság kedvéért kell ezt kiemelnem. Csakhogy nem tudok eligazodni rajtuk, és ezért nyugtalanodom.

- Mi az, ami érthetetlen ön előtt?

- A viselkedésük. De hát hadd számoljak be mindenről pontosan. Megérkeztemkor Rucastle úr várt rám a kocsiján, és áthajtatott velem Copper Beechesbe. Szép fekvésű hely, az igaz, de a ház éppenséggel nem barátságos; ormótlan négyszögletű épület, melynek fehér mészvakolatán foltokat és sávokat vont a külső és belső nedvesség. Teljesen szabadon áll, három felől erdő, a negyedik oldalról rét környezi, mely a Southampton felé vezető országútig húzódik; ez az út ív alakban, a bejárattól mintegy száz lépésnyire vezet el. Ez a mezőség a házhoz tartozik, míg a körötte lévő erdő Lord Sutherton magántulajdona. Közvetlenül az épület főbejárata előtt tömérdek vérbükk áll; ezekről is neveztek el a helyet Copper Beechesnek. Útközben Rucastle úr, aki maga hajtott, rendkívül udvarias volt, és még aznap este bemutatott nejének és gyermekének. Korábbi gyanakvásom nem nyert igazolást. Mrs. Rucastle nem elmebeteg. Halvány és csendes asszony, aki nincs még harminc éves, és így fiatalabb az uránál, aki 45 év körüli. Beszélgetésükből kivettem, hogy mintegy hét év óta házasok, meg hogy a férfi özvegyember volt, és első házasságából van egy lánya, aki most Philadelphiában tartózkodik. Rucastle úr négy szemközt közölte velem, hogy az ok, mely lányát hazulról elűzte, az az indokolatlan ellenszenv volt, melyet a lány a mostohaanyja iránt érzett. Minthogy a lány legalább húszéves lehetett, ez a helyzet természetesen kellemetlen volt apjának, második feleségével szemben. Ami a fiatalasszony szellemi életét illeti, az éppoly színtelennek tetszett előttem, akár csak az arcszíne; semmilyen benyomást sem gyakorolt rám: se kellemest, se kellemetlent. Férjén és kisgyermekén szemmel láthatóan szenvedélyes gyengédséggel csüng. Világosszürke szeme szüntelenül egyikről a másikra szegeződik, hogy a szemükből olvashassa ki a legcsekélyebb kívánságukat és azt, ha lehet, azonnal teljesítse. A férfi a maga esetlen, heves módján szintén jó az asszonyhoz, úgyhogy nagyjában boldog párnak kell őket tartanom. Mégis az asszonynak volt valami titkos gondja. Sokszor egészen gondolataiba merülve ült helyén, és arca szomorú kifejezést öltött. Némegyszer találtam könnyes szemekkel. Néha azt gondoltam, hogy gyermekének természete okozta gondok sújtják le ennyire; mert még sohasem láttam ily tökéletesen elrontott, gonosz kis teremtetést. Korához képest kicsiny, míg a feje aránytalanul nagy. A sötét dac és a vad szenvedély kitörése váltakoznak lényében. Nála gyengébbek kínzása az egyetlen élvezet, amelyre törekszik, és különös tehetséget árul el olyankor, ha egerek, madarak, vagy rovarok fogásáról van szó. De nem akarok erre a gyermekre több időt vesztegetni, úgymint csak kevés köze van históriámhoz.

- Minden részletért hálás vagyok - jegyezte meg barátom - akár fontosnak tűnik az ön számára, akár nem.

- Igyekezni fogok, semmit sem mellőzni, aminek jelentősége lehet. Az egyedüli kellemetlen, ami rögtön szemembe ötlött a házban, a személyzet külseje és viselkedése volt. Csak egy férfi és egy nőcseléd van. Toller - ez a férfi neve - ősz hajú és szakállú, durva és különös ember, aki állandóan pálinkaszagot áraszt maga körül. Amióta ott vagyok, már kétszer itta le magát a sárga földig, Rucastle úr mégsem illette egy rossz szóval sem. Toller felesége nagy, erős asszony, mogorva arcú és hallgatag, mint úrnője, csakhogy sokkal kevésbé szeretetreméltó. Igen kellemetlen pár, de szerencsémre időm nagy részét a gyermekszobában töltöm meg a magam szobájában, melyek egymás közelében vannak az épület egyik szárnyában.

A Copper Beechesbe való megérkezésemet követő első két nap igen csendesen telt. A harmadik napon, mindjárt reggeli után, lejött Mrs. Rucastle, és valamit súgott a férje fülébe.

- Ó, igen - felelte Rucastle úr felém fordulva - igen le vagyunk kötelezve önnek Miss Hunter, amiért teljesítette kívánságunkat, és levágatta a haját. Biztosíthatom, hogy megjelenésének éppenséggel nem válik hátrányára. Most meg lássuk, hogyan illik önre a kék ruha. Oda van készítve az ágyára, és ha szíveskednék felvenni, mindketten hálásak lennénk.

A számomra elkészített ruha igen különös színű, de kitűnő szövetű volt; félreismerhetetlen nyomát láttam rajta annak, hogy előzőleg már viselték. Mintha testemre szabták volna, úgy illett rám. Amikor Rucastle úr és neje erről meggyőződtek, olyan elragadtatást mutattak, mely mindenképpen túlzottnak tűnt előttem.

A nappali szobában vártak rám, mely a háznak egész homlokzatát elfoglalta, és amelynek három magas, egészen a padlóig leérő ablaka van. A középső ablak mellett szék állott, mégpedig úgy, hogy a szék támlája az ablak felé fordult. Ebbe a székbe kellett ülnöm, miközben Mr. Rucastle a szoba másik felén fel-alá járkált, és a legbadarabb történetek egész sorát adta elő, melyeknél jobb ízüeket még sohasem hallottam. Nem is képzelem, milyen fura volt; végül egészen belefáradtam a sok nevetésbe. Ellenben Mrs. Rucastle, kinek, úgy látszik, nincs humorérzéke, a leghalványabb mosolyra se vonta száját, és ölbe tett kézzel, szomorúan ült tovább a helyén.

Körülbelül egy óra múlva Mr. Rucastle hirtelen megjegyezte, hogy ideje volna a napi foglalatoskodás után nézni, megint átöltözködhetem, és átmehetek a gyerekszobába a kis Eduárdhoz.

Két nap múlva az egész dolog, ugyanilyen körülmények között megisméltődött. Újra magamra kellett öltönnöm a másik ruhát, újra az ablakhoz ültem, és újra torkomszakadtából nevettem Mr. Rucastle badar históriáin, melyekből kimeríthetetlen készlete van, s amelyeket utánozhatatlanul ad elő. Majd egy könyvet nyomott a kezembe, székemet valamivel hátrább mozdította, úgy, hogy árnyékom ne essék a könyvre, azután arra kért, olvassak fel; aztán a mondat közepén hirtelen félbeszakított, és meghagyta, hogy öltözködjem át.

Képzelteti, Holmes úr, milyen kíváncsiság vett rajtam erőt; meg akartam tudni, mit jelent ez a különös komédia. Ahogy észrevettem, a két házastárs állandóan arra törekedett, hogy tekintetemet elfordítsák az ablaktól; engem pedig a szó szoros értelmében majdnem elepesztett a vágy, hogy lássam, mi történik a hátam mögött. Eleinte ez lehetetlennek látszott, de csakhamar megtaláltam a módját. A kezitükrom eltörött, és így az a szerencsés ötletem támadt, hogy egy darabját a zsebkendőmbe rejtsem. Ezt legközelebbi alkalommal, mikor a könnyem csörgött a kacagástól, a szemem elé tartom, és egy kis ügyességgel mindent észrevettem, ami a hátam mögött lejátszódik. Be kell vallanom, csalódtam. Semmi sem volt ott. Legalábbis ez volt az első benyomásom. Második pillantásra egy szakállas, kicsi, szürke öltözetű férfit vettem észre,

aki az országúton állt és aki, úgy tetszett, rámnéz. Minthogy ez a fő forgalmi út, persze embereket is látni rajta. Ám ez az ember éppen a mi házunk táját övező sövénynek dőlve állt, és hozzánk nézett fel. Elvontam arcom elől a zsebkendőmet, és Mrs. Rucastle felé pillantottam, miközben tekintetem az ő, rám irányuló és szigorúan fürkésző pillantásával találkozott. Nem szólt semmit, mégis biztos vagyok benne, kitalálta, hogy tükröt tartottam a kezemben, és láttam, mi történik a hátam mögött. Hirtelen felkelt.

- Jephro - mondta a férjének -, egy szemtelen fickó ácsorog ott az utcán, aki Hunter kisasszonyra leselkedik.

- Csak nem valami ismerőse, kisasszony? - kérdezte.

- Nem, senkit sem ismerek itt a környéken.

- No, de micsoda szemtelenség! Kérem forduljon felé, és intsen neki, hogy távozzon!

- Jobb lenne, ha nem törődnék vele.

- Nem, nem, akkor mindig erre kószálna. Forduljon meg és utasítsa el.

Megtettem, és Mr. Rucastle abban a pillanatban leeresztette a redőnyt. Ez egy héttel ezelőtt történt, és azóta nem kell többé az ablakhoz ülnöm, a kék ruhát magamra öltönnöm; azt a férfit sem láttam azóta.

- Kérem, folytassa - jegyezte meg Holmes. - Elbeszélése fölötte érdekesnek ígérkezik.

- Attól tartok, hogy nagyon összefüggéstelennek fogja találni; és könnyen lehet, hogy azok a különböző apró események, amelyeket most el fogok mondani, alig függenek össze egymással. Mindjárt a legelső napon Mr. Rucastle egy kis házikóhoz vezetett, mely a konyha bejárata mellett áll. Mikor közel léptem hozzá, nehéz lánc csörgését hallottam, és olyan zajt, mintha valami nagy állat mozgolódna ott.

- Pillantson csak be - mondta Mr. Rucastle, és két deszka között egy hasadékra mutatott. Nem csodaszép példány?

Keresztülnéztem a résen, s egy izzó szempárt meg egy bizonytalan körvonalú nagy testet láttam.

- Ne féljen - nyugtatott meg a kísérem, miközben ijedt arckifejezésem elmosolyodott -, ez Carlo, a láncos kutyám. Azaz hogy, bár az enyém, de mégis csak az öreg Toller, a szolgám, az egyetlen, aki valamit kezdhet vele. Naponta csak egyszer kap enni, akkor se sokat, úgyhogy mindig dühös. Toller minden éjjel szabadon bocsátja, és isten irgalmazzon annak a jövevénynek, aki a fogai közé kerül. Ha drága az élete, akkor, az isten szerelméért, soha éjnek idején semmi ürügy alatt ne lépje át a küszöböt.

Ez a figyelmeztetés szükségesnek bizonyult, mert a rákövetkező éjszakán, mintegy hajnali két óra tájban, véletlenül kinéztem hálószobám ablakán. Szép, holdvilágos éjszaka volt, és a ház előtt elterülő pázsit szinte ezüstös fényben ragyogott. E kép csöndes szépségétől elvarázsoltva álltam helyemen, mikor észrevettem, hogy a vörösfenyő árnyékában megmozdul valami. Csak amikor rávilágított a hold, akkor láttam meg, mi volt: egy óriási, szinte borjú nagyságú, barnás-sárga kutya, melynek fekete volt az orra, lelógó a pofája, csontjai meg kiállottak. Lassan lopódzott el a ház előtt, azután a másik oldalon eltűnt a sötétbe. Nem hiszem, hogy betörő úgy rám ijesztett volna, mint ez a félelmetes, néma házőrző.

Most még csak egy különös felfedezéséről kell beszámolnom. Amint tudja, Londonban levágattam a hajamat, s összefonva a ládám fenekére helyeztem. Egy este, mikor a gyermek már lefeküdt, időtöltésül szobám berendezését mustráltam, és kevés holmim rakosgatásához

fogtam. Szobámban egy ócska szekrény van, melynek két felső fiókja nyitva állt, de a legalsó be volt zárva. Miután a két felső fiókot a fehérneműmmel megtöltöttem, még sok elraknivalóm maradt, és így a zárt fiók igen bosszantott. Azt hittem, hogy a harmadik fiók szintén rendelkezésre áll, és csak feledékenységből maradt zárva; ezért előszedtem a kulcsomóimat, és megpróbáltam kinyitni. Mindjárt az első kulcs tökéletesen illett a zárba, és így kihúzhattam a fiókot. Egyetlen tárgy volt benne csupán, de hogy mi volt, sohasem találná ki. Az én hajfonatom!

Kivettem, hogy megtekintsem. Ugyanolyan, különös színű és finomságú haj volt, mint az enyém. De akkor a dolog lehetetlensége ötlött eszembe. Hogyan kerülhetett a hajam az elzárt fiókba? Reszkető kézzel nyitottam ki a ládámat, mindent kirakosgattam belőle, és a legalján megtaláltam a hajfonatomat. A két fonatot most már egymás mellé tettem, és biztosítom, a kettő tökéletesen egyforma volt. Hát nem különös ez? Bármennyire törtem is a fejemet, a dolog talány maradt előttem. Az idegen haját, anélkül, hogy a dologról Mr. Rucastle vagy a felesége előtt csak említést is tettem volna, visszahelyeztem a fiókba, mert éreztem, hogy nem jártam el helyesen, mikor olyan fiókot nyitottam fel, amelyet ők bezártak.

Mint talán észrevette, Holmes úr, természetemtől fogva éles megfigyelő vagyok, és így csakhamar a kisujjamban volt az épület egész alaprajza. Egyik szárnya teljesen lakatlannak tetszett. Ehhez a szárnyhoz egy állandóan bezárt ajtó vezetett, mely a Toller házaspár lakásával állt szemben. Egy nap aztán éppen akkor találkoztam Mr. Rucastle-tal a lépcsőn, mikor kulcsokkal a kezében ezen az ajtón jött ki, de arckifejezése annyira el volt változva, hogy alig ismertem rá a máskor mindig vidám és kedélyes emberre. Vörös volt, szemöldökét haragosan összeráncolta, halántékán az erek az izgalomtól egészen kidagadtak. Bezárta az ajtót, és felsietett mögöttem a lépcsőn, de anélkül, hogy szóra vagy pillantásra méltatott volna.

Ez felkeltette kíváncsiságomat, és ezért még aznap a gyermekkel való sétámat úgy intéztem, hogy a ház e részének ablakai legyenek szemem előtt. Négy állott egy sorban; ezek közül hármát, mely csak egyszerűen be volt téve, teljesen belepett a por, a negyediknek azonban be volt csukva az ablaktáblája is. Nyilvánvalóan valamennyi hozzájuk tartozó helyiség lakatlan volt. Miközben fel-alá ballagtam, s közben alkalmilag egy-egy pillantást vettem az ablakok felé, Mr. Rucastle lépett hozzám. Arcának megint víg, kedélyes volt a kifejezése, mint rendszeren.

- Ah - szólt hozzám -, ne tartson kíméletlennek, kedves kisasszony, amiért az imént szó nélkül siettem el ön mellett. A fejem annyi üzleti ügygel van tele!

Biztosítottam, hogy nem vettem zokon a dolgot.

- Most veszem észre - folytattam -, hogy úgy látszik, odafenn még egész sor felesleges szobája van, egyiknek be van csukva az ablaktáblája is.

Meglepődött, sőt úgy tetszett nekem, mintha elképedne megjegyzésemen.

- Műkedvelő fényképész vagyok mondta -, és odafenn rendeztem be a sötétkamrámat. De jószágos istenem, micsoda megfigyelőhöz jutottunk az ön személyében! Ki gondolt volna erre? Ki tartotta volna ezt lehetségesnek?

Szavai tréfásan csengtek, ám abban a pillantásban, melyet közben rám szegezett, nem volt tréfa. Inkább gyanakvást és bosszúságot olvastam ki belőle.

Nos, Holmes úr, attól a perctől fogva, amelyben megtudtam, hogy e szobák mögött valami rejtély lappang, melyről nem szabad tudnom, égtem a vágytól, hogy e rejtély nyitjára bukkanjak. Több volt ez kíváncsiságnál, noha ebből is elegendő szorult belém. Kötelességérzés volt ez bennem; éreztem, hogy jót cselekszem, hogyha bejutok e helyiségbe. Beszélnek női ösztönről;

talán ez oltotta belém ezt az érzést. Szóval feltámadt bennem a vágy, és én kitartóan lestem az alkalmat, mikor léphetem át a tiltott küszöböt.

Csak tegnap kínálkozott erre alkalom. Mellékesen megjegyzem, hogy Mr. Rucastle-on kívül alkalomadtán Tollernek meg a feleségének is volt dolga a lakatlan helyiségben; egy ízben észrevettem, amint ketten nagy halom szennyes ruhát hoztak ki az ajtón. Az utóbbi időben Toller annyit ivott, hogy tegnap teljesen részeg volt, és amikor tegnap felmentem a fölépcsőn, a rejtélyes ajtó zárjában benne volt a kulcs. Bizonyára benne felejtette. Mr. Rucastle meg a felesége lenn voltak a gyermeknél, és így pompás alkalom kínálkozott arra, hogy tervemet végrehajtsam. A kulcsot sebtiben megfordítottam a zárban, kinyitottam az ajtót, és beosontam.

Rövid folyosó nyílt előttem, melynek vége jobboldalt derékszögben hajlott el. A sarkon három ajtó sorakozott egy vonalban, melyek közül az első és a harmadik nyitva állt. Mindegyikük egy-egy üres, poros, sivár szobába vezetett, melyek egyike két ablakos, másika egy ablakos volt, de mindegyik ablak annyira piszkos volt, hogy a fény csak gyéren szűrődött rajtuk keresztül. A középső ajtó egy keresztvassal volt eltorlaszolva. A rudat egyik végén lakat erősítette egy a falból kiálló gyűrűhöz, másik végét meg erős kötél kötötte le. Az ajtó be volt zárva, kulcs nem volt benne. Ez az eltorlaszolt ajtó nyilván ugyanahhoz a helyiséghez tartozott, melyhez a kívülről elzárt ablak, és én az ajtó alján lévő világos sávon láttam, hogy odabenn nincsen sötét. Természetesnek tetszett előttem, hogy azt a szobát egy a tetőbe vágott ablak világítja meg. Miközben a folyosón álltam, és a félelmetes ajtót szemlélve azt kérdeztem magamtól, vajon micsoda titok rejtőzhetik mögötte, hirtelen lépteket hallottam belülről, és lenn, az ajtóhasadékon keresztül szivárgó, keskeny, elmosódó fénysávon észrevettem, amint a szobában valami árnyék, hol előre, hol meg hátra halad. Ettől egyszerre nagy ijedség vett rajtam erőt. Idegeim felmondták a szolgálatot, megfordultam és elrohantam, mint hogyha egy rettenetes kéz nyúlt volna utánam, hogy a ruhám szegélyét elkapja. Végigfutottam a folyosón, ki az ajtón, egyenesen Mr. Rucastle karjaiba, aki odakinn állt és várt.

- Lám - mondta mosolyogva -, hát ön volt? Mindjárt gondoltam, mikor az ajtót nyitva találtam.

- Ó, úgy megijedtem - feleltem reszketve.

- Kedves kisasszony, kedves kisasszony... - Nem is hinné, milyen szelíd hangon mondta ezt. - És mi ijesztette meg, kedves kisasszony?

A hangja túlságosan hízelgően hangzott; rögtön észrevettem, hogy elfogulatlannak szeretne tűnni.

- Balga voltam - feleltem -, és beléptem a lakatlan szárnyba. De az olyan sivár és kietlen, hogy a félelem vett erőt rajtam, és gyorsan megint sarkon fordultam. Ó, oly siralmas ott benn minden!

- Semmi egyéb sem történt? - kérdezte, miközben élesen rám nézett.

- Hogyhogy? Mit ért ezalatt? - kérdeztem.

- Ugyan mit gondol, miért zárom el azt az ajtót?

- Fogalmam sincs.

- Azért, hogy senki ne menjen be, akinek nincsen köze hozzá. Érti? - Eközben a szeretetreméltó mosoly még mindig ott ült az ajkán.

- Persze. Ha tudtam volna, én...

- Most azonban tudja, s ha még egyszer átlépi a küszöböt - mosolya most egy csapásra haraggal teli vigyorgásra torzult, és pokoli arckifejezéssel meresztette rám szemét -, akkor odavetem a kutya elé.

Úgy elnémultam, hogy arra sem emlékszem már, mit tettem. Valószínűleg a szobámba siettem. Mikor magamhoz tértem, ágyamon feküdtem, és az egész testem reszketett. Ekkor ön jutott eszembe, Mr. Holmes. Nem bírtam ki tovább segítség nélkül. Irtóztam ettől a háztól, a gazdájától, az asszonytól, cselédeitől, sőt a gyermektől is. Bárcsak ön itt lehetne mellettem, gondoltam, akkor nyugodt lennék! Elszökhettem volna, igaz, de a kíváncsiságom majdnem oly fokra csigázódott, mint a rettegésem. Gyorsan eldöntöttem: sürgönyözni fogok önnek. Fölvettem a kabátomat, kalapomat, és a mintegy félmérföldnyire lévő postahivatalba siettem; amikor visszajöttem, már megkönnyebbültem. A kapu előtt az az iszonyatos gondolat kerekedett bennem felül, hogy talán szabadon eresztették a kutyát; de azután eszembe jutott, hogy Toller azon az estén megint nem volt magánál a részegségtől, már pedig ő volt az egyetlen, aki a veszedelmes állathoz közeledni mert. Eszrevétlenül osontam a házba, és fél éjszakán át nem bírtam aludni örömben, hogy ön most már nemsokára itt lesz. Minden nehézség nélkül kaptam engedélyt arra, hogy ma a városba jöhessek, ámde három óra előtt vissza kell térnem, mert Mr. Rucastle a feleségével látogatóba megy, és egész este elmaradnak, úgyhogy én a gyerekekkel leszek elfoglalva. Most már minden élményemet elmondtam, Mr. Holmes, és nagyon boldog lennék, ha meg tudná mondani, mit jelent mindez, meg mindenekelőtt azt, mi az én teendőm.

Mindketten lélegzetvisszafojtva, érdeklődéssel hallgattuk a csodálatos beszámolót. Holmes most felkelt, és kabátja zsebébe dugott kézzel, komoly arccal járt fel-alá a szobában.

- Toller még részeg? - kérdezte.

- Igen; hallottam, amikor a felesége azt mondta Mr. Rucastle-nak, hogy nem tudja, mit kezdjen vele.

- Ez remek. És Rucastle-ék elmennek ma estére?

- El.

- Van a háznak jó, erős lakattal ellátott pincéje?

- Igen, a borospince.

- Véleményem szerint ön nagy bátorságot és körültekintést tanúsított eddig, Miss Hunter. Gondolja, hogy képes lenne még valamit megtenni? Nem kérdezném ezt, ha nem tartanám kivételes nőnek.

- Attól függ. Mi volna az?

- Barátom meg én este hét óra tájban jövünk majd Copper Beechesbe. Rucastle-ék akkorra valószínűleg már eltávoztak, Toller még nem tért magához, tehát az egyetlen, aki lármát üthetne, Mrs. Toller. Ha valamilyen megbízással őt a pincébe küldhetné, és aztán rázárná az ajtót, módfelett megkönnyítené a dolgunkat.

- Kész vagyok rá.

- Kitűnő. És most vegyük jobban szemügyre a dolgot. Természetesen egyetlen magyarázat lehetséges. Ön azért van itt, hogy valami más személyt helyettesítsen, míg az illető személyt abban az emeletes szobában tartják fogva. Hiszen ez kézenfekvő; a fogoly pedig, amihez kétség se fér, a kisasszony, Alice Rucastle, aki, ha jól emlékszem, állítólag Amerikában tartózkodik. A választás természetesen önre esett, mert ugyanolyan a termete, az arca és a hajszíne.

A lánynak valami betegség miatt, amelyen átesett, valószínűleg levágták a haját, és így önnek is fel kellett áldoznia a magáét. Valami különös véletlenből annak a hajfonata is az ön kezébe került. Az a férfi az utcán valószínűleg a lány ismerőse volt, talán a jegyese, és mert önnek a lány ruháját kellett magára öltenie, és különben is hasonlít hozzá, azért az ön vidámságából meg elutasító kézmozdulatából a férfinak arra kellett következtetnie, hogy Miss Rucastle teljesen elégedett, és nem kívánja imádója további udvarlását. Hogy pedig az imádó meg se kísérelhesse a lánnyal való találkozást, azért éjszakánként szabadon bocsátják a kutyát. Eddig minden tisztán áll. A legkomolyabb pont már most a gyermek jelleme.

- Annak ugyan mi köze lehet ehhez a dologhoz? - kérdeztem.

- Kedves Watsonom, ha ön, mint orvos a gyermek hajlamait illetőleg akar felvilágosítást, mindenkor előbb a szülőket tanulmányozza. Ön szerint az ellenkező eljárás ugyanolyan jogos? Gyermeküknek tanulmányozása útján nagyon sokszor jutottam a szülők jellemének helyes megértéséhez. Ez a gyermek sajátos módon hajlik a kegyetlenkedéshez, és akár állandóan mosolygó atyjától származzék ez a hajlama, mint sejtem, akár anyjától, semmiképpen sem jelent jót arra a szegény lányra nézve, aki a hatalmukban szenved.

- Bizonyára igaza van, Mr. Holmes - kiáltotta Miss Hunter. - Ezer meg ezer dolog jut most az eszembe, ami bizonyítja, hogy fején találta a szöget. Ne veszítsünk egy percet se, menjünk az ártatlan teremtés segítségére.

- Óvatosan kell a dologhoz fogunk - mondta Holmes -, mert ugyancsak ravasz fickóval van dolgunk. Hét óra előtt semmit sem kezdetünk. Ebben az órában önnél leszünk, és akkor a rejtély hamarosan megoldódik.

Pont hét órakor ott voltunk - kocsinkat egy az országút mentén álló kocsmában hagyva. A sötét lombosított facsoportról, mely a lemenő nap világában acélos fényt sugárzott, még akkor is megismerhettük volna a házat, ha Miss Hunter nem állt volna barátságos mosollyal az épület lépcsője előtt.

- Megtette? - kérdezte Holmes.

Hangos és heves dörömbölés hangzott a lépcsőház alja felől.

- Mrs. Toller dörömböl, a pincében van - mondta Miss Hunter. - Férje hortyogva alszik a konyhapadon. Itt vannak a kulcsai, melyek teljesen azonosak Mr. Rucastle kulcsaival.

- Igazán remekül végezte a dolgát - kiáltotta Holmes elragadtatással. - És most vezessen bennünket, hogy mihamarább végére járassunk e rejtélyes történetnek.

Felmentünk a lépcsőn, kinyitattuk az ajtót, és végigvezettünk magunkat a folyosón, mígnem az eltorlasztott ajtó elé értünk, melyet Miss Hunter leírt nekünk. Holmes elvágta a kötelet, és leszedte az elébe illesztett rudat. Azután több kulcsot illesztett a lakatba, de eredménytelenül. Belülről nem hallatszott zaj, és e csend folytán Holmes vonásai komorakká váltak.

- Remélem, még nem jöttünk későn! - mondta. - Azt hiszem, Miss Hunter, jobb lesz, ha ön nélkül hatolunk be. Nos, Watson, fészítse neki a vállát, hadd lássuk, nem jutunk-e be a szobába.

Rozoga, ócska ajtó volt, mely kettőnk erőfeszítésének azonnal engedett. Mindhárman egyszerre léptünk a helyiségbe... Üres volt. Nem volt benne egyéb, mint egy keskeny tábori ágy, egy kis asztal és egy ruhával teli kosár. A tetőablak nyitva állt: a fogoly nyilván elmenekült.

- Itt valami gázság történt - mondta Holmes -, az a fickó kitalálta Miss Hunter szándékát, és elrejtette áldozatát.

- De hogyan?

- A tetőablakon keresztül. Rögtön meglátjuk, hogyan tette. Látom már - kiáltotta -, az ereszről hosszú, könnyű létra nyúlik alá, ennek segítségével hajtotta végre a dolgot.

- De hiszen az nem lehet - jegyezte meg Miss Hunter - a létra még nem volt ott, mikor Rucastle-ék elmentek.

- Akkor hát a férfi ebből a célból még egyszer hazatért. Mondtam, veszedelmes és ravasz ember. Cseppet sem lepne meg, ha az ő lépéseinek a zaja volna az, mely a lépcsőről idehallatszik. Azt hiszem, Watson, jó lesz, ha a pisztolyát készen tartja.

Alig hangzottak el szavai, mikor egy súlyos bottal felfegyverkezett, rendkívül kövér, pufók arcú ember jelent meg a szoba ajtajában. Látására Miss Hunter hangosan felkiáltva a falhoz lapult, míg Holmes előugrott, és egyenesen feléje sietett.

- Maga nyomorult - kiáltotta felé -, hol van a leánya?

A kövér ember körüljártatta a tekintetét, aztán a tetőablak felé pillantott.

- Nekem kell ezt a kérdést hozzátok intézнем, ti gazember tolvajok! De megfogtalak benneteket! Kezemben vagytok. Majd adok nektek!

Evvel sarkon fordult, s a tőle telhető legnagyobb gyorsasággal sietett le a lépcsőn.

- A kutyaért ment - kiáltotta Miss Hunter.

- Itt a revolverem - vettem közbe.

- Inkább zárjuk be a kaput - mondta Holmes, és abban a pillanatban mindannyian lerohantunk a lépcsőn. Alig értünk a folyosóra, mikor kutyaugatás és rögtön utána panaszos segélykiáltás ütötte meg fülünket. Egy vörösképű, már idősebb ember reszketve, támolyogva lépett ki az egyik mellékajtón, és elkiáltotta magát.

- Szabadon a kutya! Két nap óta semmit se kapott enni! Gyorsan, gyorsan, mielőtt késő lesz!

Holmes meg én kiszaladtunk az ajtón, megkerültük a ház sarkát, Toller mindenütt a nyomunkban. Azalatt a hatalmas és kiéhezett bestia szinte belétemette fekete pofáját Mr. Rucastle nyakába, aki lihegve vonaglott a földön. Odarohantam, és golyót eresztettem a kutya koponyájába. Mikor az állat összeesett, éles fehér fogai még akkor is Mr. Rucastle nyakának hatalmas ráncába kapaszkodtak. Nagy fáradtsággal választottuk el őket, azután a sebesültet, bár élve, de rettenetesen összemarcangolva a házba vittük.

Lefektettük a lakószoba kerevetére, és miután az időközben egészen kijózanodott Tollert a történetek hírével Mrs. Rucastle-ért küldtük, minden lehetségest elkövettem, hogy a sebesült kínjait enyhítsem. Mindnyájan ott álltunk körülötte, mikor kinyílt az ajtó, és azon egy nagy, sovány asszony lépett a szobába.

- Mrs. Toller! - szólt Hunter kisasszony.

- Igenis, kisasszony. Mikor Mr. Rucastle hazajött, mielőtt felment volna magukhoz, előbb engem bocsátott ki. Ó, kisasszony, kár hogy nem tudatta velem a szándékát, én megmondtam volna önnek, hogy hiábavaló a fáradtsága.

- Ó! - kiáltotta Holmes, és élesen szemügyre vette az asszonyt -, nyilván többet tud a dologról, mint bárki más.

- Igen, és szívesen el is mondom, amit tudok.

- Akkor kérem, üljön le és mondja el, mert bevallom, néhány részletet még nem látok egészen tisztán.

- Felvilágosítással akarok szolgálni, és már korábban is megtettem volna, ha a pincéből ki tudok szabadulni. Ha netalán bíróság elé kerülne az ügy, kérem ne feledjék, hogy én az önök pártjára álltam, és Alice kisasszonynak is csak a javát akartam.

Attól a pillanattól fogva, mikor az atyja másodszor is megnősült, Alice kisasszony nem érezte magát jól itthon. Mindenkor meglehetősen elnyomták; soha sem volt semmibe beleszólása. De helyzete csak akkor fordult igazán rosszra, mikor eljegyezte magát Mr. Frowler-ral. Mint hallomásból tudom, Miss Alice-nak bizonyos végrendeleti járandósága volt, de nagy jószágában soha sem törődött ezzel, és mert sokkal szelídebb és nemesebb szívű volt, semhogy jogát érvényesíteni akarta volna, egész vagyonát atyjára bízta. Mr. Rucastle tudta, hogy ő vele mindent megtehet, amit akar; de amikor látta, hogy a lánynak esetleg olyan férje lesz, aki visszakövetelheti mindazt, aminek követelésére a törvény feljogosítja, akkor elérkezettnek látta az időt a házasság megakadályozására. Olyan írást kívánt a lányától, amely szerint az akár férjhez megy, akár nem, vagyonának hasznélvezete az apát illeti. Mikor pedig Alice ezt nem akarta aláírni, addig gyötörte, míg a lány ideglázba nem esett, aminek folytán hat hétig élet és halál között lebegett. Végre jobbra fordult az állapota, de ekkorra valóságos árnyékká sorvadt, és szép haját is levágták. A vőlegényét mindez nem bántotta, hanem hűen kitartott mellette.

- Abból, amit szíves volt elmondani - mondta Holmes -, az ügy már annyira világos, hogy a többi ki is lehet találni. Ezek után Mr. Rucastle az elzárás módszerére tért át?

- Igen.

- És Londonból idehozatta Miss Huntert, hogy ezáltal lerázza a nyakáról Frowler úr kényelmetlen makacosságát?

- Úgy van.

- Csakhogy Mr. Frowler - fűzte tovább Holmes -, az igazi szerelmesek kitartásával ostromolta a házat, és értette a módját annak, hogy csengő meg egyéb érvekkel megnyerje magát is az ő érdekeinek, ugye?

- Mr. Frowler barátságos és bőkezű ember - felelt Mrs. Toller.

- És ezen a módon gondoskodott arról, hogy a maga ura sohase szenvedjen italban hiányt, meg hogy a létra készen álljon, mihelyt a gazdái elhagyják a házat.

- Uraságod eltalálta, éppen így történt.

- Valóban elismeréssel tartozunk önnek, Mrs. Toller - folytatta Holmes -, mert az ügy legmeglepőbb részletére nézve is teljes felvilágosítást nyújtott. Ott jönnek már Mrs. Rucastle és az orvosuk; azért az lesz a legokosabb, ha Hunter kisasszonyt, kinek tovább itt nem lehet maradása, most visszakísérjük Winchesterbe.

A rideg háznak, melynek kapuja előtt vérbükkök magasodtak, most már kiderült a titka. Mr. Rucastle fölépült ugyan, de a teste roncs maradt, és további tengődését csupán neje önfeláldozó ápolásának köszönhetette. Még mindig régi cselédekkel laknak, mert ezek oly sokat tudnak Mr. Rucastle múltjából, hogy nem szánhatja rá magát a tőlük való elválásra. Mr. Frowler és menyasszonya még a szökésük napján, Southamptonban tartották meg esküvőjüket; jelenleg a férj hivatalnok Mauritius szigetén. Ami Miss Huntert illeti, legnagyobb meglepetésemre Holmes barátom nem érdeklődött iránta többé, mihelyt a probléma, melyben egyik főszereplő volt, megoldást nyert; jelenleg Walsall egyik magániskolájának igazgatónöje, és amint hallom, igen szép sikereket ér el.

Az utolsó feladat

Nehéz szívvel ragadok tollat, hogy az én lángeszű barátomnak, Sherlock Holmesnak emlékét megörökítsem. Ami azoknak az élményeknek és kalandoknak a leírását illeti, amelyeknek ismeretségünk kezdete óta közösen részesei voltunk; nagyon jól tudom, hogy igen sok kívánnivalót hagy maga után. Éppen azért azt az esetet, amely két évvel ezelőtt úgy feldúlta életemet, hogy most is olyan fájdalmat okoz, mint akkor, nem is akartam papírra vetni. De James Mariany ezredesnek nemrég megjelent levelei, amelyekben bátyjának emlékét az utókor előtt tisztázni akarja, arra indítottak, hogy az egészet, szigorúan az igazsághoz híven átadjam a közönségnek, annál is inkább, mert én vagyok az egyetlen, aki annak a soha el nem felejthető tragédiának szemtanúja volt, s azt minden egyes részletében olyan alaposan ismeri, hogy azt elhallgatni barátom emléke elleni véték lenne. Az esetről nyilvánosságra hozott körülményeket a hírlapok csak nagyon hézagosan adták elő, a tragédia egyik szereplője bátyjának levelei pedig teljesen elferdítették őket. Így tehát nem marad más hátra, mint Sherlock Holmes és Mariany professzor drámáját az igazsághoz híven előadni.

Nősülesem és meglehetősen jól megindult orvosi praxisom következtében - amint talán a szíves olvasók emlékezni fognak ritkábban érintkeztem Baker utcai régi barátommal. Ő ugyan, ha kutatásainál megbízható emberre volt szüksége, időről időre még felkeresett; de az ilyen alkalom mind ritkább lett, úgyhogy 1890-ben - amint jegyzeteimből kitűnik - ilyen eset mindössze háromszor fordult elő. Jegyzeteimből az is kiderül, hogy Holmes 1890 végén és 1891 elején a Francia Köztársaságtól kapott valami rendkívül fontos ügyben megbízást, és kétrendbeli értesítése, amit Norbonne-ból és Nimes-ből küldött, azt helyezte kilátásba, hogy valószínűleg hosszabb ideig lesz elfoglalva. Gondolni lehet tehát, hogy mennyire meglepett, mikor április 24-én szobámba láttam belépni, s fájdalommal a rendesnél is sápadtabbnak és soványabbnak láttam.

- Bizony-bizony - mondta, gondolataimat kitalálva -, egy kissé nagyon is könnyelműen bántam el ezzel a rozoga szerkezettel. Érzem is. De nincs ellenvetése, ha beteszem az ablaktáblákat?

Azzal felkelt, s szorosán a fal mellé illesztve gondosan bezárta a táblákat.

- Úgy látszik, ön fél valamitől - állapítottam meg.

- Valóban.

- És mitől, ha szabad kérdeznem?

- Szélpuskáktól.

- Mit jelentsen ez, kedves Holmes?

- Azt hiszem, kedves Watson, eléggé ismer arról az oldalamról, hogy éppenséggel nem vagyok félenk természetű. De, ha az embert közvetlen veszély fenyegeti, inkább örültség lenne, mint bátorság, nem óvakodni. Szabad tüzet kérnem?

S rágyújtva egy cigarettára, annak füstjét szemmel látható élvezettel szívta.

- Bocsánatot kell kérnem - mondta azután -, hogy ilyen későn alkalmatlankodom, s mindjárt arra is kérem, engedje meg, hogy ha végeztünk, a kapu helyett a kert kerítésének falán távozhassam.

- De az istenért, hát mit jelent mindez? - Kinyújtotta a kezét, s láttam, hogy mindkét csukója be van kötve és vérzik.

- Amint látja - felelte mosolyogva -, nem agyrémek üldöznek, hanem nagyon is hús- és vérből való gazemberek. De mondja csak, itthon van a felesége?

- Nincs, hosszabb látogatóban van.

- Igazán? Egészen egyedül van?

- Egészen egyedül.

- Akkor legalább nem esik olyan nehezemre azt az ajánlatot tenni, hogy kísérjen el egy hétre a kontinensre.

- Hová?

- Az már nekem egészen mindegy, akárhová.

Mindez felette feltűnő és nyugtalanító volt, mert Holmes nem szokott hiábavaló utazásokat tenni, rendkívül sápadt arca pedig roppant izgatottságot árult el. Amikor észrevette, hogy aggódva vizsgálgom, könyökével térdére támaszkodva, magyarázatba bocsátkozott.

- Ön kétségkívül hallott már Mariany professzorról egyet-mást?

- Soha semmit.

- Nos, éppen abban rejlik az ő zsenialitása és bámulatra méltósága - kiáltotta Holmes. - Egész Londont felforgatja, és mégsem ismeri senki. Már maga ez az egy dolog a bűnkrónikák legelső hőségé avatja. Egész komolyan mondom, kedves Watson, hogy ha e felett az ember felett győzelmet tudnék aratni s az emberiséget tőle megmenteni, életpályámat befejezettnek tekinteném, s nyugalomba vonulnék. Mert köztünk legyen mondva, az utóbbi időben a svéd királyi háznak s a Francia Köztársaságnak tett szolgálataim jutalma olyan jövedelmet biztosít számomra, hogy egészen átadhatnám magamat kémiai kísérleteimnek. De azt nem tudom eltűnni, egy pillanatig sem hagyna nyugodni, hogy ez a Mariany kénye-kedve szerint garázdálkodhat egész Londonban anélkül, hogy valaki legalább megpróbálná vele felvenni a harcot.

- Dehát mit csinált ez az ember?

- Csodálatraméltó életpályát futott be eddig. Jó családból származik, kitűnő nevelésben részesült, s bámultraméltó tehetsége van a matematikához. Huszonegy éves korában egy tanulmányt írt Arkhimédész egyik tételéről, ami egész Európában feltűnést okozott. Ezáltal egyik kisebb főiskolánkon tanszékhez jutott, s minden látszat szerint fényes jövő küszöbén állott. Csakhogy szerencsétlenségére átöröklés útján olyan sátáni hajlamot érzett büntettek elkövetésére, hogy attól kiváló szellemi képessége nem hogy megóvta volna, de még inkább ösztönözte. Magától értetődik, hogy ilyen körülmények között egyike lett a legveszedelmesebb Rinaldóknak, aki körül valóságos legenda keletkezett, s ő kénytelen volt állását otthagyni, s Londonban letelepedni, mint a tisztizságot előkészítő tanára. Ennyi, amit a rendőrség tud róla, ellenben amit most fogok elmondani, magam tudtam meg.

Azt tudja, hogy London gazember-matadorjait senki nem ismeri úgy, mint én; csakhogy nekem is már évek óta feltűnt, hogy minden nagyobb bűntény mögött egy olyan titkos és hatalmas kéz működik, amely a tettes körül font hálót az adott pillanatban egy rántással széttépi, és a bűnöst az igazságszolgáltatás elől elbújtatja. Mindenütt, lopásoknál, rablásoknál, betöréseknél, gyilkosságoknál tapasztaltam ezt a titokzatos gépezetet. Évekig dolgoztam rajta, hogy leleplezzem a kulisszák mögött működő gépmestert, aki az egész szerkezetet mozgásba hozza, s az utóbbi időben minden kigondolható útvesztő után végre megtudtam, hogy a szálak Mariany kezébe futnak össze.

Lelkemre mondom, kedves Watson, ő a gazemberek Napóleonja. A büntettek fele nemcsak Londonban, de egyebütt is tőle származik, jobban mondva, ő az értelmi szerzőjük, mert ez az ember lángész és mélyen gondolkodó bölcs. Elsőrendű agyműködése van. Mint a pók a hálóját, úgy bocsátja ő is szerte az ő szövedékét, amelynek minden egyes szála rezgését nyomban megérzi.

Ő maga ténylegesen semmiben sem vesz részt. Ő csak a tervező; de körülötte egész sereg mindenre képes segédszemélyzet lappang. Ha például arról van szó, hogy egy végrendelet vagy más fontos okmány eltűnjék, egy ház kiraboltassék vagy valaki láb alól eltéessék, csak a professzornak kell utasítást adni, s minden úgy történik, mint a karikacsapás. A bűnsegéd vagy a bűnpártoló lehet, hogy a csendőrség kezére kerül, de az igazi bűnös soha. S ilyenkor soha sincs hiány sem pénzben, sem utánajárásban, hogy az illetőt szabadlábra helyezték, a bíróság előtt fehérre mossák. S a fő tettesre senki még csak nem is gyanakszik.

Ezt konstatáltam hosszú kutatásaim során, kedves Watson, s feltettem magamban, ha török, ha szakad, széttépem ezt a veszedelmes szövevényt.

Csakhogy ez az ember, amilyen zseniális, éppoly számító és óvatos is, úgy körül van bástyázva mindenféle óvintézkedésekkel, hogy lehetetlen megközelíteni; azaz bűnösségét úgy bebizonyítani, hogy a törvényszék elé állíthassam. Ön tudja, mire vagyok képes, kedves Watson, s mégis három hónapi szakadatlan hajsza után be kell vallanom, hogy ami a szellemi képességeket illeti, most az egész melltó ellenféllel állok szemben.

Bámulatraméltó ravaszága annyira elragadta, hogy gazságain nem is tudtam úgy szörnyülni, mint kellett volna. De végre mégis fedetlenül hagyta egyik oldalát - az igaz csak egy pillanatra -, s ez, miután annyira a sarkában voltam, elegendő volt. Most már ő is be van hálózva, s csak a végső rántás hiányzik, hogy menthetetlenül fogoly legyen. Három nap múlva, azaz jövő hétfőn annyira érett lesz a dolog, hogy a tanár úr egész személyzetével a rendőrség kezében lesz. Ez lesz a század legszenzációsabb bűnpere, amely fényt fog deríteni negyven, eddig fel nem tárt bűntényre, s az egész bandát akasztófára juttatja, de jól értse meg, csak abban az esetben, ha nem hamarkodjuk el a dolgot; különben az egész sereg jó madár elröpül.

Ha mindazt, amire rájöttem, a professzor tudtán kívül szerezhettem volna meg, akkor egészen simán folyt volna le az egész. Csakhogy ez az ő páratlan óvatosságával szemben lehetetlen volt; mert az igazat megvallva, minden lépésemet ismerte. Minduntalan kirántotta a fejét a hálóból, de én csakhamar ismét megfogtam. Ha ez a néma, de annál elkeseredettebb élethalálharc, a támadások és védekezések egész özöne élethűen előadható lenne: nem lenne hozzáfogható példa a titkosrendőrség évkönyveiben. Soha életemben nem volt szükségem akkora erőfeszítésre, és soha életemben nem tett még ilyen próbára senki. Éppen csak hogy egy kis előnyt tudtam magamnak biztosítani.

Ma reggel akartam a végső rendelkezést megtenni, s három nap múlva az egész nyélbe lett volna ütve; de amint magányosan szobámban ülve az utolsó hurokról gondolkoztam, egyszerre csak feltáru az ajtó, s a professzor áll előttem. Tudja, hogy az idegeim meglehetősen edzettek, és sokat kibírnak, de be kell vallanom, hogy megrendültem, amikor azt az embert, akivel hónapok óta ébren és álmomban foglalkoztam, magam előtt láttam. Megjelenése különben is meghökkentő. Rendkívül magas és sovány, homloka előre dudorodó, s szeme mélyen fekvő. Arca simára van borotválva, s nem tagadhatja le, hogy tudós és aszkéta. Válla a sok szellemi munkától meggörnyedt, a folyton ide-oda himbálódzó feje valami kígyószerű jelleget ad neki. Számtalan redővel övezett szemével csaknem felfalt a kíváncsiságtól.

- Koponyája felsőbb érzések fejlődését jelzi - így kezdte beszédét -, nem felel meg egészen okoskodásomnak. - Veszedelmes dolog töltött fegyvert tartani a hálóköntöse zsebében.

Mert tudnia kell, kedves Watson, hogy én nyomban tudatában voltam a nagy veszélynek, amelyben forgok, mihelyt belépni láttam, mert hisz számára életkérdés engem örökre elnémitani, s azért villámsebességgel ragadtam fel az íróasztalomon fekvő revolvert, és rejtettem a zsebembe. Megjegyzésére aztán kivettem, s felhúзва magam elé tettem az asztalra. Ő mosolygott ugyan, de szemében olyan villám cikázott, hogy csak revolverem társaságában éreztem magam nyugodtnak.

- Ön kétségkívül nem tudja, ki vagyok.

- Ellenkezőleg, azt hiszem, láthatja, hogy tudom. Különben, ha van valami mondanivalója, foglaljon helyet, öt percig a rendelkezésére állok.

- Amit én mondani akarok, azt ön mind tudja.

- Akkor hát azt is tudja, mi a feleletem.

- Ön eszerint nem tágít szándékától?

- Soha.

Erre zsebébe nyúlt, amire én is megragadtam a revolvert. De fegyver helyett egy noteszt vett elő.

- Január 4-én először állt utamba. 24-én feltűnően kellemetlen lett. Február közepén formális nehézségeket támasztott nekem, március végén minden vállalkozásomat megghiúsította; most pedig, április végén, folytonos üldözése következtében, helyzetem annyira rosszabbodott, hogy szabadságom is veszélyeztetve van. Ez tarthatatlan állapot.

- Van tehát valami javaslata? - kérdeztem gúnyosan.

- Van. Önnek engednie kell minden áron.

- Igen, de csak jövő hétfőn.

- No, no. Egy olyan ésszel megáldott ember, mint amilyenel ön dicsekedhet, lehetetlen, hogy ne lássa be, itt csak egy út kínálkozik a megmenekülésre: az, ha visszavonul. Maga teremtette ezt a dilemmát szakadatlan ellenségeskedésével... Különben őszintén bevallom, hogy módszere igazi szellemi élvezetet nyújtott, és végtelenül sajnálnám, ha e végső eszközhöz kellene folyamodnom... Ön mosolyog, holott jól tudja, hogy nem szoktam tréfálni.

- A veszély mesterségemhez tartozik.

- Itt azonban nemcsak veszélyről van szó, hanem arról, hogy kettőnk közül egyikünknek el kell hallgatnia, s az nem én leszek, mert ön nem egyes emberrel, hanem egy egész szervezettel áll szemben, s ezt a tényt minden éleslátása dacára, alapjában nem tudott megérteni. Ha nem enged: könyörtelenül eltiporjuk.

- Nagyon sajnálom - mondtam, miután felkeltem -, hogy élvezetes társaságáról immár le kell mondanom, de nekem egyéb sürgős teendőm is van.

Ő is felállt, s fejét rázva, némán nézett rám.

- Én is sajnálom - felelte végül -, hogy ön olyan konok. De én nem tehetek magamnak szemrehányást: megtettem mindent, amit tehettem. Önnek minden sakkhúzása ismeretes előttem. Hétfő előtt nem tehet semmit. Most tehát az a kérdés, ki dől előbb ki? Én vagy ön? De ismétlem, hogy nem én leszek a vesztes.

- Ön olyan bókokkal halmoz el - mondtam neki -, hogy én is kénytelen vagyok eggyel viszonzni. Ha tényleg sikerülne azt az alternatívát megvalósítani, hogy életemmel kelljen megfizetni az ön lehetlenné tételét, szívesen feláldozom.

- Én csak azt helyeztem kilátásba, hogy önt megsemmisítem - mondta, szemét hunyorgatva, s azzal megfordult, s köszönés nélkül eltávozott. Így folyt le az én nem mindennapi találkozásom veszedelmes ellenfelemmel. S ha őszinte akarok lenni, nem nézek félelem nélkül a jövő elé. Egész lénye azt fejezte ki, hogy az az ember nem szokott a levegőbe fenyegetőzni, hanem megtartja, amit ígér. Ön erre azt kérdezhetné: miért nem fordulok a rendőrséghez? Mert szentül meg vagyok győződve róla, hogy az életem elleni merényletet nem ő, hanem valamelyik bűntársa fogja megkísérelni. Erre már kézzelfogható bizonyítékaim is vannak.

- Talán már megtámadták?

- Hát bizony, kedves Watson, Mariany nem az az ember, aki a levegőbe beszél. Hallgassa csak. Dél felé üzleti dologban az Oxford streetre mentem. Egy útkereszteződésnél, a sarkon befordulva egy örült sebességgel vágató kocsit hajtott nekem, s bizony-bizony alig volt annyi időm, hogy a járdára ugorjam; a kocsi azonban úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Ezután nem mertem a út közepén menni, hanem csak a járdán. De ott éppoly kevéssé volt életem biztonságban, mert alig pár lépéssel odébb egy téglát esett le egy ház tetejéről, s éppen lábaim előtt tört ezer darabra. Rendőrt hívtam, és megvizsgáltattam a házat. Kiderült, hogy a tetőt javítják, erre a célra volt kéznél a téglák és cserép. Arról próbáltak meggyőzni, hogy a szél fújta le a téglát. Én persze jobban tudtam az igazi okát, de mivel bebizonyítani nem tudtam volna, hallgattam. Erre már jobbnak találtam utamat kocsin folytatni. Le is intettem egyet, s kihajtottam bátyámhoz Pall-Mall-ba, ahol aztán a nap hátralevő részét töltöttem. Mikor tőle elválva, önhöz igyekeztem, egy fickó a nyílt utcán doronggal támadt rám. Ezt a gazembert ugyan leütöttem, s átadtam a rendőrségnek, de előre is tudom, hogy közte és az obskurus professzor közt, aki azalatt egészen nyugodtan töri a fejét számtalan feladványain, a rendőrség a legkisebb összefüggést se fogja tudni megállapítani. Ezek után megértheti, hogy önhöz érkezve, miért volt az első dolgom az ablaktáblákat bezárni, s hogy miért akarom a házat a kapu helyett egy kevésbé feltűnő úton elhagyni.

Már nem egyszer volt alkalmam barátomnak vakmerőséggel határos bátorságát megcsodálni; de ennyire még soha, mint most, mikor egészen nyugodtan mesélte a mai nap eseményeit, amelyek igen könnyen végzetes fordulatot is vehettek volna.

- Remélem, hogy eszerint itt tölti az éjszakát? - kérdeztem.

- Nem, kedves barátom. Ezt a vendégszeretetet megkeserülhetné, azt pedig nem akarom. Én tisztában vagyok a teendőmmel, s biztosítom, hogy minden simán fog lefolyni. A professzor elleni vádat sikerült annyira nyélbe ütnöm, hogy jelenlétem nélkül is elintézhető, csak a vég-tárgyalásnál lesz szükség személyes megjelenésemre. Okosabbat tehát nyilván nem tehetek, minthogy a hátralevő pár napra a rendőrségnek teljesen szabad kezet engedek, s arra az időre - ha önnek is úgy tetszik valahová a Kontinensre megyünk.

- Szívesen, annál is inkább, mert ez idő szerint nem vagyok valami túlságosan igénybe véve, s különben is egész bátran szomszédokra bízhatom betegeimet.

- Igen ám, de mindjárt holnap reggel indulnánk.

- Az is rendben van, ha éppen így kell lenni.

- Feltétlenül, így hát legyen szíves utasításaimat betű szerint betartani, mert arról van szó, hogy Európa legkörmönfontabb gazemberét s az ő mindenre kész bűntársait kell kijátszanunk. Mindenekelőtt útitáskáját s amit magával akar vinni, még ma kiküldi egy teljesen megbízható emberrel a Viktória pályaudvarra. Holnap reggel kocsit hozat, de lelkére kötve annak, aki érte megy, hogy fel ne fogadjon olyat, aki maga kínálkozik. Ezzel a kocsival elhajtat a Lowthes-Árkádok partmenti végéhez. A kocsisnak egy cédulát ad, amire fel lesz írva, hova hajtson, és figyelmezteti, hogy a papírt el ne dobja. A fuvardíjat kezében tartja, s mihelyt a kocsis megáll, kiugrik, a pénzt kezébe nyomja, s rögtön átfut az Árkádok túlsó részére úgy, hogy 8 után ott legyen. Ott egy fedett kocsi foga várni, arról ismerheti majd meg, hogy a kocsisnak fekete köpenye lesz piros gallérral. Erre felszáll, s ez a kellő időre elhozza önt a Viktória pályaudvarra, hogy a szárazföldi gyorsvonathoz jegyet válthasson.

- Ott találom önt?

- A kupéban. Az első osztály második kocsijában, ami részünkre lesz fenntartva.

- Rendben van.

Még ezután is megpróbáltam Holmest rábeszélni, hogy az éjszakát nálam töltsen, de erre semmi szín alatt sem állt rá, mert úgy gondolta, hogy jelenléte rám is veszélyt hozhat... Azután kikísértem a kertbe, ott átmászott a falon, s nyomban rá egy bérkocsin hazahajtatott.

Másnap reggel barátom utasításainak igyekeztem szó szerint megfelelni. A bérkocsi megrendelésénél minden lehetséges elővigyázatossági rendszabályt megtartottunk. Azzal odahajtottam az Árkádok végéhez, s ott kiszállva, átsiettem a túlsó felére. A fekete köpenyes kocsis már tényleg ott várt, s mihelyt beültem, vágatva rohant a Viktória pályaudvar felé. Mihelyt kiszálltam, megfordult, s anélkül, hogy rám nézett volna, tovaszáguldott. Eddig tehát minden a legjobban ment. Táskámat magamhoz véve, kimentem a peronra, hogy kocsiba szálljak. Ez nem került semmi fáradságba, mert a kocsi ajtaján ott állt: *Foglalt*. Gondot csak az okozott, hogy barátomat nem találtam ott. S ez annál inkább aggasztott, mert a pályaóra szerint csak két perc hiányzott az induláshoz. Hiába néztem körül az utazók tömegén, Holmes jól ismert alakját sehol se láttam.

Eközben egy olasz papnak tettem meg azt a szívességet, hogy hordárjának megmagyaráztam, hogy málháját közvetlenül Párizsba irányíttassa. Ezután még egyszer körülnézve, kocsimhoz mentem, s igen meglepődtem, hogy a kalauz az én angolul gagyogó olasz barátomat akarja útitársamul adni. Hiába igyekeztem megmagyarázni, hogy ő nem idevaló; de látva, hogy dadogó olaszágomat éppoly kevésbé érti, mint én az ő angolját: megadtam magamat sorsomnak, hátborzongva gondolva arra az eshetőségre, ami barátomat érhetne, ami megmagyarázná, hogy még mindig nincs itt. Már az indulásra is megadták a jelet, mikor egyszerre csak, mintha az égből pottyant volna, barátom hangját hallom:

- Kedves Watson, hát ön már jó reggelt se kíván nekem?

Meglepetésemben csaknem összeroskadtam. Hátam mögött csak az öreg olasz pap összetöprödött alakját láttam, redőkkel körülvett fénytelen szemekkel, s már-már megrázni akartam, mikor ezek a szemek elkezdtek ragyogni, s a görnyedt alak kiegyenesedett. De amint ráismerem barátomra, ismét nyomban eltűnt, s előttem csak a vén pap alakja feszengett.

- Szent isten! De megijesztett! - kiáltottam.

- Még mindig a legnagyobb elővigyázatosságra van szükség - suttogetta. - Alapos okom van hinni, hogy a sarkunkban vannak... de nini, ott van Mariany!...

A vonat Holmes utolsó szavainál elindult. Én visszanéztem, s láttam, amint egy óriás a tömegben keresztül tör, s a vonatvezetőnek integet, hogy álljon meg. De már késő volt, mert a vonat csakhamar teljes sebességgel megindult.

- Óvó-rendszabályaink, úgy látszik, eddig szerencsésen beváltak - mondta Holmes nevetve.

Erre felállt, levetette talárját, és letette kalapját.

- Belenézett már a reggeli lapokba? - kérdezte.

- Nem.

- Akkor hát nem tud semmit a Baker streetről?

- A Baker streetről?

- No igen; házukba üszköt dobtak, hogy fölgyútsák, de szerencsére nem tett benne nagy kárt.

- Az isten szerelmére! Hiszen ezt már nem lehet kibírni.

- Miután azt a dorongos gazembert letartóztattam, nyomomat vesztették, így talán abban reménykedtek, hogy visszatértem lakásomba. Önt ugyancsak megfigyelték, mert enélkül Mariany nem jöhetett volna ide. Nem követett el valami hibát?

- Szigorúan az utasításaihoz tartottam magam.

- Ott találta az Árkádoknál a kocsit?

- Ott.

- Megismerte a kocsist?

- Nem.

- A bátyám volt, Mycroft. Nagy előny, ha az embernek ilyen esetben nem kell idegent a titokba beavatni. De most azt kell tisztáznunk, hogy mit tegyünk Mariany ellen?

- Azt hiszem, ez nem kell, hogy gondot okozzon. A gyorsvonat csatlakozik a gőzhajó indulásához. Ha azt elérjük, örökre leráztuk magunkról.

- Úgy látom, kedves Watson, hogy ön még mindig nem fogta fel, hogy ezt az embert minden tekintetben egy szintre kell helyezni velem. Vagy azt hiszi, hogy ha én üldöznék valakit, ilyen csekély akadálytól meghátrálnék?... Még mindig olyan lekicsinylően gondolkozik felőle?

- De hát mit tehetek?

- Azt, amit én is tennék.

- És mi lenne az?

- Különvonatot vennék.

- Azzal se érne utol.

- Dehogynem. A mi vonatunknak egyszer meg kell állni Canterburyben. Az övé nem áll meg. Azonkívül a gőzös is vár a vonat megérkezése után még egy fél óráig. Ez elég, hogy utolérjen.

- Igazán azt lehetne hinni, hogy mi vagyunk az üldözöttek? De hát nem lehet őt, ha megérkezik, elfogatni?

- Akkor három havi fáradságom kárba veszne. Mert a legnagyobb hal ugyan meg lenne fogva, de a kicsik jobbra-balra elmenekülnének. Holott, ha hétfőig várunk, az egész banda együtt kerül hurokra.

- De hát akkor mit tegyünk?

- Canterburyben kiszállunk.

- És akkor?

- Akkor toronyiránt New-Havenbe hajtunk, s onnan át Dieppe-be. Csakhogy Mariany ebben az esetben is ugyanazt fogja tenni, mint amit én tennék helyében. Tovább utazik Párizsba, poggyászukat elfogja, s két napig várni fog. Amíg ő vár, mi más bőröndöket szerzünk, s Luxemburgon és Bázelen át Svájcba utazunk.

Nekem az utazás mindig különös élvezetet nyújtott. Most se sajnáltam tehát, hogy elveszthetem csomagomat; de az a gondolat, hogy egy hírhedt gazember elől bujkálnunk kell, szörnyen bosszantott.

Holmes azonban kétségkívül jobban ítélte meg a helyzetet. Canterburyben tehát kiszálltunk - de bizony itt csúnya meglepetés várt, mert a legközelebbi vonat New-Haven felé csak egy óra múlva indult.

Még mindig néztem, hogy rohan a vonat a csomagjaimmal tovább, mikor Holmes megszólított.

- Íme, itt van már ő is!

S abban a percben berobog a különvonat, hogy az állomást egy füttyel jelezve csupán, megállás nélkül tovaszáguldjon.

- Még az ő éles eszének is vannak határai, amint látja. Ha gondolatomat kitalálta volna, s itt kiszáll: az már valóságos mestermű lett volna.

- És ha utolért volna, mit tett volna?

- Minden valószínűség szerint rám támadt volna. Csakhogy ahhoz, mint mondani szokás, kettő kell. Most az első kérdés, itt együnk-e valamit, vagy várjunk, míg New-Havenbe érünk?

Este még Brüsszelbe utaztunk, s másnap Strasbourgba. Hétfőn reggel Holmes sürgönyözött a londoni rendőrségnek, ahonnan még aznap este megjött a válasz, amit Holmes cifra káromkodás kíséretében tűzbe dobott.

- Gondolhattam volna! - mormogta. - Meglógott!

- Ki? Mariany?

- Az egész bandát elfogták, csak őt nem. De ki is vehette volna fel vele a harcot, ha én eljöttem? Pedig én azt hittem, minden adut a kezükbe szolgáltattam!... Mivel így állnak a dolgok, legokosabb, ha ön visszautazik.

- Miért?

- Mert ezentúl veszélyes lenne a társaságomban maradni. Mariany alól kihúztam a gyékényt. Londonba nem teheti be többé a lábát. Egész tehetségét tehát arra fogja használni, hogy rajtam bosszút álljon. Legalábbis ezt vettem ki szavaiból, s azt hiszem, nem szokott tréfálni. Még egyszer ismétlem tehát, legjobb lesz, ha hazamegy.

Magától értetődik, hogy egy olyan régi cimborá, mint én, ilyen figyelmeztetésre még inkább helyt áll. Strasbourgban az ebédnél még sokáig folyt a vita köztünk, de a vége az lett, hogy este együtt utaztunk Genf felé. Előbb azonban egy remek, hét napig tartó utazást tettünk a Rajna völgyében, s onnan Interlakenbe s beljebb Meieringenbe. Ha barátom homlokán nem láttam volna szüntelenül az aggodalom felhőjét, még gyönyörködni is tudtam volna a tavasz

pompájában s a felettünk csillogó bércek örök havában. De az a figyelmes vizsgálódás, amivel minden szembejövőt végigmért, igazolta, hogy sehol sem érzi magát biztonságban.

Még most is élénken emlékszem, hogy egy hegymászás alkalmával felettünk egy sziklatömb egyszerre csak megingott, s előttünk a mélységbe zuhant. Holmes egy pillanat alatt felkúszott a sziklára, s vizsgálódva jártatta szemét körös-körül a tájon. Hiába erősítette vezetőnk, hogy ez tavasszal mindennapos dolog, de Holmes mosolyából láttam, hogy ilyesvalamit már régóta vár.

S mégis, minden aggódó ébersége dacára egy pillanatra sem vesztette el jókedvét, sőt mi több, soha életemben nem láttam ilyen vidámnak. Nem egyszer elismételte előttem, hogy szívesen befejezné pályáját, ha tudná, hogy az emberiséget Marianytól megszabadította.

- Azt hiszem - tette hozzá -, bátran elmondhatom, hogy nem éltem hiába. S ha az Isten ma szólít ki az élők sorából, nyugodtan engedhetek hívásának; mert soha, egyetlenegy esetben sem az ezer közül, amelyek foglalkoztattak, nem álltam a gabszág, hanem mindig csak az igazság szolgálatában. Egy idő óta azonban sokkal több gyönyörűséget találok a természet problémáinak megfejtésében, mint azokban amelyeket, természetellenes társadalmi állapotaink tárnak elénk. Abban a pillanatban, mikor bizonyossá válik, hogy a művelt világ legnagyobb gazemberlángeszét megsemmisítettem, örökre leteheti krónikáiró tollát.

* * *

Most már csak kevés mondanivalóm van hátra, amit szintén egész élethűen igyekszem előadni; noha sokkal szívesebben siklanék át szó nélkül az egészen, mert nagyon fájdalmas emlékeket kelt bennem.

Május 3-án Meiringenben voltunk, ahol az Angol Udvarban szálltunk meg. Az idősebb vendéglős - név szerint Peter Steiler - igen értelmes ember volt, aki angolul is tökéletesen beszélt. Tanácsára május 4-én reggel felkerekedtünk, hogy a jéghegyek csúcsára jussunk.

A szikla egyik oldalán mély út van vágva, hogy az ember jobban láthassa a vízesést, de ennek az útnak nincs folytatása, úgyhogy az embernek ugyanazon kell visszatérni. Abban a pillanatban, mikor innen visszafordultunk, egy környékbeli fickó tűnt fel, aki egy levéllel kezében, futva felénk tartott. A levél a szálloda bélyegével volt ellátva és a vendéglős nekem címezte. Azt írta benne, hogy távozásunk után egy fiatal angol nő érkezett oda, aki ismerősei látogatására Luzernbe igyekszik, de mivel tüdőbajos, rosszul lett, s noha valószínűleg nem éli túl a reggelt, igen megnyugtató lenne, ha utolsó órájában egy angol orvost tudna maga mellett. Jöjjenek tehát rögtön vissza. Utóiratában szívemre kötötte, hogy mindenáron tegyem meg kérését, mert az illető nő tudni se akar svájci orvosról, s így őrá nagy felelősség hárul.

Ezt a kérést nem lehetett visszautasítani. S noha nagy aggodalmat okozott, hogy barátomat egyedül kell hagynom, kénytelen voltam honfitársnőm kérésének engedni. Holmes is rábeszélte, azt mondva, hogy egy ideig még a vízesésnél marad, s azután lassan a rosenloui tanyára megy, ahol este megtalálhatom. Távozásomkor még láttam, hogy Holmes a sziklához támaszkodva, a mélységbe mered. Így láttam őt utoljára az életben.

Utam oda-vissza egy órát vehetett igénybe.

Az öreg Steiler a kapualjban állt.

- Nincs rosszabbul? - kiáltottam felé, még mindig futva.

Az öreg meglepődve nézett rám, s arcának csodálkozó kifejezésére szívem összeszorult.

- Nem az ön írása ez? - kérdeztem, a levelet zsebemből kihúzával. - Nem fekszik itt egy beteg angol nő?

- Szó sincs róla! Ezt bizonyosan az a magas angol írta, aki az urak távozása után érkezett ide. Azt mondta...

De én nem vártam egy pillanatig sem, hanem halálos aggodalommal szívemben, ahogy a lábam bírta, rohantam vissza ugyanazon az úton. Lefelé egy órába került ez az út, felfelé két óra kellett hozzá, hogy ismét a vízesésnél legyek.

Holmes hegymászó botja még mindig azon a helyen volt, ahol őt utoljára láttam, de ő nem volt sehol. Hiába kiáltottam a nevét százszor is egymásután, felelet helyett csak saját visszhangomat hallottam.

Mikor a hegymászó botot megpillantottam, hideg borzongás futott végig a hátamon. Tehát nem ment Rosenlauba. Hanem itt ezen a három láb széles ösvényen, előtte a feneketlen mélységgel, várta halálos ellenségét. A fiatal fickónak se volt sehol nyoma. Őt bizonyosan Mariany vesztegette meg, s az utasítás szerint kettejüket magukra hagyta. De vajon mi történt találkozásuk után, ki tudja azt megmondani?...

Holmes botja még mindig oda volt támasztva, ahol utoljára váltottam vele szót. A terület itt a vízesés sziporkázásától annyira nedves, hogy a legkönnyebb lépés nyoma is meglátszik. Az ösvény túlsó vége felé egészen tisztán látszott két ember lábanyoma. Visszafelé egy se. Csaknem az ösvény végén összevissza volt tiporva a talaj, s az alpesi aljnövényzet is el volt taposva és bemocskolva. Lehasalva néztem le a porzó vízkárpitba, de mivel alkonyodott, nem bírtam kivenni semmit. Kiáltásomra csak a visszhang felelt.

Már-már visszatérőben voltam, midőn Holmes botjának felső végén valamit fényleni láttam. Odanyúltam, hát mi volt? Holmes ezüst cigarettatárcája, amit mindig magánál hordott. Mikor kinyitottam, egy pár papírszeletke röpült ki belőle. Jegyzetfüzetből voltak kitépve s hozzám intézve. Írása élete utolsó perceiben is olyan határozott és jellegzetes volt, mintha íróasztalnál vetette volna papirosra.

„Kedves Watson! - így kezdődött a levél. - Mielőtt Mariany professzor úrral a köztiünk fennálló viták végleges elintézésére térnék, felhasználok az ő szívességéből nekem engedett pár percet, hogy öntől búcsút vegyek.

A professzor úr szíves volt megmagyarázni nekem, hogyan tudta egyrészt a rendőrséget kijátszani s másrészt minket szakadatlanul szemmel tartani. Ezzel is igazolta, hogy véleményem rendkívüli szellemi képességei felől nem volt túlzott. Azt hiszem, hogy sikerülni fog további üzelmeinek végét vetnem; de persze csak olyan áron, mely minden hozzátartozómnak s legkivált önnek, nagyon fájdalmas lesz. Különben is elhatároztam, hogy tevékenységemről végleg lemondok, s hogy a végzetem ilyen fordulatot vett, az teljesen megfelel óhajomnak.

Őszintén megvallom önnek, hogy a levél hamisítására nyomban rájöttem, s tudtam, hogy ilyesmi következik belőle, de nem akartam megghiúsítani. Patterson rendőrfelügyelőnek kérem mondja meg, hogy a rablóbanda elleni bizonyítékokat a Mariany feliratú iratcsomó közt fogja találni. Végrendeletemet elutazásunk előtt átadtam bátyámnak. Végül arra kérem, hogy üdvözlétemet adja át kedves nejének. Igaz szeretettel öleli tisztelője

Sherlock Holmes”

* * *

Most még csak pár szót. A megtartott szakértői szemle alapján csaknem bizonyosra vehető, hogy Holmes és Mariany vitatkozás közben egymásnak mentek, s dulakodás közben a mélységbe zuhantak. A holttesteket kihalászni teljesen lehetetlennek bizonyult. Az örökké zúgó vízmorajlás közepette alussza tehát örök álmát, egymást átölelve a világ legveszedelmesebb gazembere s az igazság legbátrabb és legeszesebb zászlótartója. A parasztfiút szintén nem lehetett megtalálni. Kétségkívül Mariany bandájának egyik tagja volt. Ami a Mariany-féle rablószövetkezetet illeti, még mindenkinek élénk emlékezetében élhet, hogy felfedezésük csak Holmesnak sikerült, akinek keze súlyát még most is fájlatják a hírhedt cinkostársak. A fővezérről, aki élükön állott, a tárgyalás csak nagyon hiányos részleteket hozott napvilágra, s hogy én mégis lehetőleg élethűen rajzoltam meg ezt a feketelelkű gazembert, azt főképp azért tettem, mert védői úgy akarták becsületét megmenteni, hogy támadásukat az ellen intézték, aki az én emlékemben mindig úgy fog tovább élni, mint az emberek legnemesebbike és legtehetségesebbike!

.oOo.